

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ'NİN
(INTERPERSONAL DEPENDENCY INVENTORY)
UYARLAMA ÇALIŞMASI**

Yağmur ULUSOY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2010

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ'NİN
(INTERPERSONAL DEPENDENCY INVENTORY)
UYARLAMA ÇALIŞMASI**

Yağmur ULUSOY

Danışman: Doç. Dr. Meral ATICI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2010

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Meral ATICI
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. S. Sonay GÜÇRAY

Üye: Yrd. Doç. Dr. Neşe CABAROĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.
...../...../2010

Prof. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

NOT: bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ'NİN (INTERPERSONAL DEPENDENCY INVENTORY) UYARLAMA ÇALIŞMASI

Yağmur ULUSOY

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Doç.Dr. Meral ATICI

Haziran 2010, 107 sayfa

Bu araştırma kişiler arası bağımlılık eğilimini ölçen üç boyutlu Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğini Türk kültürüne uyarlamak amacıyla yapılmıştır. Uyarlama çalışması kapsamında ölçek Türkçe' ye çevrilmiş, geri çeviri yöntemi ile ölçeği geliştiren araştırmacılardan biri tarafından değerlendirilmiştir. İngilizce form ile Türkçe form arasındaki eşdeğerliği, Türkçe formun anlaşılabilirliği, yapı geçerliği, ölçüt bağıntılı geçerlik, test tekrar test güvenilirliği ve iç tutarlılığı incelenmiştir.

Araştırma, Çukurova Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesinin farklı bölüm ve sınıflarına devam eden 2405 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Türkçe formun anlaşılabilirliği 38, İngilizce ve Türkçe formun eşdeğerliği 42 öğrenciden toplanan veriler üzerinde incelenmiştir. Yapı geçerliğini incelemek amacıyla yapılan çalışmalar kapsamında birinci örnekleme 750, ikinci örnekleme 528, üçüncü örnekleme 392 ve dördüncü örnekleme 383 öğrenci dahil edilmiştir. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları 91 ve 99 öğrenciden oluşan iki farklı örnekleme; test tekrar test güvenilirliği 14 gün arayla 82 öğrenciden oluşan bir örnekleme gerçekleştirilmiştir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini incelemek için yapılan çalışmalarda Türkçe formun ölçeğin orijinalindeki gibi üç faktörden oluştuğu ve dört madde dışında kalan 44 maddenin ölçeğin orijinal formunda yer alan faktörlere yüklendiği görülmüştür. Ölçeğin Türkçe formu üzerinde yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda 44 maddeden oluşan Türkçe formun Türk kültürüne uygun olduğuna karar verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Bağımlılık, kişiler arası bağımlılık, bağımlılık ölçekleri

ABSTRACT**THE ADAPTATION OF INTERPERSONAL DEPENDENCY
INVENTORY INTO TURKISH LANGUAGE****Yağmur ULUSOY****Master Thesis, Department of Educational Sciences****Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Meral ATICI****June 2010, 107 pages**

The purpose of this study was to adaptate of Interpersonal Dependency Inventory, which evaluaten interpersonal dependency tendency to Turkish culture. Within the scope of adaptation study, the inventory was translated to Turkish and evaluated by one of the researchers with the method of back translation. The equivalence between English form and Turkish form, understandability of Turkish form, construct validity, criterion validity, test re-test reliability and internal consistency were examined.

The research was conducted with the 2405 university students who attanded in different departments and grades of Çukurova University and Gaziantep University. The understandability of Turkish form was examined on data obtained from 38 students and the equivalence of English and Turkish form was examined on data gathered from 42 students. Within the scope of studies conducted with the aim of examining construct validity, 750 students are included in the first sample, 528 for the second, 392 for the third and 383 for the fourth. Criterion validity was assessed on data derived from two different samples consisting of 91 and 99 students and test re-test reliability was computed on data obtained from sample consisting of 82 students in a fourteen -day period.

Results of studies conducted to measure reliability and validity of the scale showed that the Turkish form is made up of three factors like the original scale and that 44 items apart from the excluded four items were placed in the factors as in the original form. Having assessed the validity and reliability measures of the Turkish form of the inventory. It can be said that the Turkish form consisting of 44 items is appropriate for Turkish culture.

Keywords: Dependency, interpersonal dependency, measures of dependency.

ÖNSÖZ

Bir kişinin onaylanma, desteklenme, terk edilmeme, yönlendirilme ve kendini güvende hissetme gibi gereksinimlerini karşılamak için başkalarının kendi adına karar vermelerine izin vermesi, benimsemediği düşünceleri diğerlerini kaybetmemek için sahiplenmesi ve önemli diğerlerinin yokluğunda onlar olmaksızın var olamayacağı yönünde boşluk duygusu yaşaması, bağımlı bir kişilik eğiliminden söz etmek için yeterli sebeplerdir. Bu araştırma yukarıda bahsedilen özellikleri barındıran kişiler arası bağımlılık eğilimini ölçen Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğini Türk kültürüne uyarlamak ve Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanına katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Her geçen gün ruh sağlığına verilen önemin arttığı göz önüne alındığında Türkiye’ de genç yetişkinlerin kişiler arası bağımlılık düzeyini belirleyen bir ölçme aracının olmaması, bu yönde araştırmaların yapılmasına bir engel oluşturduğu düşünüldüğünden Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin uyarlanmasının gerekliliğine karar verilmiştir. Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin Türkçe formunun yeni araştırmalara katkı sağlamasını diliyorum.

Beni destekleyen ve araştırmamın gerçekleşmesinde büyük katkıları bulunan Danışmanım Doç.Dr. Meral ATICI’ ya, süreç boyunca görüşlerini aldığım Yard.Doç.Dr. Sabahattin ÇAM ve Yard.Doç.Dr. Ahmet DOĞANAY’ a, jüri üyesi olarak tezle ilgili değerli geri bildirimlerini paylaşan Prof. Dr. Sonay GÜÇRAY’ a ve geri çeviri çalışmasına katkıda bulunan aynı zamanda jüri üyesi olarak tezle ilgili değerli geri bildirimlerini paylaşan Yard.Doç.Dr. Neşe CABAROĞLU’ na, çevirilerin değerlendirilmesine katkıda bulunan Doç.Dr. Zeynep HAMAMCI’ ya, kendisi ile böyle bir araştırma yapma düşüncemi paylaştığımda beni cesaretlendiren ve araştırmalarını paylaşmaktan çekinmeyen Prof.Dr. Robert BORNSTEIN’ e, ölçeğin Türkçe’ ye uyarlanmasını destekleyen Prof.Dr. Robert HIRSCHFELD’ e, araştırmaya katılan Çukurova Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesi öğrencilerine ve yanımda olan, desteklerini esirgemeyen biricik ailem ve sevdiklerime teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	x

I BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Sınırlılıklar.....	7
1.5. Tanımlar.....	7

II BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kişiler Arası Bağımlılığa İlişkin Kuramsal Görüşler.....	8
2.1.1. Bağlanma/bağlılık ile İlgili Kuramsal Görüşler.....	12
2.1.1.1. Bağlanmayı Bağımlılıktan Ayıran Özellikler.....	13
2.1.2. Bağımlı Kişilik Bozukluğu.....	15
2.1.3. Bağlaşıklık.....	17
2.2. Varolan Bağımlılık Ölçekleri.....	18
2.2.1. Yurt Dışında Sık Kullanılan Objektif Bağımlılık Ölçekleri.....	18
2.2.1.1. MMPI Bağımlılık Ölçeği.....	19
2.2.1.2. Üç Vektörlü Bağımlılık Envanteri.....	20
2.2.1.3. Depresif Yaşantılar Ölçeği.....	20
2.2.1.4. İlişki Profil Testi.....	21

2.2.1.5. Bağımlılık Eğilimi Ölçeği.....	22
2.2.2. Yurt Dışında Sık Kullanılan Projektif Bağımlılık Ölçekleri.....	22
2.2.2.1. Rorshach Oral Bağımlılık Ölçeği.....	23
2.2.2.2. Tematik Algı Testi Bağımlılık Alt Ölçeği.....	23
2.2.2.3. Blacky Testi Oral Bağımlılık Ölçeği.....	24
2.3. İlgili Araştırmalar.....	24

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	40
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	40
3.3. Veri Toplama Araçları.....	44
3.3.1. Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği.....	44
3.3.2. Sosyotropi-Otonomi Ölçeği.....	49
3.3.3. Belirti Tarama Listesi.....	50
3.4. Ölçek Uyarlama Çalışmasındaki Aşamalar.....	52
3.5. Ölçeğin Uyarlanması Çalışmasında Uygulanan İşlem Basamakları.....	54
3.5.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	55
3.5.1.1. Geçerlik Çalışmaları.....	55
3.5.1.2. Güvenirlik Çalışmaları.....	56

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Çeviri Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	57
4.2. Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	58
4.2.1. Yapı Geçerliği Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	58
4.2.2. Ölçüt Bağımlı Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	71
4.3. Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	72

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Çeviri Çalışmalarından Elde Edilen Bulgulara Yönelik Yorumlar.....	76
5.2. Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar	77
5.3. Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar.....	85

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç.....	87
6.2. Öneriler.....	87
KAYNAKÇA.....	89
EK.....	94
ÖZGEÇMİŞ.....	107

KISALTMALAR

KBÖ: Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği

SÖGE: Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Sosyal Özgüven Eksikliği Alt Ölçeği

DG: Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Duygusal Güven Alt Ölçeği

Oİ: Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Otonomi Alt Ölçeği

SCL-90-R: Belirti Tarama Listesi

SOSOTÖ: Sosyotropi-Otonomi Ölçeği

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: Birinci Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Üniversitelere Fakülte ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	41
Tablo 2: İkinci Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Fakülte ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	42
Tablo 3: Üçüncü Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Fakülte ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	42
Tablo 4: Dördüncü Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Fakülte ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	43
Tablo 5: Beşinci Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Fakülte ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	43
Tablo 6: Altıncı ve Yedinci Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	44
Tablo 7: KBÖ' nün Uyarlanan Türkçe Formundaki Maddelere İlişkin İlk Çalışma Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri.....	59
Tablo 8: KBÖ' nün Uyarlanan Türkçe Formundaki Maddelere İlişkin İkinci Çalışma Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri.....	61
Tablo 9: KBÖ' nün Uyarlanan Türkçe Formundaki Maddelere İlişkin Üçüncü Çalışma Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri.....	64
Tablo 10: KBÖ' nün Uyarlanan Türkçe Formundaki Maddelere İlişkin Dördüncü Çalışma Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri.....	66
Tablo 11: KBÖ' nün Uyarlanan Türkçe Formundaki Maddelere İlişkin Beşinci Çalışma Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri.....	68
Tablo 12: Faktörlerin Birbirleriyle Gösterdikleri Korelasyon Katsayıları.....	70
Tablo 13: KBÖ Alt Ölçekleri ile SCL-90-R Depresyon, Kaygı, Kişiler Arası Duyarlık Alt Ölçekleri Puanları Arasındaki Korelasyonlar.....	71
Tablo 14: KBÖ Alt ölçekleri ile Sosyotropi-Otonomi Ölçeği Otonomi Alt Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyonlar.....	72
Tablo 15: Madde Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Madde Alt Ölçek Toplam Puan Korelasyonları.....	73
Tablo 16: KBÖ Alt ölçeklerinin İç Tutarlık Katsayıları.....	74

Tablo 17: KBÖ Alt Ölçeklerinin Test-tekrar Test Korelasyon Katsayıları.....	75
------------------------------------------------------------------------------------	----

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
EK 1. Kişisel Bilgi Formu.....	94
EK 2. Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği.....	95
EK 3. SCL-90-R.....	97
EK 4. SOSOTÖ.....	100
EK 5. Interpersonal Dependency Inventory.....	103
EK 6. Rektörlük Onaylı Araştırma İzin Belgeleri.....	105

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bireyin psikolojik ihtiyaçlarından biri diğerleri ile ilişki kurmaktır. Bu ihtiyacın karşılanmasını en çok etkileyen öge ise kişiliktir. Kişilik bireyi diğerlerinden ayıran, kendine özgü fiziksel, davranışsal, duyuşsal ve bilişsel özellikler örüntüsüdür. Bu tanımdan yola çıkarak kişiliğin oldukça karmaşık bir yapıya sahip olduğu sonucuna varılabilir. Bu karmaşık yapı hem kişinin kendi fenomenel dünyası ve çevresinden etkilenmekte, hem de kişinin fenomenel dünyası ve çevresini etkilemektedir. Bireyin fenomenel dünyası ise birincil çevresi olan ailesi ile olan yaşantılarından etkilenmektedir. Dolayısıyla kişilik de bu aile yaşantılarından etkilenecek gelişmektedir.

Bireyin diğer gelişim alanlarında olduğu gibi kişilik gelişiminde de kritik dönemler vardır. Bu kritik dönemlere özgü gereksinimler karşılanmadığında, karşılanmayan bu gereksinimler ile ilgili olarak bazı sorunlu davranış biçimleri ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlu davranış biçimlerinden biri de bağımlı davranış biçimidir. Freud ve Erikson kişiliğin gelişiminde rol oynayan kritik dönemlerle ilgili varsayımlarında bağımlı davranışın gelişiminde etkisi olan kritik dönemlerin önemine de vurgu yapmışlardır. Kişilik gelişiminde öne çıkan bu iki kuramın bağımlılığın gelişiminde etkisi olan kritik dönemlere özgü varsayımları farklılaşmaktadır.

Freud psikoseksüel gelişim kuramında kişilik gelişimini 5 döneme ayırmış, bu gelişim dönemlerinden bağımlı davranışın gelişiminde rol oynayan ve 0-1 yaş arasına denk gelen oral döneme vurgu yapmıştır. Erikson ise psikososyal gelişim kuramında kişilik gelişimini 8 döneme ayırmış, bağımlı davranışın gelişiminde ise özerkliğe karşı utanç ve şüphenin yaşandığı 1- 2 yaş arası döneme vurgu yapmıştır.

Freud gelişimi birbirinden ayrı evrelerde ilerleyen, süreklilik göstermeyen bir süreç olarak görmektedir. Her bir evrede bebek ve çocuğun dünya ile kuracağı ilişkide belli biyolojik güçlerin temel rol oynadığını belirtir. İlk evre, oral dönem, yaşamın ilk yılını içerir. Bebek, Freud'un oral bölge olarak belirttiği ağız ile ilişkilendirilen yiyecek gibi nesnelere ısırma, emme ve yeme gibi aktivitelerle meşguldür (Hetherington ve Parke, 1993,16). Oral döneme egemen olan organ ağız ve dudaklar iken en belirgin davranış biçimi bağımlılık, edilgenliktir. Çocuk doğal çaresiz yapısıyla dışarıdan verilecek bakıma tümünden bağımlıdır (Öztürk, 2004, 79-80).

Erikson'un psikososyal gelişim kuramının 1-2 yaş arası dönemi, özerkliğe karşı utanç ve şüphe arasında, çocuklar özerklik duygularını yaşarlar fakat onların yetişkinlere olan bağımlılıkları ve yetişkinlerin istek ve beklentilerini yerine getirmek için kendi yetersizlikleri ile ilgili endişe ve korkuları devam etmektedir (Hetherington ve Parke, 1993).

Yeni doğan bir bebek kendi başına yaşamını devam ettirebilme yeteneği ile dünyaya gelmediğinden yaşamını sürdürmesine katkıda bulunan kişilere kaçınılmaz bir şekilde bağımlıdır.

Fromm (1998) doğumdan sonra bebeğin doğumdan önceki durumundan farklı olmadığını, henüz nesnelere fark edemediğini, kendisinin ve kendisi dışındaki dünyanın bilincinde olmadığını ifade etmektedir. Sadece sıcaklık ve yiyeceğin olumlu etkisini hissetmektedir. Bebek için anne sıcaktır, anne yiyecektir, anne tatmin ve güven sağlayan aşırı derece mutlu bir durumdur.

Toplumsal gelişimin temelini oluşturan, çocuğun ulaştığı gelişim düzeyine göre değişim göstermesi beklenen en önemli davranışlardan biri olan bağımlılık çevreden onay ve ilgi arama anlamına gelmekte ve kendine güvenmede yetersizliği ifade etmektedir (Maccoboy & Masters, 1970; Thompson & Zuroff,1999; Uluğtekin, 1976; Akt: Gürsoy ve ark., 2004).

Bağımlı davranış biçimi bağımlılık türlerinin ortak özelliği olmakla birlikte bağımlılığın farklı türlere ayrılmasında bağımlılık nesnesinin farklı olması rol oynamaktadır. Bağımlılık denilince akla sigara, alkol, uyuşturucu ve internet bağımlılığı gelmekle beraber kişiler arası bağımlılık yurt dışında 1950'li yıllardan bu yana üzerinde 600'dan fazla araştırma yapılan bağımlılık türleri arasında yer almaktadır. Türkçeye uyarlanan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin odak noktası da kişiler arası bağımlılıktır.

Hirschfeld ve ark. (1976)' na göre kişiler arası bağımlılık değer verilen insanlarla etkileşim, yakınlık ve güvenlik kurma ile bağlantılı ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan karmaşık düşünce, duygu ve inançları yansıtmaktadır. Düşünceler, kişinin kendisiyle ilgili düşünceleri ve başkalarıyla olan ilişkilerini içermektedir. İnançlar, önemli bir ortamdaki arkadaşlık, samimiyet, karşılıklı bağımlılık gibi durumlarla ilişkilidir. Duygular, hem olumlu (örneğin sıcaklık, yakınlık, yakın ilişki) hem de olumsuz (örneğin, boşluk duygusu, ayrılık, yalnızlık) duyguları barındırır. Bu karmaşık düşünce, duygu ve davranışlar normal yetişkin kişilik yapısının bir parçasıdır ve kendi içinde ya da tek başına patolojik değildir (Akt: Hirschfeld ve ark.,1977).

Kişiler arası bağımlılık ile ilgili çağdaş tanımlara baktığımızda bağımlılık ile ilgili; motivasyonel (diğerlerinden onay ve destek almak için belirgin bir ihtiyaç hissetme), bilişsel (kendini güçsüz ve işe yaramaz algılama), duygusal (özerk bir şekilde görevini yerine getirme gerekliliği durumunda anksiyete yaşama) ve davranışsal (potansiyel bakıcı ile bağları güçlendirecek şekilde kendini sunma stratejilerini kullanma) olmak üzere dört boyuta vurgu yapılmaktadır (Borstein, 2005a). Bu dört bileşen aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Bornstein (1993)' e göre bağımlılık, 4 temel yapı ile karakterize edilen bir kişilik stili ya da tipidir. Bunlar;

1) Motivasyonel: diğerleri tarafından desteklenmek, onaylanmak, belirgin bir şekilde yönlendirilme ihtiyacı duyma.

2) Bilişsel: diğerlerinin durumların sonuçlarını kontrol edebilen ve güçlü olduğuna inanmakla beraber, kendini güçsüz ve etkisiz (başarısız) olarak algılama.

3) Duygusal: bağımsız bir şekilde bir görevi yerine getirmesi gereken kişinin çabalarının sonuçları diğerleri tarafından değerlendirildiğinde korku ve kaygı yaşama eğilimi.

4) Davranışsal: diğerlerinden güvence, rehberlik, onay, destek ve yardım arama ve kişilerarası etkileşimlerde diğerlerine teslim olma eğilimi (Akt:Gardner ve Helmes, 2006,64).

Borstein (2005a)' e göre bu dört bileşenli model, önceki kuramsal çerçevelerin bağımlı hastaların bağımlılık ile ilgili kabul ettiği davranış biçimlerinden daha geniş bir davranış ranjı sergilemektedir. Bir çok durumda, bağımlı hastalar gerçekten pasif ve itaatkardır, kendilerini uysal ve güçsüz gibi sunarak kazanç sağlamaya çalışırlar. Diğer durumlarda ise (ilişkiyi bitirme ile tehdit edildikleri zaman) bağımlı hastalar terk edilmemeyi garantilemek için gerekli görünen stratejileri kullanarak oldukça iddialı (kendine güven) hatta agresif bile olabilirler.

1.1. Problem

Kişiler arası bağımlılık - diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi bağımlılık duyulan nesne ya da öznenin varlığına aşırı düzeyde duyulan ihtiyaç - kişinin yaşamsal faaliyetlerini (ör: karar verme, seçim yapma.....) etkilemekle beraber bazı psikolojik bozukluklara da neden olmaktadır.

Masling ve Schwartz (1979)' a göre bağımlılık kuramsal olarak depresyon, şizofreni, fobiler, madde kullanım bozuklukları, konversiyon ve yeme bozukluklarını içeren çeşitli psikolojik bozukluklar ile bağlantılıdır. Bağımlılık ve psikopatoloji arasındaki kuramsal ilişkiler, psikanalitik modelde daha belirgindir ancak sosyal öğrenme kuramcıları da belirgin psikolojik bozukluklarda bağımlılığı bir risk faktörü olarak görmektedirler.

Yetişkin bir bireyin yaşamının kendi kontrolünde olması, kendi kendine karar vermesi ve kararlarının sorumluluğunu alması beklenen/istenilen bir özelliktir. Oysa her yetişkinin bu özelliklere sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Hatta birçok psikolojik danışma yaklaşımı -Varoluşçu, Birey Merkezli, Gerçeklik Terapisi-danışanların kendi yaşamlarının kontrollüne sahip olmalarını psikolojik danışmanın amaçlarından biri olarak görmektedir.

Kişiler arası bağımlılığın olumlu etkisinin psikolojik danışma oturumlarında gözleniyor olması dikkat çekicidir.

Bornstein (2005a) bağımlı hastaların psikoterapi seanslarını daha az kaçırdıklarını, bağımsız hastalardan tıbbi ve psikoterapik yöntemlere daha fazla bağlandıklarını ve terapisti memnun edecekleri ve etkileyeceklerine inanarak davrandıklarını belirtmektedir.

Ancak psikolojik danışmada psikolojik danışmanların danışandan beklentilerini (örneğin danışmaya zamanında gelme, oturumlara devamlılığı sağlama, kurallara uyma vb.) en çok karşılayan grubun bağımlı danışanlar olduğu sonucu ne kadar olumlu ise, danışanların danışmanın sonlandırılmasını zor kabul etmeleri ve psikolojik danışmanlara bağımlı hale gelmeleri o kadar olumsuz bir sonuçtur.

Pincus ve Wilson (2001) birçok durumda, bağımlı hastaların gerçekte kendilerini güçsüz ve alçak gönüllü sunarak başkalarının gözüne girmeye çalıştıklarını, pasif ve uysal davrandıklarını, diğer durumlarda (örneğin ilişkinin biteceğine ilişkin korku duyulduğunda) terk edilmemeyi garantilemek için gerekli görülen yolu kullanarak bir hayli iddialı ve agresif olduklarını belirtmişlerdir.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinin en üst basamağında yer alan kendini gerçekleştirmenin koşullarından biri de bireyin kendi başına yetebilmesi, yalnızlığı ile baş edebilmesidir. Yani bağımsız olabilmeyi başarabilmesidir. Kısaca kendini gerçekleştiren birey, kapasitesinin ve sınırlarının farkında olarak var olan yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilen birey olarak tanımlanabilir. Psikolojik

danışmada varılması istenilen nihai amaç danışanın kendini gerçekleştirmesine yardımcı olabilmektir.

Kişiler arası bağımlılığın, hem kişinin var olan potansiyellerini ortaya çıkarmasında, kişiler arası ilişkilere uyum sağlamasında ve kendini gerçekleştirmesinde hem de grup ya da bireysel psikolojik danışmanın amaçlarının gerçekleşmesinde önemli engel oluşturduğu söylenebilir. Çünkü psikolojik danışma ilişkisinde sorumluluklar paylaşılır. Danışmanın yerine getirmesi gereken sorumluluklar olduğu kadar danışanın da yerine getirmesi gereken sorumluluklar vardır.

Kişiler arası bağımlılığın ruh sağlığındaki bozukluklar -depresyon, kaygı, yeme bozuklukları- ile ilişkisini inceleyen araştırmaların vardığı sonuç ortaktır: kişiler arası bağımlılık yukarıda bahsedilen bozuklukların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Onaylanmaya ihtiyaç duyan bağımlı bir kişinin, çevresi tarafından onaylanmadığında depresyona girme riski artmaktadır. Çekingen davranan bir bağımlının kalabalık bir ortamda anksiyete yaşama riski artmaktadır. Her ne kadar tutarlı araştırma sonuçları olmasa da bağımlılık ihtiyaçlarını aşırı yemek yiyerek karşılamaya çalışan bağımlı bir bireyin yeme bozukluğu riskinin arttığı söylenebilir.

Çeşitli değişkenler ile ilişkisi araştırılan kişiler arası bağımlılık ile ilgili yurt dışında 600'dan fazla araştırmanın yapılması, ülkemizde yetişkinler üzerinde kişiler arası bağımlılığı ölçmeyi hedefleyen bir ölçme aracının var olmaması kişiler arası bağımlılık ile ilgili araştırmaların yapılmasında önemli bir engel oluşturmaktadır. Dolayısıyla ülkemizde yetişkinlerin kişiler arası bağımlılığını ölçmeyi amaçlayan bir psikolojik ölçme aracına ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. Bu gereksinimden hareketle ülkemizde genç yetişkinlerin kişiler arası bağımlılık eğilimlerini ölçen Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin (Interpersonal Dependency Inventory) Türk kültürüne uyarlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık eğilimlerini ölçen Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğini (Interpersonal Dependency Inventory) Türk kültürüne uyarlamaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır.

- a. Yapı geçerliği için;

- a.1. Ölçeğin Türkçe formu ile orijinal İngilizce formunun faktör yapılarının benzerliğine,
- a.2. Ölçeğin alt ölçeklerinin birbirleriyle gösterdikleri korelasyon katsayılarına,
- b. Ölçüt bağıntılı geçerlik için;
 - b.1. Üniversite öğrencilerinin Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları puanlarla SCL-90-R Depresyon alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiye,
 - b.2. Üniversite öğrencilerinin Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları puanlarla SCL-90-R Kaygı alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiye,
 - b.3. Üniversite öğrencilerinin Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları puanlarla SCL-90-R Kişiler Arası Duyarlık alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiye,
 - b.4. Üniversite öğrencilerinin Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları puanlarla Sosyotropi-Otonomi Ölçeği Otonomi alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiye bakılmıştır.
- c. Güvenirlik için;
 - c.1. Ölçeğin madde-toplam puan korelasyonlarına,
 - c.2. Alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarına ve
 - c.3. Ölçeğin üniversite öğrencilerine iki hafta arayla uygulanması sonucunda elde edilen puanlar arasında ilişkiye bakılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Psikolojik sağlığın belirtilerinden biri topluma uyum sağlamaktır. Bağımlı bir birey diğer insanlarla ilişkilerinde sorun/sorunlar yaşayabilir. Elbette her insan topluma uyum sağlamada sorunlar yaşamaktadır. Ancak bağımlı bireylerin uyum sürecinde sağlıksız yöntemleri daha sık kullanması (itaat etme, boyun eğme, vb.) kişiler arası bağımlılığın psikolojik sağlığın bozulmasındaki rolünü belirginleştirmektedir.

Psikolojik danışmanın nihai amacının bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmek olduğu göz önüne alındığında kişiler arası bağımlılık eğiliminin, psikolojik danışmanların ve danışanların bu nihai hedefe ulaşmalarında ve psikolojik danışma oturumlarında danışanın sorumluluklarını yerine getirmesinde engel olması muhtemeldir.

Psikolojik sağlığa verilen 6nemin her geçen g6n arttığı g6n6m6zde psikolojik sağlığın bozulmasındaki nedenleri ortaya çıkarmak için g6sterilen çabalar da artmaktadır. Psikolojik sağlığın bozulmasındaki işlevi dikkate alındığında kişiler arası bağımlılığın varlığı ve d6zeyini ortaya koymak için geliştirilen 6lme araçlarından biri olan Kişiler Arası Bağımlılık 6lne ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca bu 6lek kişiler arası bağımlılık ile ilgili yapılacak yeni araştırmalara ışık tutacaktır. şahin (1994) T6rkiye’ de 6leklerle ilgili uyarlama çalışmalarının, genellikle daha 6nce bu amaçla kullanılan herhangi bir 6leğin bulunmadığı araştırma konularında yoğunlaştığını belirtmektedir. Ki 6lkemizde geçen yetişkinler 6zerinde yapılan kişiler arası bağımlılık ile ilgili araştırmaların yokluğu bu 6leğin uyarlamasını gerekli kılmaktadır. Buna ek olarak 6lkemizde kişiler arası bağımlılık ile ilgili yeni 6lme araçlarının geliştirilmesinde de katkısı olacağı d6ř6n6lmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Uyarlanan 6lme aracı yalnızca geçen yetişkinlerin kişiler arası bağımlılık eğilimlerini farklı boyutlarıyla 6lmeye y6neliktir.
2. Uyarlanan 6lme aracının geçerlik ve g6venirlik çalışması Çukurova 6niversitesi ve Gaziantep 6niversitesi 6đrencileri 6zerinde y6r6t6lm6řt6r. 6rneklem bu 6niversitelerden seçilen 6đrencilerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Kişiler arası bağımlılık: 6nemli diğerlerine g6venme, etkileşim ve yakınlık kurma ihtiyaı etrafında d6nen kompleks d6ř6nceler, inançlar, duygular ve davranışlar olarak adlandırılır (Hirschfeld ve ark.,1976; Akt: Hirschfeld ve ark.,1977,610).

Bağlılık/Bağlanma: Bireyin (ya da hayvanın) diğer belirli bir bireye duyduğu duygusal bağ olarak tanımlanır (Bowlby,1969; Akt: Hirschfeld ve ark.,1977,610-611).

Bağlaşıklık: Psikolojik 6zerkliğin kazanılması için erken çocukluk d6neminde tamamlanması gereken bir veya birden fazla gelişimsel g6revin yerine getirilmemesi sonucu ortaya çıkan psikolojik bir bozukluktur (Weinhold ve Weinhold,1999).

Bağımlı kişilik bozukluğu: Yalnız başlarına karar veremeyen, sorumluluk almayan yetişkin çağın beklentileri karşısında bir ocuk gibi çaresiz kalan kişilerde g6r6len kişilik bozukluğudur (6zt6rk,2004)

II. BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kişiler Arası Bağımlılığa İlişkin Kuramsal Görüşler

Kişiler arası bağımlılığın tanımları gibi kişiler arası bağımlılığa ilişkin kuramların varsayımları da farklılaşmaktadır.

Psikanalitik yaklaşım, bağımlılığın anne gibi sosyal objelerle etkileşim kurarak içgüdüsel amaçları elde etmeye hizmet ettiğini savunmaktadır (Freud, 1938; Akt: Hirschfeld ve ark., 1977, 610).

Freud (1938/1953) bebeklik boyunca yaşanan beslenme deneyimlerinin sonradan gelişecek olan kişiliğin üzerinde etkili olacağını belirtir. Klasik psikanalitik yaklaşım, oral döneme saplanıp kalan kişinin kendisini besleyen ve destekleyen diğerlerine bağlı kalacağını ve oral dönemi yansıtan çocukluk davranışları (ağız ile ilgili aktiviteler ile meşgul olma, kaygıyla başa çıkmada yiyeceği bir araç olarak görme ve yemek yemeye bel bağlama) sergileyeceğini kabul etmektedir. Klasik modelden doğan nesne ilişkisi teorisi ve etiyolojik (örneğin bağlanma) teori birbirinden farklılaşsa da birçok ortak yana sahiptir. Ainsworth (1969) bu iki modelin sahip olduğu ortak varsayımın yetişkinlikteki bağımlılık tutumlarının birincil belirleyicisinin erken çocukluk ve bebeklik dönemi boyunca bebek ile bakıcısı arasındaki ilişkinin genel niteliğine odaklanmaları olduğunu ifade etmiştir. Nesne ilişkisi ve bağlanma teorisi bebeğin beslenme ve süttten kesilme deneyimlerinin kişilik gelişiminde belirleyici bir rol oynamadığını öne sürer. Çünkü bebek ile bakıcısı arasındaki biyolojik doyuma dayalı ilişki uzun sürmemektedir (Akt: Bornstein, 1992).

Oral dönem boyunca aşırı doyuma ulaşma ya da engellenmenin oral döneme takılıp kalma (fiksasyon) ile sonuçlanacağı ve aşırı doyuma ulaşma ya da engellenmenin bu döneme özgü sorunların çözümünde yetersiz kalmasına neden olacağı ifade edilmektedir (Bornstein, 1992).

Çağdaş psikanalitik kurama göre bağımlı kişilik eğilimleri, çelişkili istek ve arzular arasındaki çatışmalar ve tesadüfen ortaya çıkan durumların (sağlık kontrollerinde somatik belirtilerin altında yatan sebebin bağımlılık ihtiyaçları olduğu yönünde açıklamalar gibi) sonuçlarını çarpıtma, gizleme ve savunmaya geçme şeklindeki davranış şekilleri ile karakterize edilmektedir (Bornstein, 2005a).

Çağdaş psikanalitik yaklaşım, klasik psikanalitik yaklaşımdan farklı varsayımlar öne sürmektedir. Klasik psikanalitik yaklaşım bağımlılığın gelişiminde temelde bireyin kendisinin pasif kaldığına, bebeklik beslenme yaşantılarına odaklanmakta; çağdaş psikanalitik yaklaşım ise bağımlılığın gelişiminde bireyin çatışmaları ve gerçeğe gizlemede göstermiş olduğu savunma mekanizmalarına odaklanmaktadır.

Sosyal öğrenme kuramcıları (Dolar&Miller, 1950; Gewirtz, 1969; Whiting, 1944) bağımlılığı, içgüdüsel bir amaca ulaşmaktan ziyade, deneyimler sonucu elde edilen öğrenilmiş bir güdü olarak açıklamaktadırlar. Sosyal öğrenme kuramına göre bağımlılık, bebeğin annesi ile olan temel güven ilişkisinden ileri gelen bir davranış biçimi olarak ifade edilmektedir. Sonuç olarak bu öğrenilmiş davranışlar yaygın kişiler arası ilişkilere genellenmektedir. Psikanalitik bakış açısı hem motivasyonel hem de bilişsel mekanizmaya vurgu yapar. Sosyal öğrenme kuramı ise içsel olaylarla daha az ilgilidir. Bu yaklaşıma göre bağımlı ilişkiler pekiştirmelere bağlıdır ve bu yüzden bu tür ilişkiler çoğu zaman ve durumda değişebilir (Akt: Hirschfeld ve ark.,1977, 610-611).

Ainsworth (1969) ve Maccoby (1980) gibi sosyal öğrenme kuramcıları çocukluk ve yetişkinlik bağımlılık gelişiminde bakıcılar tarafından sağlanan sosyal pekiştiricilerin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bebeğe biyolojik ve psikolojik doyumu sağlayan (beslenmeden sıcaklık göstermeye, rahat ilişki kurmaya kadar uzanan davranışlar) ilk bakıcı, hoş giden deneyimler ile ilişkilendirilir. Bebeğin inançları ve beklentilerinin genişliğine bağlı olarak bakıcıların yetiştirme davranışları diğer potansiyel bakıcılara (örneğin öğretmenler, danışmanlar, romantik eşler) genellenir, bağımlı davranış buna benzer ilişkilerde kendini göstererek devam eder (Akt: Bornstein, 1992).

Sosyal öğrenme kuramı bağımlılığın öğrenildiği şekilde temel bir varsayıma sahiptir çünkü bağımlı davranış gösterildiğinde ödüllendirilir, geçmişte de ödüllendirilmiştir ya da en az düzeyde ödüllendirilmiştir. Bağımlı kişi ödülün geleceğini muhtemelen algılar (Bornstein, 1992).

Sosyal öğrenme kuramlarında vurgu sonraları koşullanmış davranışlardan, bilişsel süreçlere kaymıştır. Bağımlılık ile depresyon arasında bağ güçlenmektedir. Sosyal öğrenme kuramcıları pozitif yönde sonuçlanan olayların üzerindeki etkilerini yetersiz, güçsüz ve beceriksiz olarak algılayan kişilerin bilişsel tarzlarında bağımlılığın rolüne vurgu yapmaktadırlar (Bornstein, 1992).

Psikanalitik ve Sosyal öğrenme kuramının kişiler arası bağımlılık ile ilgili farklı kuramsal varsayımları olduğu gibi ortak noktalara sahip oldukları da görülmektedir.

Bornstein (1992)' e göre her iki modelin ortak varsayımı insanların temel bağımlılık gereksinimleri bakımından çatışma yaşayabileceklerini ön görmeleridir. Çatışmanın kaynağı her iki modele göre farklılaşmaktadır. Psikanaliz bebeklik bağımlılık ihtiyaçlarının bilinçsiz olduğunu varsaymaktadır. Bu teoriye göre çatışma bilinçsiz bağımlılık ihtiyaçları ile bu ihtiyaçlara karşı gösterilen bilinçli yasaklama arasında gerçekleşmektedir. Sosyal öğrenme kuramı, çatışmanın erken ve orta çocukluk boyunca kaçınılmaz bir şekilde ortaya çıkan bilinçsiz sosyalleşmeden kaynaklandığını varsayar. Bir taraftan çocuklar otorite figürlerine (örneğin ebeveynler, öğretmenler) itaat etmeyi öğrenirler ve yetiştirme, koruma ve yol gösterme ihtiyaçları bakımından otorite figürlerine bağımlı olurlar. Diğer taraftan çocuk iş yaparken ve oyun oynarken yaratıcı, bağımsız ve özerk olmayı öğrenir. Çocuk bu tutarsız mesajları çözmeyi ve belirli durumlara özgü davranış stilleri –bağımlılık ya da bağımsızlık– geliştirmeyi deneyerek çatışma yaşar.

Bağımlılığa ilişkin bu iki modelin en önemli benzer yanı bağımlı davranışın tanımı ve gelişiminde bilişlerin rol oynadığını ileri sürmeleridir. Bu iki model farklı durum ve olaylarda bağımlı insanlar tarafından sergilenen davranışların esas belirleyicisi olarak, bilişsel süreçleri görür. Ancak bağımlılıkla ilişkili bilişler, psikanalitik ve sosyal öğrenme kuramlarında farklı tanımlanmaktadır (Bornstein,1992).

Psikanalitik kurama göre, ebeveynler ve diğer önemli figürlerin zihinsel sembolleri (temsilleri), güçlü bağımlılık gereksinimi yaşayan bir kişinin bağımlılık düzeyini belirlemede anahtar role sahiptir. Sosyal öğrenme kuramında tanımlanan bağımlılık ihtiyaçları ile ilişkilendirilen ödül ve cezalara ilişkin inanç ve beklentiler, kişinin bağımlılıkla ilişkili davranışlarının esas belirleyicisi olarak dikkate alınır. Bu iki kuram hem ortak hem de farklı bakış açılarına sahip olmalarına rağmen sosyal öğrenme kuramının bağımlılığa ilişkin bakış açısı psikanalitik teorinin bakış açısına göre yapılan araştırmaların bulguları tarafından daha çok desteklenmektedir. Özellikle cinsiyet rolüne uyum, evlilik rol tutumları ve aile stilleri değişkenlerine göre yapılan araştırma sonuçları önceki sosyalleşme yaşantılarının, bağımlı kişilik eğilimlerinin nedenlerine ilişkin önemli rol oynadığını göstermektedir. Gerçekte süttten kesilme, beslenme ve bağımlılık ile ilgili araştırmalar turtasız sonuçlar ortaya koymalarına rağmen, yöntemsel sınırlılıklar bu bulguların güçlü sonuçlar doğurmasına izin vermemektedir (Bornstein,1992).

Etiyolojik yaklaşım kendilik kavramı ve kişilerarası davranışların belirleyicisi olarak biyolojik kaynaklı ve doğuştan gelen bebek ile anne arasındaki bağa vurgu

yaparak nesne ilişkisi modelinden farklılaşmaktadır (Bowlby,1969,1973; Akt:Bornstein, 1992)

Psikoanalitik bakış açısı iç psişik mekanizmaya (hem motivasyonel hem de bilişsel) vurgu yapar. Sosyal öğrenme kuramı iç psişik yaşantılarla çok az ilgilenir. Sosyal öğrenme kuramının bakış açısına göre bağımlı ilişkiler muhtemel pekiştireçlerdir ve bu yüzden zaman ve duruma göre farklılaşabilirler. Etiyolojik yaklaşım hem iç psişik hem de davranışsal bakış açısını birlikte harmanlar (Hirschfeld ve ark., 1977).

Sears ve ark. (1957) göre çocuğa verilen toplumsal eğitimin bağımlılığa ilişkin asıl amacı çocuğun annesine kayıtsız, şartsız bağlanması değil, onun dikkat ve ilgisinden hoşlanmasına rağmen buna her zaman ve her yerde gereksinim duymamasıdır (Akt: Albayrak, 1997,5)

Bebeğin anneye olan bağımlılığı toplumsallaşmanın başlangıcı olarak düşünülebilir. Toplumsallığımız belli bir ölçüde doğuştan ya da içgüdüsel olarak belirlenmiş görünmekle birlikte artık gereksinimleri kalmadığı halde, insanların niçin hala diğer insanlarla birlikte olmak istedikleri sorusu henüz tam olarak yanıtlanamamıştır. Bu sorunun bir yanıtı öğrenme olabilir. Yiyecek, sevgi ve korunma gibi gereksinimler için çocuk başkalarına bağımlıdır. Bu temel gereksinimlerden birinin bir başkası tarafından her doyuruluşunda çocuk bir şey öğrenir. Basit çağrışım süreciyle diğer insanlar ödül ile ilişkilendirilir. Çocuğun başka insanlarla birlikte olduğu zaman ödüllendirilmesi, diğer insanlarla birlikte olma davranışını pekiştirir. Bir şeye gereksinimi olduğunda, başka insanları arayıp bulma, genellikle o gereksinimin doyumuyla sonuçlanır. Böylece başkalarına yaklaşmayı, onlarla birlikte olmayı öğrenir, diğer insanlar günlük yaşamın alışılmış birer parçası haline gelirler (Freedman ve diğ., 2003, 70-71).

Bir bebeğin annesine bağlanması doğaldır, çünkü bebek savunmasız, bakıma muhtaç ve çaresizdir. Ancak bebeğin özerk bir çocuk olması beklenen dönemden sonra çevresindeki diğer önemli kişilerin yardım ve onayını almak için gösterdiği yakınlık çabaları bağımlılık kavramını değil bağımlılık kavramını açıklar niteliktedir.

Kişiler arası bağımlılık kavramı, bağlanma/bağımlılık kavramıyla ile karıştırıldığından, kişiler arası bağımlılık kavramından farklı olan bağlanma/bağımlılık kavramını açıklama gereksinimi duyulmuştur.

2.1.1. Bağlanma/Bağlılık ile İlgili Kuramsal Görüşler

Ainsworth (1973)'e göre bağlanma bireyin (veya hayvanın) diğerleri ile kurduğu duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Akt: Özbaran ve Bildik, 2006,137). Bu bağ, eğer ayrılık söz konusu olursa, davranışsal bozulmalar ve sevgi nesnesi ile temasa geçmeyi ve yakınlık kurmayı destekleyen davranışlar olarak kendini gösterir (Hirschfeld ve ark., 1977).

Klaus ve Kennel (1976)' in bağlanma süreci ile ilgili yapmış oldukları araştırmaya göre bağlanmanın en uygun dönemi doğumdan sonraki ilk birkaç dakikayla ilk 12-24 saatler arasındadır. Mahler ve diğ. (1968) çocuğun 2-3 yaşlarında otonomi kazanarak ayrılmayı başarmasının bir ölçüde bundan önceki görevi olan bağlanmayı başarmasına bağlı olduğunu belirtmektedir (Akt: Weinhold ve Weinhold,1999).

Bu açıklamalar bağlanmanın, çocuğun bağımlılıktan kurtulup özerk olabilmesinin önemli bir koşulu olduğunu göstermektedir. Bebeğin annesine olan bağlılığının annenin sadece fizyolojik gereksinimleri karşılamasından kaynaklanmadığını gösteren bilinen en temel deneylerden biri maymunlar üzerinde yapılmıştır.

Yavru maymunlar doğumdan hemen sonra annelerinden ayrılmış ve tahta kafalarla tel bir yapıdan oluşturulmuş iki yapay annenin yanına konulmuştur. Annelerden birinin gövdesi yalnızca telden, diğerinin gövdesi ise sünger ve havlu kumaş bir yapıdan oluşmaktadır. Her iki yapay anne de göğüslerine bağlanmış bir şişe ile süt verebilecek şekilde donatılmıştır. Bu deneyde yavru maymunun asılacağı annenin her zaman yiyecek kaynağı olan anne olup olmadığı bulunmaya çalışılmıştır. Hangi annenin yiyecek verdiğiinden bağımsız olarak yavru maymun havlu kumaştan yapılmış anneye gitmiştir. Tamamen edilgen ancak yumuşak temasa olanak sağlayan bu anne yavru maymun için güven kaynağı olarak açıklanmıştır. Ayrıca yabancı bir ortama konan yavru maymundaki belirgin korkunun, yavru maymun kumaştan yapılmış anneye temas ettirildiğinde yatıştığı ortaya çıkmaktadır (Atkinson ve ark., 1999, 94-95).

Bağlılık intrapsişik olmakla birlikte sürekli ve spesifiktir. Bağlılık ilişkisi devamlıdır, tek bir kişiye özgüdür ve güçlü duygularla ilişkilendirilir. Buna karşın bağımlılık, genel yardım, onay ve dikkati harekete geçiren türde davranışlara işaret eder. Bu tür davranışların ayırıcı özelliği aşırı duygusal bir yoğunlukta olması ve bir

kişiden diğerine kolayca aktarılabilmesi ve çocuklukta daha sık olmasıdır (Hirschfeld ve ark., 1977,616).

Ainsworth (1972) bağımlılık ile bağlanma arasındaki iki önemli farka işaret etmektedir. Öncelikle bağlanma davranışı yakınlık arayışı ile kendini gösterirken, bağımlı davranış yardım arayışı ile kendini göstermektedir. İkinci olarak bağlanma davranışı spesifik bir özneye yöneliktir ve benzer kişilere yöneltilirken, bağımlı davranış, bağımlı kişinin kendi gözünde büyüyen, koruyan ya da bakıcı potansiyeline sahip herhangi bir kişiye/kişilere yöneltilmektedir.

Ainsworth (1972) bağlanmayı, bağımlılıktan ayıran özellikleri sekiz kategoride toplamıştır.

2.1.1.1.Bağlanmayı Bağımlılıktan Ayıran Özellikler

Özgüllük: Bağlanma, kişinin kendisi ile önemli diğerleri arasındaki kişisel bir ilişki ya da bağıdır. Buna karşın, bağımlılık geneldir ya da odaklanılmamış tepki niteliği taşır. Bu açıdan bakıldığında bağımlılık ile bağlanma arasındaki en önemli farklılık özel ya da odaklanılmış olmaya karşı genel ya da odaklanılmamış olmasıdır (Ainsworth,1972,100).

Süreklilik: Bağlılıklar uzun sürelidir. Daha uzun ya da daha kısa sürede oluşabilirler fakat geçici değildirler. Bağımlılık tamamıyla geçici olabilir ve iki kişi arasında devamlılık göstermeyen bir ilişki içerebilir. Bağlanma yaşantısı ya da bağlılığın sürekliliği gelişim ve deneyim süresince hiçbir değişiklik göstermediği anlamına gelmez. Annesini kaybetmiş bir çocuk, annesinin yokluğunu kabullenebilir ve yeni bir anne figürüne bağlanabilir. Tıpkı eşini kaybetmiş bir kadının yas ve üzüntü sürecinden sonra, yeni bir eş bulabilmesi gibi. Erken bağlanma yaşantıları zamanla zayıflar ve güçlü (gerçek) bağlanma düzeyi zamanla artar ya da erken bağlanma yaşantılarının yerini sonraki bağlanma yaşantıları alır (Ainsworth,1972,100).

Olgunluk düzeyi: Bağlanma, bütün yaş dönemlerinde tipik olarak vardır. Bağımlılık bağımsızlığın zıddıdır ve olgunlaşmama anlamına gelmektedir. Bağlanma, bağımlılığı çağrıştıran olgunlaşmamışlık ve çaresizlik anlamı taşımamaktadır Beller (1955) ve Heathers (1955) bağımlılık ile bağımsızlığın aynı psikolojik boyutun iki zıt kutbu olmadığını, erken çocukluk boyunca tesadüfî olarak öğrenildiğini ifade etmişlerdir (Akt: Ainsworth,1972,101).

Duygusal göstergeler: Bağlılıklar güçlü duygular barındırır, sürekli ve yaygındır. Dolayısıyla önemli ilişkilerdir. Bağlanma ilişkisi, güçlü pozitif bir duygu olarak karakterize edilmesine rağmen bu yoğun duygu pozitif duygular ile sınırlı değildir. Bağlanılan bir kişiye zarar verme ya da onu kaybetme korkusu ile birlikte yoğun bir kaygının yaşanması muhtemeldir ve üzüntüyü takiben gerçekliğin kaybı kendini gösterir. Eğer bir kişi bağlanma figürü ile yakınlık kurmayı ya da ona bağlanmayı engellerse öfke duyguları bu kişiye yoğunlaşabilir. Bağlanma figürünün, kendi isteğiyle başka bir kişi ile yakınlık kurma, iletişime ve etkileşime girme isteğine sahip olduğu algılanırsa, nefret doğabilir (Ainsworth,1972, 101-102).

Hirschfeld ve ark. (1976) bağımlı ilişkide ise hem olumlu (örneğin sıcaklık, yakınlık, yakın ilişki gibi) hem de olumsuz (örneğin, boşluk duygusu, ayrılık, yalnızlık gibi) duyguların yaşanabileceğini belirtmişlerdir (Akt: Hirschfeld ve ark., 1977).

Yakınlık arayışı ve iletişimi sürdürme davranışı: Bağlanmanın davranışsal özelliği bağlanma figürü ile iletişime geçme ya da bağlanma figürü ile yakınlık kurma arayışıdır. Bağımlılığın geleneksel görüşü, bu özellikleri taşımakla birlikte bu özelliklerin spesifik kişi/kişilere yöneltilmemesi açısından farklılaşmaktadır. Bağımlılık ilgi, onay ve yardım arayışı davranışlarını içermektedir (Ainsworth,1972,102).

Öğrenme Bağlanma öğrenilir. Yeni doğmuş bir bebek ne annesine ne de başka birine bağlanır. İnsanlar belirli bir bilişsel gelişimi ya da öğrenme için gerekli olan gelişimi tamamlamadan, bağlanma davranışı göstermezler. Dahası insan yavrusu bağlanma figürü ile daha önceden herhangi bir deneyim sahibi olmadan bağlanamaz. Bağlanma teorisi, bilişsel gelişim ile çocuk ile anne arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır (Ainsworth,1972,102).

Sosyal öğrenme kuramında tanımlanan bağımlılık ihtiyaçları ile ilişkilendirilen ödül ve cezalara ilişkin inanç ve beklentiler, kişinin bağımlılıkla ilişkili davranışlarının esas belirleyicisi olarak dikkate alınmaktadır (Bornstein, 1992).

Biyolojik işlev: Genetik yapı bebeğin doğal çevresine uyum sağlamasına yardımcı olur ve doğal çevresinden gelebilecek gerçek tehditleri, modern çevresinin tehditlerinden ayırt etmesini sağlar. Böylece bağlanma davranışının koruyucu işlevine inanmak için iyi bir neden ortaya çıkmaktadır (Ainsworth,1972,105).

Kişilik gelişimi ve psikopatoloji: Bağlanma ve bağımlılığın her ikisi için kişilik gelişiminde psikanalitik kuramın nesne ilişkisi kuramı ve psikopatolojinin gelişiminde etiyolojik kuramın esas rol oynadığı belirtilmektedir. Bağımlılık kavramına tercihen, bağlanma kavramını benimseyen araştırmacılara karşın (örneğin Sears, Beller , Dollard

ve Miller) Bowlby, Ainsworth, Schaffer ve Yarrow (1967) bağlanma kavramını ‘‘odaklanılmış ilişkiye’’ benzetmektedirler. Anne ile bebek arasındaki ilişkinin daha sonraki anormallikler ile bağlantılı olduğu, bazı psikopatolojik yaşantıların anneden yoksun kalma ve anne ile çocuk arasındaki ayrılma yaşantılarından kaynaklandığını ifade etmektedirler. Bowlby (1969) psikanalitik kuramdan gelişimdeki anormalliklerin psikopatolojik göstergeleri hakkındaki görüşleri yönünden etkilenmiştir (Akt: Ainsworth,1972,105).

Kişiler arası bağımlılık sadece bağlanma/bağlılık kavramları ile karıştırılmamakta aynı zamanda Bağımlı Kişilik Bozukluğu ile de karıştırılmaktadır. Aslında Bağımlı Kişilik Bozukluğu Tanısında dikkate alınan kriterlere bakıldığında Kişiler arası Bağımlılık kavramı ile örtüşen özelliklere sahip olduğu inkar edilemez.

2.1.2. Bağımlı Kişilik Bozukluğu

Öztürk (2004) bir bireye kişilik bozukluğu tanısı koyabilmek için her şeyden önce bireyin toplumsal uyumunda, düzenli iş tutabilmesinde, ilişkilerinde süreklilik sağlayabilmesinde önemli bozuklukların oldukça değişmeyen bir biçimde uzun süre bulunması gerektiğini belirtmektedir.

Jackson ve diğ.(1993) bağımlı kişilik bozukluğunun, psikiyatri servisleri, uzun süre tedavi veren merkezler ve rehabilitasyon merkezlerinde yatan hastalarda %15 ile %25 arasında değişen oranlarda görüldüğünü ifade etmektedirler (Akt: Bornstein, 2005a).

Bornstein (2005a) bağımlı kişilik bozukluğunun erkeklerde görülme sıklığının %8, kadınlarda görülme sıklığının ise %11 olduğunu belirtmektedir. Bu farklılık dikkat çekici görülmekle birlikte kadınların erkeklere oranla %40 daha fazla olasılıkla bağımlı kişilik bozukluğu teşhisi aldıkları anlamına geldiğini ifade etmektedir.

Bütün kişilik bozukluklarının %2.5’ni oluşturan ve kadınlarda sık görülen Bağımlı Kişilik bozukluğu DSM-IV tanı kriterleri ise şöyledir:

- 1) Başkalarından bol miktarda öğüt ve destek almazsa gündelik kararlarını vermekte güçlük çeker.
- 2) Yaşamının önemli çoğu alanında sorumluluk almak için başkalarına gereksinim duyar.

- 3) Desteğini yitireceği ya da kabul görmeyeceği korkusuyla başkalarıyla aynı görüşü paylaşmadığını söylemekte zorluk çeker.
- 4) Planlarını başlatma ya da kendi başına iş yapma zorluğu vardır (böyle bir isteğinin ya da yapacak gücünün olmamasından çok doğru yapıp yapmadığına ya da yeteneklerine ilişkin kendine güveninin yokluğundan ötürü).
- 5) Başkalarının bakım ve desteğini sağlamak için hoş olmayan şeyleri yapmayı isteyecek kadar aşırıya gider.
- 6) Kendisine bakamayacağına ilişkin aşırı korku nedeniyle tek başına kaldığında kendisini rahatsız ya da çaresiz hisseder.
- 7) Yakın bir ilişkisi sonlandığında bir bakım ve destek kaynağı olarak derhal başka bir ilişki arayışı içine girer.
- 8) Kendi kendine bakma durumunda bırakılacağı korkuları üzerine gerçekçi olmayan bir biçimde kafa yorar (Köroğlu, 2004,546).

Bağımlı kişilik bozukluğu tanı kriterlerinin işlevsel ve duygusal bağımlılık olmak üzere iki boyutta değerlendirildiği görülmektedir.

Arntz (2005)' a göre DSM-IV Bağımlı Kişilik Bozukluğu kriterleri, işlevsel bağımlılık – kişinin gerçekçi hislerini yeterince dikkate almamasından dolayı diğer güçlü kişilere güvenmesi gerektiğine inanması– olarak anılan bağımlılık türü üzerine odaklanmaktadır. Otonomi ve özgüven eksikliği duyan bağımlı kişilik bozukluğuna sahip bir kişi, özellikle yetişkinlere özgü sıradan sorumluluklar alma, güvence talep etme ve gerçek hayatta güçlü yardımcılarının desteğini isteme durumları ile ilgili problemler yaşamaktadır. Buna karşın ‘‘duygusal bağımlılık’’ bir kişiye duygusal bağlanmayı içeren duygusal bir ihtiyaçtır. Böyle bir kişi olmaksızın, duygusal bağımlılık düzeyi yüksek olan kişiler kendilerini yalnız ve boşlukta hissederler ve sevdikleri kişi ile iletişime geçmeye güçlü bir istek duyarlar. Samimi bir ilişkiye sahip bu insanlar terk edilme korkuları taşıyabilir ve eşlerine, arkadaşlarına ve aile üyelerine (çocukları da dahil) bağlanabilirler. Ayrılık sonrasında, üzüntü daha da derinleşir, daha çok umutsuzluk hakim olur ve depresyon ciddi bir risk taşımaktadır.

Arntz (2005)' a göre otoriter ve koruyucu aileler çocuklarına kendi yeteneklerine güvenmemelerini öğretirler. Özerklik ise tehlike alma ve cezayı çağrıştırma anlamında bir risk faktörü olarak görülmektedir. Sonuçta kişiler arası ilişki, güçlü bir kişiye ya da gruba itaat etme, boyun eğme ve bu kişi ya da gruba bağlantılı olma ile karakterize

edilmektedir. Duygusal bağımlılık, çocukluktaki bağımlılığı artıran ebeveynler ya da ayrılma ile ilgili erken yaşantılar ile yerleşmektedir. Bu yüzden ayrılma, duygusal olarak gerçek bir kayıp ya da tehdide inanmak zorunda kalan çocuk ile bakıcısı arasındaki bağı tehdit etmektedir.

Patolojik bir kişilik özelliği olarak duygusal bağımlılığın terk edilme sonrasında gelişen panik bozukluğa benzer bozukluklar için ayırıcı bir risk faktörü taşıdığı sanılmaktadır. DSM-IV bağımlı kişilik bozukluğu tanı kriterlerinde duygusal bağımlılık kriterleri yer almakla birlikte işlevsel bağımlılığın ağırlığı ile karşılaştırıldığında yeterince belirgin değildir (Antz, 2005).

İşlevsel bağımlılık özellikleri gösteren insanlara karşın, duygusal bağımlılık düzeyi yüksek olan insanlar yalnız kaldıklarında gerçekçi duygularıyla kendi başlarına baş edebileceklerine oldukça güvenmektedirler (Arntz, 2005).

Gude ve diğ., (2004) duygusal bağımlılığın, DSM-IV Bağımlı Kişilik Bozukluğu 6.,7.,8., tanı kriterlerini, işlevsel bağımlılığın ise bağımlı kişilik bozukluğundaki daha temel kriterleri temsil ettiğini belirtmektedirler.

Ayrıca kişiler arası bağımlılık kavramı ile karıştırılabilecek bir kavram da bağlaşıklık (codependency)'tir.

2.1.3. Bağlaşıklık

Weinhold ve Weinhold (1999) bağlaşıklığı, psikolojik özerkliğin kazanılması için erken çocukluk döneminde tamamlanması gereken bir veya birden fazla gelişimsel görevin yerine getirilmemesi sonucu ortaya çıkan psikolojik bir bozukluk şeklinde tanımlamışlardır. Gelişimsel yaklaşım açısından yaşamın ilk 6 yılı içinde gelişimle ilgili bazı önemli görevlerin –bağlanma ve ayrılma– gibi başarı ile tamamlanmaması bağlaşıklığın nedeni olarak görülmektedir. Bağlanma ve ayrılmanın yarım kalması bağlaşıklıkla sonuçlanır. Bağlaşıklık bir birey;

- 1) bağlanmayı birine çok bağlanarak ya da aşırı bağımlılık hissederek tamamlayabilme çabasına,
- 2) ayrılmayı veya otonomi kazanmayı kimseye bağlı olmadan veya karşıt bağımlılığı seçerek tamamlama çabasına saplanıp kalacak veya
- 3) bu ikisi arasında gidip gelecektir. (Weinhold ve Weinhold, 1999,41)

Bağlaşıklık bir kişinin temel özelliklerine bakıldığında olgun bir erishkinden ziyade bir bebeğin özelliklerini taşıdığını ifade etmektedirler.

- a) başkalarının bireyin kendisi için en iyi olanı bildiklerine inanma
- b) iyi hissetmek için başkalarının beğeni ve onayına gereksinim duyma
- c) bireyin kendisini hiçbir şekilde korumadan başkalarının incitmesine izin verme ve
- d) bireyin kendisi dışında herkesin güvenilir olduğuna inanması (Weinhold ve Weinhold, 1999).

Yukarıda bahsedilen bağışıklığın özelliklerinden birkaçıdır. Bağışık bireyler, kendi yaşamlarının anlamını sürekli ilişki içinde oldukları insanların algılamasında ararlar; kendi iç kaynaklarının önemi yoktur (Cüceloğlu,1993,37). Bireylerin kendi benliklerini hiçe sayarak başkalarını üstün görme eğilimlerinin bağışıklığın belirgin özelliklerden biri olduğu görülmektedir.

2.2. Varolan Bağımlılık Ölçekleri

Kişiler arası bağımlılık oldukça karmaşık düşünce, duygu ve davranışları içermektedir. Böyle bir değişkeni incelemek için kullanılacak ölçme araçları ve yöntemleri de değişmektedir. Kişiler arası bağımlılığın düzeyini belirlemede nitel araştırma yöntemleri yanında nicel yöntemlerden de yararlanmak gerekmektedir. Nicel verileri elde etmede kendini ifade etme ölçekleri sık kullanılmaktadır. Araştırmacılar kişiler arası bağımlılık eğilimini ve düzeyini ölçmek amacı ile birçok ölçme aracı geliştirmişlerdir. Ancak burada uyarlama çalışması yapılacak olan ölçek ile yurt dışında sık kullanılan bağımlılık ile ilgili ölçekler hakkında bilgiler verilecektir. Ülkemizde genç yetişkinler üzerinde kişiler arası bağımlılığı ölçen hiçbir ölçek olmadığından yurt dışında kullanılan ölçeklere yer verilecektir. Ancak çocuklar için geliştirilmiş bağımlılık ile ilgili ölçeklerden Türkçe'ye uyarlanmış bir ölçek hakkında da bilgiler verilecektir. Yurtdışında bağımlılık ile ilgili sık kullanılan ölçekler projektif ve objektif ölçekler olarak ikiye ayrılmaktadır. Türkçe'ye uyarlaması yapılan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği objektif ölçekler grubunda yer almaktadır.

2.2.1. Yurtdışında Sık Kullanılan Objektif Bağımlılık Ölçekleri

Bornstein (2005a) günümüzde bağımlılık ve bağımlı kişilik bozukluğunu ölçen 35'ten fazla kendini anlatma ölçeğinin bulunduğunu, bu ölçeklerin çoğunun bağımlılıkla beraber bir ya da iki farklı değişkeni de ölçtüğünü ifade etmektedir.

2.2.1.1. MMPI Bağımlılık Ölçeği (Minnesota Multiphasic Personality Inventory Dependency Scale)

Bağımlılıkla ilgili ilk ölçek Navran (1954) tarafından geliştirilen MMPI Bağımlılık ölçeğidir (Akt: Hirschfeld ve ark.,1977). MMPI (Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri) kişinin kendisinin yanıtladığı 566 maddeden oluşmaktadır. Testi alan kişi, her bir maddenin kendisine uygun olup olmadığını düşünerek ‘‘doğru’’, ‘‘yanlış’’ ve ‘‘ bilmiyorum’’ yanıtlarından birini seçer. Uyarılar belirsiz olmadığı ve kişinin teste verebileceği cevaplar sınırlandırıldığı için MMPI kişiliği objektif olarak değerlendiren bir ölçek olarak kabul edilir. MMPI hem klinik ölçekler hem de sonradan eklenen araştırma ölçeklerine sahiptir. MMPI Bağımlılık Ölçeği sık kullanılan araştırma ölçeklerinden biridir. 57 maddeden oluşan ölçek, yanlış anlaşılma hissi, kararsızlık, kendine güvensizlik, başkalarının tepkilerine aşırı duyarlılık, bedensel yakınmalar, sosyal ortamlarda utangaçlık ve dini ilgileri içermektedir. (Graham,1998).

Navran (1954) 100 kişilik hasta örneklemini üzerinde ölçeğin iç tutarlılığını .91 bulurken, Buton (1956) 64 alkolik hasta örneklemini üzerinde bir hafta ara ile yaptığı test tekrar test çalışmasında güvenilirlik katsayısını .85 olarak bulmuştur (Akt: Graham, 1998).

Bağımlılık puanının yükselmesi ile genel uyumsuzluk arasında bir ilişki vardır. Yüksek bağımlılık puanı alan bir kişinin şu özellikleri taşıdığı ifade edilir:

- 1) güçlü bağımlılık gereksinimlerini kabul eden,
- 2) yanlış anlaşıldığını düşünen,
- 3) kendini mutsuz ve üzgün hissedeni,
- 4) bedensel rahatsızlıkları olan,
- 5) kendine güvenmeyen,
- 6) sosyal ortamlarda utandığını ve sıkıldığını hissedeni,
- 7) başkalarının tepkilerine aşırı duyarlı,
- 8) geleneksel dini inançlarına sahip ve dini konularda kaygıları olan.

Bağımlılık puanının düşmesi psikolojik uyumun iyi olduğunu göstermektedir. Düşük bağımlılık puanı alan bir kişi, yüksek bağımlılık puanı alan bir kişinin tam tersi özelliklere sahiptir (Graham 1998).

2.2.1.2. Üç Vektörlü Bağımlılık Envanteri (3 Vektor Dependency Inventory, 3VDI)

Pincus ve Gurtman (1995) boyun eğici, sömürücü ve sevgi bağımlılığı olmak üzere üç alt boyuttan oluşan, altılı likert tipi 27 maddelik 3 Faktörlü Bağımlılık Envanterini geliştirmişlerdir (Pincus ve Wilson, 2001).

Pincus ve Wilson (2001), bağımlılığı bir kişilik yapısı olarak görüp bağımlı kişilik bozukluğunu DSM kişilik bozuklukları kategorisindeki gibi tanımlamamışlardır. Bağımlılığın asıl motivasyonunun koruyucu ve destekleyici ilişki kurmak ve bu ilişkiyi sürdürmek olduğunu belirtmektedirler. 3 Faktörlü Bağımlılık Envanterinde sevgi bağımlılığı, sömürücü bağımlılık ve boyun eğici bağımlılık olmak üzere üç alt ölçek yer almaktadır. Alfa güvenirlik değerleri sevgi bağımlılığı alt ölçeği için .74 ile .79 arasında; sömürücü bağımlılık alt ölçeği için .83 ile .85 arasında; boyun eğici bağımlılık için .81 ile .82 arasında değişmektedir.

Sevgi bağımlılığının, yetiştiren kişiler ile yakın ilişki kurma ve bu ilişkiyi sürdürme ihtiyacını yansıttığını belirtmişlerdir. Sevgi bağımlılığı gösteren kişilerin daha uyum sağlayıcı bir işlevsellik (örneğin güvenli bağlanma, düşük düzeyde patolojik bağlanma, düşük düzeyde yalnızlık) gösterdiklerini ve ebeveyni temsil ettiği düşünülen kişilere daha bağlı olduklarını belirtmektedirler (Pincus ve Wilson, 2001).

Sömürücü bağımlılığın, diğerleri tarafından kabul edilme, takdir edilme, çatışmadan uzak durma ve bunu sürdürmeyi yansıttığını belirtmektedirler. Sömürücü bağımlılığı gösteren kişilerin, çatışmadan uzak durmak için kompulsif bir şekilde korunma arayışı içinde olduklarını ifade etmektedirler (Pincus ve Wilson, 2001).

Boyun eğici bağımlılığı gösteren kişilerin, diğerleri tarafından araçsal destek almak ve bu desteği sürdürme ihtiyacı gösterdiklerini belirtmektedirler. Boyun eğici bağımlılığı gösteren kişiler, daha düşük düzeyde ebeveynsel bağlanma ilişkisi gösterirken, daha yüksek düzeyde anne kontrollüne sahiptirler. Ayrıca boyun eğici bağımlılığın yüksek düzeyde kaygılı bağlanma, öfkeli geri çekilme, kompulsif şekilde ilgi/bakım arayışı, patolojik bağlanma ve yalnızlık gibi uyumsuz yapılar ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Pincus ve Wilson, 2001).

2.2.1.3 Depresif Yaşantılar Ölçeği (Depressive Experiences Questionnaire)

Depresif yaşantılar ölçeği Blatt, D’Afflitti ve Quinlan (1976) tarafından geliştirilmiştir. Kişinin kendisi ve diğerleri hakkındaki duygu, düşüncelerini değerlendiren 66 maddelik likert tipi bir ölçektir. Kendini eleştirme, bağımlılık ve

etkililik olmak üzere 3 alt ölçeğe sahiptir. Tipik olarak Bağımlılık alt ölçeği maddeleri “Sık sık yakın bir arkadaşımı kaybetmekten korkarım.” gibi ifadeler, Kendini Eleştirme alt ölçeği “ Bir tartışmadan sonra kendimi yalnız hissedirim.” gibi ifadeler, Etkililik alt ölçeği “ Birçok içsel kaynağa (güçler, yetenekler) sahibim.” gibi ifadeler içerir. Araştırmalarda psikolojik bozukluk ve işlevsellikle ilişkili olan Bağımlılık ve Kendini Eleştirme alt ölçeklerinden daha yaygın bir şekilde yararlanılmaktadır. İç tutarlılığı yüksek olan (Cronbach alpha değeri .75) bu ölçeğin on iki aydan daha fazla süre ile uygulanan test tekrar test güvenilirliği $r = .79$ olarak hesaplanmıştır (Santor ve diğ., 1997).

2.2.1.4. İlişki Profil Testi (RPT Relationship Profile Test)

İlişki Profil Testi Bornstein ve Languirand (2003) tarafından geliştirilen 30 maddeden oluşan kendini ifade etme ölçeğidir. Her bir ifade 1(kesinlikle yanlış) ile 7 (kesinlikle doğru) arasında puanlanan bir derecelendirme ölçeğidir. İlişki Profil Testin’de her biri 10 maddeden oluşan 3 alt ölçek yer almaktadır. Bu alt ölçekler, yıkıcı aşırı bağımlılık (destructive overdependence), işlevsel olmayan ayrılık (dysfunctional detachment) ve sağlıklı bağımlılıktır (healthy dependency). İlişki Profil Testinin üç alt ölçeğini temsil eden maddelerden sorumluluk isteyen durumlarda sınırlı olma yıkıcı aşırı bağımlılığı; diğer insanların kendisinden daha çok şey istemesi işlevsel olmayan ayrılığı ve insanlara güvenmenin kolay olması sağlıklı bağımlılığı içermektedir. İlişki Profil Testinin maddeleri, bağımlılık, ayrılık ve sağlıklı bağımlılık ile ilgili kuramsal ve deneysel literatürden yararlanılarak oluşturulmuştur. Sorularda her bir kişilik stili bilişsel, duyuşsal, motivasyonel ve davranışsal olmak üzere 4 bileşene ayrılarak yazılmıştır. Henüz Türk Kültürüne uyarlama çalışması yapılmamış olan İlişki Profil Testi (yıkıcı aşırı bağımlılık alt ölçeği hariç) ile Kişiler Arası Bağımlık Ölçeği alt ölçekleri arasında .25 ile .50 arasında değişen korelasyonlar bulunmuştur. İşlevsel Olmayan Ayrılık alt ölçek puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği toplam puanları arasında bir ilişki bulunmazken, Yıkıcı Aşırı Bağımlılık alt ölçek puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği toplam puanları arasında .71 düzeyinde pozitif ilişki bulunmuştur (Bornstein ve ark., 2003)

2.2.1.5 Bağımlılık Eğilimi Ölçeği

Çocuklardaki bağımlılık eğilimini ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan ve Türkçe'ye uyarlanan tek objektif bağımlılık ölçeği Bağımlılık Eğilimi Ölçeğidir.

Flanders, Anderson ve Amindon (1961) tarafından geliştirilen ölçeğin Türk çocuklarına uyarlaması ile geçerlik ve güvenirlik çalışması Uluğtekin (1976) tarafından yapılmıştır. Toplam 32 maddeden oluşan ölçeğin maddeleri akran grupları ve yetişkinlerle olan ilişkileri konu almaktadır. Maddelerdeki tema, bağımlılığın dayandığı kuramsal çerçeveye uygun olarak sevgi, ilgi, yardım arama ya da uyum sağlama, uysallık ve onay arama gibi kavramlar çerçevesinde yoğunlaşmaktadır (Gürsoy ve ark., 2004,64).

Zaman sınırlaması olmayan ölçeği birey kendi kendine yanıtlayabilmektedir. Her bir maddeye verilecek cevaplar "bana uygun" ya da "bana uygun değil" olarak iki cevap kategorisiyle sınırlandırılmıştır. Yüksek puan bağımlılık eğilimini göstermektedir. Maddelerin kapsadığı ifadeye göre, kimi kez "bana uygun" kimi kez "bana uygun değil" cevabı yüksek puan almaktadır. Buna göre her bir maddeye "1" ya da "2" puan verilerek de değerlendirilmektedir. Bağımlılık eğilimi ölçeğinin güvenirlik katsayısı $r = .68$ 'dir. Yapı geçerliği açısından bakıldığında kız ve erkek çocuklar arasında beklenen yönde anlamlı bir fark elde edilmiştir (Gürsoy ve ark., 2004,64).

Ayrıca kişiler arası bağımlılıktan farklı olarak Ançel ve Kabakçı (2009) bağlaşıklık ölçen Bağlaşıklık Değerlendirme Aracı/Ölçeği (Codependency Assessment Tool, Hammer ve diğ., 1998)'ni Türkçe'ye uyarlamışlardır. Beş alt ölçekten oluşan "kendimden nefret ederim (I hate myself)", "kendimden utanırım (I feel ashamed of who I am)" gibi 25 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Yaşları 17 ila 35 arasında değişen 386 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada Bağlaşıklık Değerlendirme Aracı alt ölçeklerinin iç tutarlığının .62 ila .78 arasında değiştiği bulunmuştur.

2.2.2. Yurtdışında Sık Kullanılan Projektif Bağımlılık Ölçekleri

Bornstein (2005a) projektif ölçeklerden sadece Rorshach Oral Bağımlılık Ölçeğinin (Rorshach Oral Dependency Scale) son 35 yıldır bağımlılık ile ilgili araştırmalarda en sık kullanılan projektif ölçek olduğunu ifade etmektedir. Burada öncelikle Rorshach Oral Bağımlılık Ölçeği tanıtılacaktır. Ayrıca diğer bazı projektif ölçekler de tanıtılacaktır.

2.2.2.1. Rorshach Oral Bağımlılık Ölçeği (Rorshach Oral Dependency Scale)

Rorshach testi (Rorshach, 1921) mürekkep lekeleri bulunan 10 karttan (levha) oluşmaktadır. Bu kartların beş tanesi siyah ve gri, iki tanesi siyah, gri ve kırmızı ve üç tanesi farklı tonlarda çeşitli renklerden oluşmaktadır (Özgüven, 2003).

Masling ve diğ.(1967) tarafından geliştirilen Rorshach Oral Bağımlılık Ölçeği hem bireysel hem de grup olarak uygulanan bir ölçektir (Masling, 1986; Akt: Bornstein ve diğ.,1993b). Ancak gruplar üzerinde daha çok uygulanmıştır. Deneklere standart Rorshach mürekkep lekesi kartları gösterilir. Deneklerden kart 1, 2, 3, 8 ve 10 numaralı kartların her birinde yazılı olan üçer cevabı (tepki) ve geriye kalan diğer beş kartın her birinde yazılı olan ikişer cevabı doldurmaları istenir. 25 cevap üzerinden 20'den az cevap veren denekler bu çalışmadan çıkarılır (Bornstein ve diğ.,1993a).

Her bir Rorschach oral bağımlılık yanıtı için bir puan verilir. ROD puanları 0 ile 8 puan arasında dağılım gösterir. ROD testi 1) yiyecek ve içecekler, 2) yiyecek kaynakları, 3) yiyecek nesnelere, 4) yiyecek sağlayıcılar, 5) pasif yiyecek alıcıları, 6) yalvarma ve yardım isteme, 7) yiyecek organları, 8) oral araçlar, 9) besleyen/büyütenler, 10) ödülleri ve ödüllendiriciler, 11) iyi şans işaretleri, 12) oral faaliyet, 13) pasiflik ve çaresizlik, 14) hamilelik ve tekrarlayıcı vücut yapısı, 15) bebeklik konuşma tepkileri, 16) oral algıların inkar edilmesi olmak üzere 16 kategoriye ayrılmaktadır. Deneklerin yanıtları 16 kategoriye ayrılan iki alt ölçekte toplanmıştır. 6., 9., 10., 11., 13., 14., ve 15. kategori Bağımlılık ile İlgili Algılar alt ölçeğinde yer alırken, 1.,2.,3.,4.,5.,7.,8., ve 12. kategori Yiyecek/ağız ile İlgili Algılar alt ölçeğinde yer almaktadır (Masling,1986; Akt: Bornstein ve diğ.,1993a). ROD testi iç tutarlılık güvenirlik katsayısının ($\alpha=.62$) yeterli olduğu ortaya çıkmıştır (Bornstein ve diğ.,1996). Masling ve diğ. (1967)' ne göre ROD testi puanları diğer kendini anlatmaya dayalı ölçekler ve bağımlılık ile ilgili projektif testlerle pozitif yönde ilişkilidir (Akt: Bornstein ve O'Neill, 1997)

2.2.2.2. Tematik Algı Testi Bağımlılık Ölçeği (Thematic Apperception Test measures of Dependency)

Orijinal Tematik Algı testi Murray (1938), Tematik Algı Testi Bağımlılık ölçeği ise Kagan ve Mussen (1956) tarafından geliştirilmiştir. Rorshach Oral Bağımlılık Ölçeğine göre daha az standardize edilmiş olan Tematik Algı Testinin Bağımlılık Alt Ölçeği, Rorshach Oral Bağımlılık Ölçeği gibi bireysel ya da gruplara uygulanabilir. Tematik Algı Testi Bağımlılık Ölçeği' nin psikometrik verileri resimlerdir, hiçbir zaman

ayırt edici geçerliliği ve güvenilirliği değerlendirilmemiştir. Kliniklerde kullanılabilen formların yokluğu, tedavi kurumlarında kullanımında problem oluşturmaktadır (Hilsenroth ve diğ., 2004). Fisher (1970) Tematik Algı Testi Bağımlılık Ölçeği ile Rorschach Oral Bağımlılık ölçeği arasında ($r=.34$) pozitif yönde bir ilişki bulmuştur (Akt: Bornstein ve Masling, 2005b).

2.2.2.3. Blacky Testi Oral Bağımlılık Ölçeği (Blacky Test Oral Dependency Scale)

Blum (1949) tarafından geliştirilen Blacky Test Oral Bağımlılık ölçeği bir köpek ailesinin dört üyesini (esas karakter Blacky, kardeşleri Tippy, Mama ve Papa cansız dört köpek) tasvir eden 12 Blacky karttan oluşmaktadır. Bu farklı kartlardaki karakterlere (örneğin, emzirme, dışkılama, annesi hakkında erotik hayallere sahip olma, kuyruğunun kesilmesi vb.) psiko-dinamik etkileşimleri içeren durumlar yüklenmiştir. Oral içeriğe sahip kartlar puanlanmıştır (Hilsenroth ve Segal, 2004).

Güvenirliği her ne kadar kliniklerde bireysel bazda hastaların değerlendirilmesine izin vermese de, genel gruplar için yeterli bir güvenilirliğe sahiptir (Sappenfield,1965; Akt: Hilsenroth ve diğ., 2004). Gelecek yıllarda Blacky Test Oral Bağımlılık Ölçeğinin araştırma ve kliniklerde kullanımının hızla düşüş göstereceği düşünülmektedir (Hilsenroth ve diğ., 2004). Blum (1949) Blacky Test Oral Bağımlılık Ölçeği ile Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği arasında ($r=.50$) pozitif yönde bir ilişki bulmuştur (Akt: Bornstein ve Masling, 2005b).

2.3. İlgili Araştırmalar

Bornstein (2005a) çocuklar ve yetişkinlerde bağımlılığın öncesi ve sonrası özelliklerini inceleyen altı yüzden fazla araştırma olduğunu belirtmektedir. Burada bağımlılığın nedenleri ve çeşitli değişkenlerle ilişkisini inceleyen araştırmalar üzerinde durulacaktır.

Bağımlılığın nedenlerinden biri kültür olarak görülmektedir (Neki,1976). Kişiler arası ilişkileri, bireysel başarıdan üstün tutan kültürlerde (Japon, Hint) doğan insanların, bireysel başarıyı grup uyumundan (bütünlüğünden) üstün tutan kültürlerde (Amerikan, İngiliz) doğan insanlardan daha bağımlı oldukları ifade edilmektedir (Gjerde,2001).

Sim (2006) Doğu Asyalı ya da Doğu Asya kökenli Amerikalıların farklı psikoterapi yaklaşımlarındaki tercihleri adlı yüksek lisans tezinde yaşları 18 ile 34 arasında değişen 23'ü Kore, 13'ü Çin, 11'i Tayvan, 2'si Japonya ve 1'i hem Tayvan

hem Japonya kökenli ve 12 si erkek, 32'si kadın olmak üzere toplam 44 deneğin kişiler arası bağımlılık düzeyleri ile Amerikalı deneklerin kişiler arası bağımlılık düzeylerini karşılaştırmıştır. Bu araştırmada etki büyüklüğü analizinden (effect size analyses) yararlanılmıştır. Doğu Asyalı ya da Doğu Asya kökenli deneklerin kişiler arası bağımlılık puanları daha önce Amerikalı deneklerden elde edilen kişiler arası bağımlılık puanlarından anlamlı olarak farklı bulunmuştur. Etki büyüklüğü $d=.69$ olarak bulunmuştur. Bu sonuç Doğu Asyalı deneklerin, Amerikalı deneklere göre kişiler arası bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca Doğu Asyalı deneklerin psikolojik problemlerinde danışmanlık yardımı almada daha az istekli oldukları, stres düzeylerinin daha yüksek olduğu ve daha sorunlu duygu, düşünce ve davranışlar ifade ettikleri bulgularına ulaşılmıştır.

Farklı kültürlerde yetişen bireylerin yaşam biçimleri farklı olduğu gibi yetiştirilme tarzları da farklılaşmaktadır. Bu farklılıklar bireylerin kişiler arası ilişkilerdeki davranış örüntüleri üzerinde de etkili olabilmektedir.

Bir toplumun yaşam biçimi, o toplumdaki çocuk yetiştirme anlayışını ve yöntemlerini belirler. Amerika Birleşik Devletlerin' de yaşayan insanların ortak kişilik özellikleri şöyle açıklanabilir: kişisel özgürlüğüne düşkün, bağımsız, para ve başarı tutkunu, yarışmaya önem veren, insan ilişkileri yüzeysel, aile içi ilişkileri demokratiktir. Buna karşılık Japonya veya Türkiye'de yaşayan insanların gelenek ve göreneklerine bağlı, pasif, güçlü bir ödev duygusuna sahip, kendi kararlarında bağımsız olamayan ve güçlü aile bağlarına sahip olduğu görülmüştür. Hiç kuşkusuz bu farklılıklar çocuk yetiştirme yöntemlerine yansımaktadır. Amerikalı çocuk, okul öncesi çağda oldukça sıkı kurallara göre eğitilir. Yatması, kalkması, beslenmesi, yıkanması belli bir düzene göredir. Okul çağında üstündeki baskı azalır. Daha bağımsız olmaya yöneltilir, araştırmacılığı ve denemeciliği kısıtlanmaz. Japon veya Türk bir çocuk ilk yıllarda sınırsız denebilecek bir özgürlük içindedir. Sevilir, okşanır, şımartılır. Kurallar gevşek olmakla birlikte koruyuculuk fazladır. Girişkenlik ve merak desteklenmez. Bağımsızlık ve kendine güven değil, usluluk ve boyun eğme ödüllendirilir (Yörükoğlu, 2002, 176-179).

Türkiye' de anne baba otoritesi, doğal görülen ve bundan dolayı çocuk tarafından kabul edilen bir durumdur. Öztürk (1961) Türkiye' de anne ve babaların çocuğun bağımlılık ve boyun eğme eğilimlerini ödüllendirerek güçlendirdiğini gözlemlemiştir (Akt: Kağıtçıbaşı, 1973).

Kağıtçıbaşı (1973) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada Amerika ve Türk kültürleri otoriteye saygı, otoriter aile yapısı gibi değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. Türk öğrencilerinin, Amerikalı öğrencilere göre otoriteye daha saygılı oldukları ve ailelerini daha otoriter gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Bu araştırma sonuçlarının bulguları kültürler arası karşılaştırmaların yapıldığı diğer araştırma sonuçlarının bulguları ile tutarlıdır. Türk ailelerin çocuklarının otoriteye saygılı oldukları, ailelerini otoriter olarak algıladıkları ve bu tutumların bağımlı davranışın ortaya çıkmasını kolaylaştırıcı bir etken olduğu söylenebilir.

Araştırmalarda da belirtildiği gibi ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzları bireyin sadece çocukluk yaşam olaylarını etkilememekte aynı zamanda yaşamının ileriki yıllarında kişiler arası ilişkilerinde de etkili olmaktadır. Ebeveyn tutumlarının çocuklukta ve yetişkinlikteki bağımlılığının gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Aşırı koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumu aynı anda bağımsız ve özerk davranışların gelişiminde çocuğu engellemeye ve hem kız hem de erkek çocukların bağımlı davranışlarını pekiştirmeye hizmet eder. Çünkü ebeveynler çocukların egemenlik ve bağımsızlık duygularının gelişimini içeren deneme-yanılma yoluyla öğrenme gibi yaşantılarla meşgul olmalarına izin vermezler (Bornstein, 1992).

İnsan sosyal bir varlıktır. Sosyalleşme sürecinin ilk aşaması kuşkusuz birey olmak için gösterilen çabadır. Bir bebek çocuk olmak, bir çocuk genç olmak, bir genç ise yetişkin olmak için çabalar. Ancak bu çabalar engellenirse, ki bu bir ihtiyacın karşılanmaması demektir, bir yetişkin kendini bir genç, bir genç kendini bir çocuk, bir çocuk da kendini bir bebek gibi görebilir. Sosyal yaşamımızda, çocukluğumuzdan yetişkinliğimize kadar çevremizden sıklıkla duyacağımız bir söz olsa gerek :“Kocaman adam oldun ama hala bir çocuk gibisin.” Maalesef ki bu sözün sahipleri aynı zamanda bu kocaman adamları bir çocuk gibi görmeye devam eden ebeveynlerdir.

Finney (1961) bebek ile annesi arasındaki ilişki ile bağlantısı olan çeşitli boyutlar (örneğin anne koruyuculuğu, katı disiplin, sevginin ifade edilmesi) hakkında bilgi elde etmek için 31 erkek çocuk annesi ile görüşmüştür. Çocuk örnekleminde bağımlılık düzeyini belirlemek için klinisyenler ve öğretmenlerin değerlendirmelerinden yararlanılmıştır. Bu araştırmada çocukların bağımlılık puanları ile anne koruyuculuğu arasında $r = .37$ düzeyinde ve çocukların bağımlılık puanları ile annelerinin bağımlı davranışı pekiştirme oranları arasında $r = .40$ düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir

ilişkiye rastlanmıştır. Benzer sonuçlar Hatfield (1967), Kagan ve Moss (1960) ve Murphy (1962) tarafından da elde edilmiştir (Akt: Bornstein, 1992).

Ojha ve Singh (1988) yaşları 17 ile 19 arasında değişen 156 ergen üzerinde ebeveyn tutumlarının güvensizlik ve bağlanma eğilimleri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Her iki ebeveyn için de aşırı koruyucu tutumun bağımlılık eğilimini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Katı ve otoriter ebeveyn tutumlarına sahip olmayan ebeveynlerin çocukları özerklik duygusu kazanabilirken, ebeveynlerin özerkliği engelleyici istekleri ile karşı karşıya kalan çocuklar ise utanç ve şüphe duyabilecektir. Koruyucu ebeveyn tutumu çocuğun anneye bağımlı olmasına, kendi başına hareket edemeyen, kaygılı ve güvensiz yetişmesine neden olabilir.

Bornstein (1992) bu alandaki araştırma sonuçlarının otoriter ve aşırı koruyucu ebeveyn tarzının çocuklarda bağımlı davranışların gelişiminin yordayıcısı olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca ailesinde aşırı koruyuculuğu ve bağımlılığı artırıcı davranışların teşvik edilmesine ve pekiştirilmesine olanak veren çocuklar tarafından sergilenen bağımlı davranışlara da dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Hangi çocuklar aşırı koruyuculuğu ve ebeveynlere bağımlılığın ortaya çıkmasını kolaylaştırır? Adler (1958) birçok kişinin, aynı ailedeki çocukların neden çoğunlukla birbirinden farklılık gösterdiklerini merak ettiklerini gözlemlemiştir. Ansbacher ve Ansbacher (1964), Dreikurs (1953) ve Adler (1958) doğum sırasının etkileri konusunda şu tür açıklamalar yapmışlardır.

- 1) En büyük çocuk genel olarak gösterilen ilgiden en büyük payı alır ve bir süre tek çocuk olduğu için, ilgi odağı olması nedeniyle şımartılır. Bağımlı olmaya, çok fazla çalışmaya ve hep önde olmak için çaba göstermeye eğilimlidir.
- 2) İkinci çocuk doğduğu günden beri ilgiyi başka bir çocukla paylaşmaktadır. Tipik olarak bir yarıştaymış gibi davranır ve genel olarak her zaman tetiktir.
- 3) Ortanca çocuk genellikle kendini arada ezilmiş hisseder.
- 4) En küçük çocuk her zaman ailenin bebeğidir ve en çok şımartılan çocuk olma özelliğindedir.
- 5) Tek çocuk genellikle ebeveynleri tarafından şımartılır ve anne-babasından birisine ya da her ikisine birden bağımlı olabilir. Ayrıca

Adler, bireyin aile içindeki yeri hakkındaki kişisel algısı ve yorumunun, gerçek doğum sırasından çok daha önemli olduğunu belirtmektedir (Akt: Corey, 2005, 113-114).

Bu açıklamalar bizi ilk ve tek çocukların bağımlı davranmaya eğilimli olabilecekleri bilgisine ulaştırır. Ancak bu bilgi tek başına yeterli değildir. Araştırmalar aşırı koruyucu ve otoriter ebeveyn tarzı ile çocukların bağımlı davranışlarının pekiştirilmesine izin vermelerinin birbirlerini karşılıklı olarak etkilediğini göstermektedir. Ebeveynlerin aşırı koruyucu ve otoriter tutumuna boyun eğen bir çocuk böylelikle bağımlı davranışların pekiştirilmesine de izin vererek bu döngüsel sürecin işlemesine olanak vermiş olmaktadır. Ayrıca en büyük ve tek çocuğun ebeveynleri tarafından özerk davranışlarına izin verilmemesi, bağımlılık eğilimlerinin pekiştirilmesinde rol oynayabilir.

Bağımlı insanın asıl motivasyonu, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerindeki bağımlılık düzeylerinin yordayıcısı olan otoriter ve aşırı koruyucu ailelerin tutumları ile tutarlı olarak destekleyici, koruyucu ilişkiler kurma ve sürdürmektir. Benlik kavramı üzerinde aile üyeleri ve önemli diğerleri ile kurulan erken ilişkiler önemli rol oynadığından, aşırı koruyucu bir ailenin çocuğu diğerlerinin özellikle otorite figürleri_ koruyuculuğu ve rehberliği olmaksızın bir iş ya da görevi yeterince başaramayacağına inanır (Baumrind, 1973; Akt: Bornstein, 1992).

Yapılan araştırmalar, genellikle ebeveynler ile çocuklar arasındaki ilişkilerde ailenin çocuğa karşı tutum ve davranışlarının çocuğun bağımlı bir kişilik geliştirmesinde önemli bir etken olduğuna işaret etmektedir.

Bir kişinin diğerleri tarafından desteklenme, diğerlerinin rehberliğine ihtiyacı olma ve güçsüz biri olma yönündeki kendilik algısı, başta ve birinci olarak, diğerleri tarafından yetiştirilme, korunma, desteklenme, yönlendirilme isteği ile motive olan bir benlik kavramı yaratır. Diğerleri tarafından desteklenme, yönlendirilme ve korunma isteği ile motive olan bir kişi, diğerlerini hoşnut edecek şekilde davranacak ve desteklenme, korunma ve yönlendirilme ihtiyacını karşılayacak yönde davranışlar sergileyecektir. Kendini güçsüz ve yetersiz sunma önemli duygusal sonuçlar (örneğin, terk edilme korkusu, başarı kaygısı, negatif değerlendirilme korkusu) doğuracaktır (Bornstein, 1992).

Bağımlı bireyin güçsüz ve yardıma ihtiyacı olduğu yönündeki benlik algısı bağımlı davranmasını kolaylaştırıyor görünmektedir. Muhtemelen bağımlı davranan

birey diğerlerine itaat ederek var olan bağımlılık gereksinimini doyuma ulaştıracaktır. Çevresinden kolay etkilenmesine izin vererek yani diğerleriyle uyumlu davranarak, kendi başına atacağı adımların sorumluluğundan kurtulmuş olacaktır. Sorumluluğu paylaşmak ya da sorumluluğu almamak sorumluluğu tek başına üstlenmekten daha kolaydır ve kişinin kendisini güvende hissetmesine yardımcı olabilir. Ancak duygusal sorunlardan kurtulmasına yardım etmeyebilir. Duygusal sorunlarla olduğu gibi fizyolojik sorunlar (hastalıklar) ile bağımlılık arasında bir bağ olduğuna işaret eden araştırma bulgularına da ulaşılmıştır.

Bireyin yaşamının erken dönemlerinde geçirmiş olduğu hastalıklar, ebeveynlerinin aşırı koruyucu bir tutum sergilemelerine neden olabilmektedir. Bağımlılığın, hastalıkların ortaya çıkmasında herhangi bir etkiye sahip olup olmadığı sorusu akla gelmektedir. Bağımlılık düzeyinin artmasının hem daha önemsiz hastalıkların (soğuk algınlığı gibi) hem de daha ciddi hastalıkların (kanser gibi) ortaya çıkma riskini artırdığı belirtilmektedir (O'Neill ve Bornstein, 2006).

Bornstein (1998) 1948 ile 1997 yılları arasında yayınlanmış olan bağımlılık ile ilgili 17'si retrospektif ve 4'ü prospektif olmak üzere 21 araştırmanın üzerinde meta-analiz yapmıştır. Retrospektif ve prospektif çalışmalarda bağımlılık ile hastalık arasındaki bağ sırasıyla .31 ve .27 düzeyinde (etki büyüklüğü) anlamlı bulunmuştur. Yatarak ve ayakta tedavi gören hastaların bağımlılık düzeyleri ile hastalık arasındaki bağ sırasıyla .46 ve .28 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Hastalık kategorilerine göre bağımlılık ile hastalık arasındaki ilişki incelendiğinde astım, epilepsi, ülser ve kalp hastalığı ile bağımlılık arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kronik ağrı çeken ve diyabet hastalarının bağımlılık düzeyleri ile sağlıklı kontrol grubunun bağımlılık düzeyleri farklılaşmamaktadır.

Bornstein (1998), fiziksel bir hastalığın ortaya çıkmasını artan bağımlılık duygusu ve davranışlarının takip ettiğini belirtmektedir. Greenberg ve Fisher (1977) bağımlı yetişkinlerin fiziksel ve psikolojik semptomlar ortaya çıktıktan sonra tedavi isteğini bağımsız yetişkinlerden daha kısa süre ertelediklerine işaret etmektedir (Akt: O'Neill ve Bornstein, 2006).

Bağımlı bireylerin, bağımsız bireylere oranla hastalıklara daha yatkın oldukları düşünüldüğünde, gözlenen bağımlılık ve yardım arayışı arasındaki ilişkinin, bağımlılık ile hastalığa yatkınlık arasında pozitif bir ilişkiye neden olacağı belirtilmektedir (Bornstein ve diğ.,1993b).

Sağlık durumları istatistiksel olarak kontrol altına alındığında, bağımlı deneklerin bağımsız deneklere oranla sağlık hizmetlerinden daha yüksek oranda yararlanacakları hipotezi ile 60 kadın, 32 erkekten oluşan 92 üniversite mezunu denegin kişiler arası bağımlılık ve sağlık hizmetlerinden yararlanma sıklıkları incelenmiştir. Bu araştırmada Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinden (Hirschfeld ve ark.,1977) yararlanılmıştır. Bu ölçeğin alt ölçek puanları ile toplam puanlar (Bornstein tarafından geliştirilen toplam puan formülü kullanılarak) arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Duygusal Güven alt ölçeği ile toplam puan arasında ($r=.85$), Sosyal Öz Güven Eksikliği alt ölçeği ile toplam puan arasında ($r=.65$) ve Otonomi alt ölçeği ile toplam puan arasında ($r= -.60$) ilişki olduğu bulunmuştur. Kişiler arası bağımlılık ile sağlık hizmetlerinden yararlanma sıklığı arasındaki ilişkiye bakıldığında, bağımlılık düzeyi yüksek deneklerin, bağımlılık düzeyi düşük deneklerden daha çok sağlık merkezini ziyaret ettikleri anlamlı bulunmuştur. Bir yarıyıl boyunca, yarıyılın ilk haftası, birinci ayı ve ikinci ayı boyunca sağlık hizmetlerinden yararlanma sayısı ölçülmüştür. Bağımlılık düzeyi yüksek deneklerin Zaman 1'den (birinci hafta) Zaman 3'e (2 ay sonuna) kadar sağlık merkezinden yararlanma sayısının anlamlı düzeyde arttığı gözlenirken, bağımlılık düzeyi düşük deneklerin sağlık merkezini ziyaret etme sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Bornstein ve diğ., 1993b).

Bornstein (2005a) bağımlılığı iş birliği, itaat ve kişiler arası ilişkilerden sağlanan fayda ile ilişkilendirmekte ve bağımlı hastaların bağımsız hastalara göre medikal ve psikoterapötik gerekliliklere daha fazla uyma, terapi seanslarını daha az kaçırma ve terapisti etkileme ve memnun etme eğiliminde olduklarını belirtmektedir.

Ayrıca zayıflık (güçsüzlük) duygularına neden olan çocukluktaki fiziksel ya da cinsel istismarın, ergenlik ve yetişkinlik boyunca bağımlılığın artmasına öncülük ettiği belirtilmektedir (Bornstein, 2005a).

Bu çalışmalar bağımlılık eğilimi bulunan kişilerin hastalıkları ile ilgili semptomların ortaya çıkması ile beraber gerek tedavi arayışı, gerekse tedaviyi daha az erteleme bakımından daha itinalı davrandıklarını göstermekle birlikte bağımlılık eğilimlerinin basit düzeyde soğuk algınlığı ya da daha ciddi hastalıkların (kalp sorunu) ortaya çıkmasında etkisi olduğunu da göstermektedir. Ayrıca erken yaşta fiziksel ya da cinsel istismara uğramanın ve hastalık geçiren çocukların ebeveynlerinin aşırı koruyucu tutumlarının çocukların ileriki yaşlardaki bağımlılık eğilimlerinin ortaya çıkmasında etkili olduğu görülmektedir.

Bornstein (1992) kendini değerlendirmeye dayalı ölçekler kullanılarak yetişkinler üzerinde yapılan araştırmalarda bağımlılığın cinsiyete göre farklılaştığı, kadınların erkeklere oranla daha bağımlı oldukları yönünde tutarlı sonuçların var olduğunu aktarmaktadır. Buna karşın Weiss (1969) ile Weiss ve Masling (1970) projektif ölçekler kullanılarak yapılan araştırmalarda kadın ve erkeklerin bağımlılık düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır (Akt: Bornstein,1992).

Kendini değerlendirmeye dayalı ölçeklerde doğrudan bağımlı tutum, duygu ve davranışlar ile ilgili sorular sorulur. Projektif ölçeklerde ise deneklerin mürekkep lekesi gibi belirsiz uyarıcıları tasvir etmeleri istenmektedir. Ayrıca erkeklerin kadınlara oranla daha fazla bağımlı tutum ve duygular hissetmelerine rağmen, kadınlara oranla bağımlı tutum ve duygularını kabul etme konusunda daha az istekli olabilecekleri ifade edilmektedir (Bornstein,1992).

İlerleyen yaş ile birlikte cinsiyete göre bağımlılık düzeylerinin farklılaşması, geleneksel cinsiyet rolüne uygun sosyalleşme yaşantıları ile oldukça ilişkilidir Erkeklerin genel olarak bağımlılık duyguları ve gereksinimlerini açıkça ifade etmeleri engellenmiştir, kızların ise tarih boyunca duygularını ifade etmeleri desteklenmiştir. Pasif, bağımlı davranış geleneksel olarak kadın cinsiyet rolü ile uyumlu olarak dikkate alınmıştır. Ebeveynler, öğretmenler, büyük kardeşler ve diğer rol modeller (örneğin hayali kahramanlar) çocukları geleneksel cinsiyet rol beklentilerine uymaları için dolaylı ya da doğrudan teşvik etmektedirler. Geleneksel kadın cinsiyet rol kalıplarına uygun davranmayan bir kadının, ölçeği yanıtlarken bağımlılık ihtiyaçlarını ifade etmede daha az istekli olması beklenirken, tersine geleneksel erkek cinsiyet rol kalıplarına uygun davranmayan bir erkeğin ölçeği yanıtlarken bağımlılık ihtiyaçlarını ifade etmede daha istekli olması beklenir (Bornstein, 1992).

Bağımlılığın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını projektif ve objektif ölçekler kullanarak inceleyen araştırmaların benzer sonuçlar vermediği görölmektedir.

Bu farklılaşmayı dikkate alan Bornstein ve ark. (1993a) hem projektif hem de objektif ölçekleri uygulayarak bağımlılığın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Psikoloji bölümünde okuyan 60'ı kadın, 42'si erkek olmak üzere 102 üniversite öğrencisine Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (Hirschfeld ve ark.,1977) ve Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği (Masling ve diğ.,1967) uygulanmıştır. Kadınların Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği toplam puanları, erkeklerin toplam puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Kişiler Arası Bağımlılık alt ölçek puanları ayrı ayrı hesaplandığında kadınların Otonomi alt ölçeği puanları, erkeklerin Otonomi alt

ölçeği puanlarına göre anlamlı düzeyde düşük bulunurken, Öz Güven Eksikliği alt ölçek puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ancak Duygusal Güven alt ölçek puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Kadınların Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği toplam puanları ile erkeklerin Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Kadınların Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği toplam puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon değeri ($r=.67$), erkeklerin Rorschach Oral Bağımlılık ölçeği toplam puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon değeri ($r=.48$) bulunmuştur. Projektif bağımlılık ölçek puanlarının cinsiyete göre farklılaşmaması buna karşın objektif bağımlılık ölçek puanlarının cinsiyete göre farklılaşmasının deneklerin ön yargılı yanıtlarından kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Kadınların bağımlı duygu, düşünce ve davranışlarını ifade etmede erkeklere oranla daha istekli oldukları belirtilmiştir.

Bu araştırmada bağımlılığın cinsiyete göre farklılaşmasında kadın ve erkeklere yüklenen cinsiyet rollerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bağımlı davranışın geleneksel kadın cinsiyet rolü ile uyumlu olduğu düşünüldüğünde, kadınların başka biri/birilerine (eşine, ailesine hatta çocuklarına) bağımlı olmasının geleneksel cinsiyet rol kalıplarını benimseyen toplumlarda hoş karşılanması beklenir. Bu toplumların kadının bağımlı davranmamasını hoş karşılamaması bir yana bağımlı olmayan_ itaat etme ve boyun eğme davranışı bakımından_ kadına bakış açısının olumsuz olduğu söylenebilir.

Birtchnell ve Kennard (1983) geleneksel cinsiyet rollerine (örneğin evlilikte baskın olan partnerin erkek olması) kendileri ve eşlerinin uyum sağladığını söyleyen 130 ve kendi evliliklerinde geleneksel cinsiyet rollerinin aksini (örneğin kadının baskın partner olduğunu) ifade eden 46 evli kadının Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (The Minnesota Multiphasic Personality Inventory; Navran,1954) Bağımlılık alt ölçeği puanlarını karşılaştırmışlardır. Geleneksel evlilik rolünü üstlendiğini ifade eden kadınların bağımlılık puanlarının, kendi evliliklerinde geleneksel cinsiyet rollerinin aksini ifade eden kadınların bağımlılık puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Pincus ve Wilson (2001) 155'i erkek, 317'si kadın olmak üzere 472 üniversite öğrencisine uyguladıkları 3 Faktörlü Bağımlılık Envanteri (3 Vektör Dependency Inventory, Pincus ve Gurtman, 1995) puanlarına göre bağımlılığın cinsiyete göre farklılaştığını ortaya çıkarmışlardır. Kadınların 3 Faktörlü Bağımlılık Envanterinin Sevgi bağımlılığı, Sömürücü bağımlılık ve Boyun Eğici Bağımlılık alt ölçek puanları,

erkeklerin puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca aynı araştırma kapsamında 43'ü kadın 60'ı erkek olmak üzere 103 üniversite öğrencisinden oluşan başka bir örneklemin bağlanma stillerinin Sevgi, Sömürücü ve Boyun Eğici Bağımlılık eğilimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına da bakılmıştır. Sömürücü bağımlılığı yüksek olanların, sevgi bağımlılığı yüksek olanlara göre daha yüksek düzeyde kaygılı bağlandıkları; sevgi bağımlılığı yüksek olanların, sömürücü bağımlılığı yüksek olanlara göre daha yüksek düzeyde güvenli bağlandıkları anlamlı bulunmuştur.

Bu çalışmada kadınların erkeklere oranla daha bağımlı oldukları, aynı zamanda üç ayrı kategoriye ayrılan bağımlılığın bağlanma stillerine göre farklılaştığı ortaya çıkmaktadır. Güvenli bağlanmanın diğer bağlanma stillerine (kaygılı, kibirli bağlanma gibi) göre daha arzulanan bağlanma stili olduğu düşünüldüğünde, sevgi bağımlılarının bağlanma stillerinin daha uyumlu olduğu ortaya çıkmaktadır.

Welkowitz, Lish ve Bond (1985) 131üniversite öğrencisinin Depresif Yaşantı Ölçeğinin (Blatt, D'Afflitti ve Quinlan, 1976) Bağımlılık puanları ile Cinsiyet Rol Envanteri (Bem, 1974) puanları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Depresif Yaşantı Ölçeği bağımlılık puanları ile erkeklerin Cinsiyet Rol Envanteri Kadınsılık alt ölçek puanları (Feminity score) arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=.43$) bir ilişki bulunurken, kadınların Kadınsılık alt ölçek puanları ile bağımlılık puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde ($r=.20$) bir ilişki bulunmuştur.

Bu çalışmalardan da anlaşıldığı gibi bağımlılık eğilimleri, geleneksel kadın cinsiyet rolüne atfedilmektedir. Bağımsızlık ve özerklik duygu, tutum ve düşüncelerini ifade edebilen bir kadının geleneksel kadın cinsiyet rolünden farklılaştığı söylenebilir.

Bornstein (1992) bağımlı kişilerin, destek ve ilgi görmek amacıyla diğer insanları memnun etme konusunda yüksek motivasyona sahip oldukları varsayıldığından bağımlılığın diğerlerinin istek, talep ve beklentilerini karşılama, kişilerarası kazanç sağlama ve kolay etkilenebilirlikle ilişkilendirildiğini belirtmiştir. Bağımlı insanların kendilerini çaresiz, yönlendirilmeye ve diğerlerini tarafından desteklenmeye ihtiyacı olan biri olarak hissettikleri için çeşitli ortamlarda daha yoğun şekilde yardım arayışı gösterebileceklerini belirtmektedir.

Daha önce üzerinde durulan ebeveyn tutumlarının–aşırı koruyucu ve otoriter tutum– kuşkusuz verdiği en önemli mesajlardan biri yardıma muhtaç ve çaresiz biri olarak yetiştirilen çocuğun her koşulda yardım arayışı içinde olması gerektiğidir.

Hem sosyal öğrenme kuramı (Walters & Parke, 1964) hem de psikanalitik kuram (Masling, 1986) bağımlılığın, öğrenilen işler (görevler) ve bağımsız problem

çözme durumlarında kaygıyı (azalan başarının sonucunda ortaya çıkan kaygı) artırması gerektiğini ön görmektedir (Akt: Bornstein,1992).

Alam (1986) 60 erkek üniversite öğrencisini Bağımlılık Ölçeğinden (Sinha, 1968) yararlanarak bağımlılık düzeyi düşük ve yüksek olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Deneklere anlamsız hecelerden oluşan hatırlatıcı bir test sunulmuş ve deneklerden bu heceleri ezberlemeleri istenmiştir. 30 dakika sonra deneklerden mümkün olduğunca çok hece hatırlamaları istenmiştir. Alam, bağımlı deneklerin, bağımsız deneklere oranla heceleri hatırlamada daha düşük bir başarı gösterdiklerini bulmuştur. Önceden öğrenilen materyalleri hatırlamada bağımlılık düzeyi yüksek deneklerin başarı kaygısı taşıdıklarını ifade etmektedir. Başarı kaygısı doğrudan değerlendirilmediği için deney sonrası görüşmelerden elde edilmiştir.

Bu araştırma bağımlı bireylerin performanslarının değerlendirildiğinin farkında olduklarında ve kendi başlarına bir görevi yerine getirmeleri gerektiğinde kaygı düzeylerinin artabileceğine işaret etmektedir.

Kuramcı ve araştırmacıların büyük çoğunluğu bağımlı kişilik eğilimlerinin öncelikle olumsuz sonuçları üzerinde odaklanmaktadır (örneğin, Ainsworth,1969; Millon,1981). Bu bakış açısına göre bağımlılık negatif eğilimler (telkine açık olma, itaat etme) ve belirgin psikolojik bozukluklar (depresyon, sigara tiryakiliği) ile ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte bağımlılığın diğerlerinin tutum ve inançlarından (örneğin kişiler arası duyarlılık) kesin sonuçlara varma özelliği ve psikoloji deneylerinde iyi bir performans göstermeye gönüllü olma yeteneği pozitif bir eğilim olarak kabul görmüştür. Şuan ki bakış açısına göre bağımlı insanların asıl amaçları, destekleyici bir ilişki ve yardım elde etmek ve bu ilişki ve yardımı sürdürmektedir. Bağımlı insanlar, basit bir şekilde ilişki kurma ve sürdürmedeki şanslarını artıracaklarına inandıkları davranışları seçerler. Aktif davranmak bağımlı bireylerin ilişki kurma ya da yardım sağlama gibi amaçlara ulaşmalarını sağladığında aktif davrandıkları, pasif ve uysal davranmanın bu amaçlara ulaşmalarını sağladığında ise pasif davrandıkları ifade edilmektedir (Bornstein, 1992).

Bağımlılığın pozitif değerlendirildiği durumlar (telkine açık olmak) olmasına rağmen negatif değerlendirildiği durumların (psikolojik sorunlar yaşama) daha belirgin ve önemli olduğu araştırma bulguları tarafından da desteklenmektedir.

Çocuklukta aşırı ve yaşına uygun olmayan bağımlılık birçok ruhsal sorunun yeşermesine uygun olan bir toprak gibidir. Ruhsal sorunlar çıkmasa da bağımlı kişilik çocuğun yaşamdaki başarısını ve uyumunu engelleyici bir etken olur (Yörükoğlu, 2002,

308). Overholser (1992)' a göre duygusal destek sağlamak ve doğrudan yönlendirilmek için diğerlerine karşı duyulan aşırı güvenden dolayı bağımlılık, duygusal strese yaşamsal bir risk taşımaktadır.

Klein ve diğ. (1988) 78 kadın denekle bağımlılık ile depresyon arasındaki ilişkiyi inceledikleri boylamsal araştırmalarına başlamadan önce (Zaman 1) ve 6 ay sonra (Zaman 2) deneklere Depresif Yaşantılar Ölçeği (Blatt, D'Afflitti ve Quinlan,1976) uygulamış, depresyon ve bağımlılık puanlarını hesaplamışlardır. Klein ve arkadaşlarının tahmin ettiği gibi depresif deneklerin, kontrol grubu deneklerine oranla bağımlılık puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. 6 ayı takiben depresif semptomlarda azalma olmasına rağmen depresif deneklerin bağımlılık puanları Zaman 1'den Zaman 2'ye doğru anlamlı düzeyde artış göstermiştir. Buna karşın, Zaman 1'den , Zaman 2'ye kadar depresyon düzeylerinde çok az değişiklik gösteren ya da hiç değişiklik göstermeyen kontrol grubu deneklerin bağımlılık puanlarında hiçbir değişiklik gözlenmemiştir.

Zuroff ve Mongrain (1987) üniversiteli kız öğrencilere Depresif Yaşantılar Ölçeğini (Blatt, D'Afflitti ve Quinlan,1976) uygulayarak öğrencileri Bağımlılık alt ölçeği puanlarına göre bağımlı ve bağımsız (kendini eleştiren) şeklinde gruplara ayırmışlardır. Öğrencilerin 16'sı bağımlı, 14'ü bağımsız (kendini eleştiren) ve 15'i kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Bağımlı ve bağımsız deneklere kişiler arası etkileşimleri içeren iki ses kaydından biri dinletilmiştir. Erkek arkadaşı tarafından reddedilen bir etkileşimi içeren ses kaydı (reddetme ses kaydı) bağımlı deneklere dinletilirken, bir kadının üniversiteden mezun olmak için yapmış olduğu başvurunun kabul edilmemesini içeren ses kaydı (başarısızlık ses kaydı) kendini eleştiren deneklere dinletilmiştir. Bu deneklere uygulanan depresyon ölçek puanlarına göre bağımlı deneklerin reddetme ses kaydı dinledikten sonraki depresyon düzeyleri, kendini eleştiren deneklerin başarısızlık ses kaydını dinledikten sonraki depresyon düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur.

Hammen ve diğ. (1985) Depresif Yaşantılar Ölçeği (Blatt, D'Afflitti ve Quinlan, 1976) Bağımlılık alt ölçeği puanlarına göre 93 üniversite öğrencisini bağımlı ve bağımsız şeklinde gruplara ayırmışlardır. 4 ay sonra denekler, ilk uygulamadan bu yana yaşamış oldukları negatif kişiler arası olaylar (örneğin, arkadaşları tarafından reddedilme) ve başarısızlık ile ilgili olayları (örneğin, sınavda yaşanan başarısızlık) ifade etmişlerdir. Depresyon düzeyleri Beck Depresyon Envanteri (Beck,1982) ile belirlenmiştir. Bağımlı deneklerin negatif kişiler arası stres deneyimleri yaşadığı zamanı

takiben depresyon düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bağımlı deneklerde depresyon ile başarısızlık ile ilgili stresli yaşantılar arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Bu araştırmalardan belirgin stres yaşantılarının bağımlı deneklerin depresyon düzeylerini artırdığı, bağımlılık ile olumsuz kişiler arası etkileşimin depresyon üzerinde etkili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca depresif deneklerin depresif semptomlarında azalma olmasına rağmen, bağımlılık düzeylerinde azalmanın olmadığı görülmektedir.

Overholser (1996) tarafından yapılan araştırmaya göre sosyal işlevselliğe uyum sağlayamayan bireylerin kişiler arası bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu ve depresyona karşı daha savunmasız olduğu ortaya çıkmıştır. Bağımlılık düzeyi yüksek olan bireyler kişiler arası ilişkilerinde amaçlarını başarılı bir şekilde gerçekleştirmezlerse, depresyon olasıdır.

Diğerleri tarafından onaylanma ve desteklenme ya da yardım alma gereksinimlerinin karşılanmayacağını düşünen bağımlı bir birey reddedildiğini ya da yalnızlığı ile baş edemeyeceğini düşünebilir ve bundan ötürü depresyona girme olasılığı da artabilir. Kişiler arası bağımlılığın depresyonla ilişkisi yanında yeme bozukluğu, yalnızlık ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar da yapılmıştır.

Yetişkinlerde kişiler arası bağımlılık, yalnızlık ve yeme bozukluğu arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada 147'si kadın 98'i erkek olmak üzere 245 kişinin Kişiler Arası Bağımlılık (Hirschfeld ve ark., 1977), UCLA Yalnızlık ölçeği (Russell ve diğ.,1996) ve Yeme Bozukluğu Envanteri (Garner ve diğ.,1983) puanları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Kadınlarda Kişiler Arası Bağımlılık puanları ile Yalnızlık puanları arasında .48 düzeyinde; erkeklerde .43 düzeyinde pozitif yönde ilişki anlamlı bulunmuştur. Ayrıca Yeme Bozukluğu Envanteri alt ölçekleri ile Kişiler Arası Bağımlılık ölçeği puanları arasında .19 ila .33 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Pritchard ve Yalch,2009).

205'i kadın ve 170'i erkek ve bağımlılık düzeyi düşük ve yüksek olmak üzere iki gruba ayrılan 375 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada, depresyon, yalnızlık ve benlik saygısının sosyal kayıp yaşama durumu ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Sosyal kayıp yaşayan kadın deneklerin bağımlılık puanları diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur. Bağımlılık puanlarının depresyon puanları, yalnızlık puanları ve benlik saygısı puanları üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Bağımlılık düzeyi yüksek olan deneklerin, depresyon ve

yalnızlık düzeyleri yüksek bulunurken, benlik saygısı düzeyleri düşük bulunmuştur (Overholser, 1992).

İntihar girişiminde bulunan ergen ve genç yetişkinlerin kişiler arası bağımlılık eğilimleri ile kişilik özelliklerinin incelendiği 225'i kadın, 345'i erkek olmak üzere toplam 570 kişiden oluşan örneklem grubuna Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (Hirschfeld ve ark., 1977) uygulanmıştır. Araştırma grubu hiç intihar girişiminde bulunmayan, yakın zamanda bir kez intihar girişiminde bulunan, yakın zamanda 1'den çok intihar girişiminde bulunan, geçmişte 1 kez intihar girişiminde bulunan ve geçmişte 1'den çok intihar girişiminde bulunan olmak üzere 5 gruba ayrılmıştır. İntihar girişiminde bulunma durumuna göre Kişiler arası bağımlılık ölçeğinin Duygusal Güven alt ölçek puanları ile Sosyal Öz Güven Eksikliği alt ölçeği puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Yakın zamanda 1'den çok intihar girişiminde bulunan grubun Duygusal Güven alt ölçek puanları ile Sosyal Öz Güven Eksikliği alt ölçek puanları diğer dört gruptan daha yüksek çıkarken, Otonomi alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca uygulanan Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanterinin-2 (Hatheway & McKinley, 1989) sonuçlarına göre yakın zamanda 1'den çok intihar girişiminde bulunan grubun Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanterinin-2 Depresyon, Kaygı, Öfke ve Düşük Benlik Saygısı alt ölçek puanları ile diğer dört grubun alt ölçek puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Yakın zamanda 1'den çok intihar girişiminde bulunan grubun depresyon, anksiyete, öfke ve düşük benlik saygısı puanları diğer dört grubun puanlarından daha yüksek çıkmıştır (Laget ve ark., 2006).

Bu araştırmalar bağımlılık eğilimleri yüksek olan bireylerin daha yalnız oldukları, benlik saygılarının daha düşük olduğu, yeme bozukluğu görülme ve intihar girişiminde bulunma olasılıklarının daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Ülkemizde çocukların bağımlılık eğilimleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yapılmıştır.

Albayrak (1997) Konya İl Merkezi'ndeki farklı sosyo-ekonomik düzeyden ilkokullara devam eden 300 4. sınıf öğrencisinin annelerinin kaygı düzeyleri ile bu çocukların bağımlılık eğilimleri, denetim odağı ve akademik başarı durumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmaya göre annelerin kaygı düzeyleri ile öğrencilerin bağımlılık eğilimleri arasında bir ilişki bulunmazken, öğrencilerin bağımlılık eğilimi puanları ile akademik başarıları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç öğrencilerin bağımlı davranışları ödüllendirildiği için başarının arttığı yönünde açıklanmıştır. Kız öğrencilerin bağımlılık eğilimi puanları ile erkek

öğrencilerin bağımlılık eğilimleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin bağımlılık eğilimi puan ortalamaları, orta ve alt sosyo ekonomik düzeydeki öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin annelerinin kaygı düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Gürsoy ve ark. (2004) 105 annesi çalışan ve 105 annesi çalışmayan çocukların bağımlılık eğilimlerinin belirlemek ve bağımlılık eğiliminin annenin ve babanın eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu, cinsiyet ve doğum sırasına göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için bir araştırma yapmışlardır. Annenin çalışma durumuna göre bağımlılık eğilimi puan ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Annesi çalışmayan çocukların bağımlılık eğilim puanları annesi çalışan çocukların bağımlılık eğilim puanlarından anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Doğum sırası bağımlılık eğilimi puanı üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmamasına rağmen ortanca çocukların bağımlılık eğilimi puan ortalamalarının diğer çocukların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmayan ancak eğitim durumu yüksek olan annelerin çocuklarının bağımlılık eğilimi puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Babanın eğitim durumu yükseldikçe çocukların bağımlılık eğilimi puanlarının düştüğü saptanmıştır. Gürsoy ve ark. (2004) eğitim seviyesi düşük anne ve babaların çocuklarıyla sağlıklı ilişki kuramadıklarını, annenin eğitim düzeyinin çocuğun kişilik gelişimi üzerinde etkili olduğunu, eğitim düzeyi düşük olan annenin çocuğu tanımak ve daha iyi yetiştirmek için gerekli olan bilgidен yoksun kaldığı dolayısıyla çocuğunu sağlıklı kişilik gelişimine sahip bireyler olarak yetiştirmediğini düşünmektedir.

Bu araştırma sonuçları üst sosyo-ekonomik düzeydeki ebeveynlerin çocuklarını daha bağımlı yetiştirdikleri, çalışan annelerin çocuklarının kendi başlarına daha fazla vakit geçirmelerinin bağımsız davranmalarına neden olacağı, eğitim seviyesi yüksek olan ailelerin çocuklarını daha özerk yetiştirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bu bulgular çocuğun aile içindeki yeri hakkındaki kişisel algısı ve yorumunun, gerçek doğum sırasından daha önemli olduğunu (Adler, 1958; Akt: Corey, 2005) destekler niteliktedir.

Yukarıda değinilen araştırmalar ışığında kişiler arası bağımlılığı ölçmeye yönelik objektif ve projektif ölçme araçlarının geliştirilmiş olduğu ancak Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin (Hirschfeld ve ark., 1977) daha yaygın bir şekilde kullanıldığı ve üzerinde araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Aynı zamanda kişiler arası bağımlılığın depresyon, kaygı, kişiler arası duyarlılık, yalnızlık, benlik saygısı, yeme ve konversiyon

bozuklukları gibi psikolojik özelliklerle ilişkili olduğu gibi basit (soğuk algınlığı gibi) ve daha ciddi (kanser gibi) fiziksel hastalıkların ortaya çıkma riskini de artırdığı görölmektedir.

Bu araştırmada Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin (Hirschfeld ve ark., 1977) uyarlaması yapılarak özellikle geçerlik çalışması kapsamında yukarıda belirtilen özelliklerden depresyon, kaygı, kişiler arası duyarlık ve otonomi ile ilişkisi incelenmiştir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık eğilimlerini farklı boyutlarıyla ölçmeye yönelik bir ölçeğin uyarlama çalışmasıdır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Üniversite eğitiminin bireylerin gerektiğinde bağımsız davranabilmesi, kendi kararlarını verebilmesi, kararlarının sorumluluğunu üstlenebilmesi ve kişiler arası ilişkilerini geliştirebilmesi gibi dolaylı katkıları vardır. Bu nedenle üniversitede okuyan öğrencilerin kişiler arası ilişkilerinde kişiler arası bağımlılık eğilimlerinin düzeylerini ortaya koymak için uygun bir örneklem olduğu düşünülmüştür. Ayrıca ölçeğin orijinal formu çoğunlukla üniversite öğrencileri üzerinde uygulanmakla beraber psikiyatri servislerinde yatan hastalar üzerinde de uygulanmıştır.

Bracht ve Glass (1968)' e göre bir araştırma yapmaya karar verirken kullanılacak ölçütlerden biri evren geçerliğidir. Evren geçerliği, araştırma sonuçlarının bir evren olarak geniş bir gruptan katılan örneklem üzerinden genellenen deney sonuçlarının kapsamıdır. Nicel araştırma, yararlanılan örneklem teknikleri açısından nitel araştırmadan daha esneklerdir. Bu esneklik nicel araştırmada kullanılan örneklem desenlerine de yansımaktadır (Akt: Gall, Borg ve Gall, 1996). Belirlenen bir evrenden bireyler seçmektense, bireylerin dahil oldukları grupları seçmenin daha uygun olduğu zamanlarda küme örneklem seçme yoluna gidilmektedir (Gall, Borg ve Gall, 1996).

Araştırmada örneklem, çalışma evreninin sahip olduğu ölçütleri taşıyan Çukurova Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesinin Konservatuar bölümü ile Tıp, Eğitim, Mühendislik, İktisadi ve İdari Bilimler, Fen Edebiyat ve Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerine devam eden öğrencilerden oransız küme örnekleme yoluyla ilk dördü faktör analizi için seçilen yedi farklı örneklem grubu belirlenmiştir.

Comrey ve Lee (1992) faktör analizi yapılırken 50, 100 ve 200 kişilik örneklemin yetersiz, 300 kişilik bir örneklemin iyi, 500 kişilik bir örneklemin çok iyi ve 1000 kişilik bir örneklemin mükemmel olduğunu belirtmektedir. Genel bir kural olarak faktör analizinin en az 300 kişilik bir örneklemden elde edilen veriler üzerinde

uygulanması tatmin edicidir (Akt: Tabachnick ve Fidel, 2001). Bu kriter dikkate alınarak faktör analizi uygulanan ilk dört örneklemin her biri için 300'den fazla kişi üzerinde çalışılmıştır.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçların Türkiye'deki tüm üniversite öğrencilerine genellenmesi amaçlanmaktadır. Ancak örneklem belirlenirken ulaşılması uygun bir örneklem seçilmiştir. Çalışma evrenini Çukurova Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesinde lisans ve tezsiz yüksek lisans eğitimine devam eden yaşları 17 ile 48 arasında değişen öğrenciler oluşturmaktadır. Yaş ranjı 17 ile 48 arasında değişmesine rağmen yaşları 27 ile 48 arasında değişen çok az kişi yer almakla birlikte hedef grubun genç yetişkinlerden oluşmasına dikkat edilerek üniversite öğrencileri ile çalışılmıştır. Bu çalışma kapsamında bu yedi farklı örneklem grubu üzerinde incelemeler yapılmıştır. Bununla ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Birinci Örneklem: Tablo 1'de görüldüğü gibi ölçeğin çeviri formunun yapı geçerliğini incelemek için ilk uygulamada, Gaziantep ve Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik, Fen Edebiyat, Tıp ve Eğitim fakültelerinin farklı bölümlerinde dördüncü sınıfa ve tezsiz yüksek lisans eğitimine devam eden öğrencilerden yaşları 20 - 36 arasında değişen ($\bar{X} = 23,63$) 385'i kız, 365'i erkek olmak üzere toplam 750 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1. Birinci Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Üniversitelere, Fakültele ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Üniversite Fakülte Cinsiyet	Tıp	Eğitim	İktisadi ve İdari Bilimler	Fen Edebiyat	Mühendis lik	Çukurova	G.Antep	Toplam
Kız	9	219	48	89	20	264	121	385
Erkek	25	99	54	61	126	163	202	365
Toplam	34	318	102	150	146	427	323	750

İkinci Örneklem: Tablo 2' de görüldüğü gibi gözden geçirilerek yeniden düzenlenen Türkçe formun yapı geçerliğini sınamak için ikinci uygulamada, Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik, Fen Edebiyat, Tıp ve Eğitim Fakültelerinin farklı bölümleri ile Konservatuar bölümünde üçüncü sınıfa devam eden

öğrencilerden yaşları 18- 30 arasında değişen ($\bar{X} = 22, 18$) 234'ü kız, 294'ü erkek olmak üzere toplam 528 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 2. İkinci Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Fakültelere ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Fakülte Cinsiyet	Tıp	Eğitim	İktisadi ve İdari Bilimler	Fen Edebiyat	Mühendislik	Konservatuar	Toplam
Kız	11	13	73	87	38	12	234
Erkek	37	21	60	70	99	7	294
Toplam	48	34	133	157	137	19	528

Üçüncü Örnekleme: Tablo 3' de görüldüğü gibi yeniden düzenlenmiş Türkçe formun yapı geçerliliğini sınamak için Çukurova Üniversitesi Eğitim fakültesinin farklı bölümlerinde birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerden yaşları 17- 48 arasında değişen ($\bar{X} = 20, 34$) 251'i kız, 141'i erkek olmak üzere toplam 392 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 3. Üçüncü Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Fakültelere ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Fakülte Cinsiyet	Eğitim	Toplam
Kız	251	251
Erkek	141	141
Toplam	392	392

Dördüncü Örnekleme: Tablo 4' de görüldüğü gibi son olarak düzenlenmiş Türkçe formun yapı geçerliliğini sınamak için Gaziantep Üniversitesi Eğitim ve İktisadi ve İdari Bilimler fakültesinin farklı bölümlerinde birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerden yaşları 17- 27 arasında değişen ($\bar{X} = 20, 95$) 188'i kız, 195'i erkek olmak üzere toplam 383 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 4. Dördüncü Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Fakültelere ve Cinsiyete göre Dağılımı

Fakülte Cinsiyet	Eğitim	İktisadi ve İdari Bilimler	Toplam
Kız	36	152	188
Erkek	49	146	195
Toplam	85	298	383

Beşinci örneklem: Tablo 5’ de görüldüğü gibi Türkçe formun ölçüt bağımlı geçerlik çalışmasını yapmak için SCL-90-R kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler ve Eğitim Fakültesine devam eden öğrencilerden yaşları 17-26 arasında değişen ($\bar{X} = 20,77$) 40’ı kız, 59’u erkek olmak üzere toplam 99 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 5. Beşinci Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Fakültelere ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Fakülte Cinsiyet	Eğitim	İktisadi ve İdari Bilimler	Toplam
Kız	36	4	40
Erkek	49	10	59
Toplam	85	14	99

Altıncı örneklem: Tablo 6’da görüldüğü gibi Türkçe formun ölçüt bağımlı geçerlik çalışmasını yapmak için Sosyotropi-Otonomi Ölçeği kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümüne devam eden yaşları 18- 27 arasında değişen öğrencilerden ($\bar{X} = 20,49$) 52’si kız, 39’u erkek olmak üzere toplam 91 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir.

Yedinci örneklem: Tablo 6’da görüldüğü gibi Türkçe formun güvenilirliğini test etmek için iki hafta arayla testin tekrarı yönteminin kullanıldığı çalışmaya Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme ve Uluslar Arası Ticaret ve Lojistik bölümüne devam eden yaşları 18- 23 arasında değişen öğrencilerden ($\bar{X} = 20,13$) 37’si kız, 45’i erkek olmak üzere toplam 82 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 6. Altıncı ve Yedinci Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Fakülte / Cinsiyet	Altıncı örneklem	Yedinci Örneklem
Kız	52	37
Erkek	39	45
Toplam	91	82

Ayrıca Türkçe form ile İngilizce form arasında eşdeğerliliği incelemek için bu 7 örneklem dışında hem Türkçe' yi hem de İngilizce' yi iyi bilen yaşları 19 ile 24 arasında değişen 30'u kız 12'si erkek olmak üzere toplam 42 İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü üçüncü sınıf öğrencisine iki hafta arayla ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları uygulanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği ve Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin ölçüt bağıntılı geçerliğini test etmek için bu çalışma kapsamında kullanılan ölçeklere ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

3.3.1. Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (Interpersonal Dependency Inventory)

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (Interpersonal Dependency Inventory) Hirschfeld, Klerman, Gough, Barrett ve Korchin (1977) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Daha önce kişiler arası bağımlılık kavramının tanımında da belirtildiği gibi ölçeği geliştiren araştırmacılara göre kişiler arası bağımlılık değer verilen insanlara duyulan güven, onlarla etkileşim ve yakınlık kurma ile bağlantılı ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan karmaşık düşünce, duygu ve inançları yansıtmaktadır (Hirschfeld ve ark.,1976; Akt: Hirschfeld ve ark.,1977). Bu bakış açısından yola çıkılarak ve önceki ölçeklerden yararlanılarak 98 madde yazılmıştır. 19 kategoriye ayrılan madde grupları birinci madde havuzunda yeterli dağılım göstermiştir (Hirschfeld ve ark.,1977).

Ölçeği yanıtlayanlardan inançlarının ya da duygularının yoğunluğunu ifade etmelerine olanak veren ‘bana çok uygun’, ‘oldukça uygun’, ‘biraz uygun’ ve ‘hiç uygun değil’ şeklinde dördü derecelendirmeyi kullanmaları istenir. Bağımsızlığı ifade

eden maddeler 1-2-3-4 değerleri ile puanlanırken, bağımlılığı ifade eden maddeler 4-3-2-1 değerleri ile puanlanmaktadır. Yani bağımsızlığı ifade eden maddeler tersten puanlanır. Ölçeğin 48 maddeden oluşan orijinal formunda, tersten puanlanan üç madde yer almaktadır. Bunlar 10., 23. ve 44. maddelerdir (Hirschfeld ve ark.,1977).

98 madde olarak hazırlanan ilk ölçek iki araştırma grubuna uygulanmıştır. Birinci örnekleme, yaş ortalamaları 24 olan 88'i erkek ve 132'si kadın, 200 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. İkinci örnekleme, yaş ortalaması 34 olan farklı psikiyatrik tanı almış 76'sı erkek ve 104' ü kadın 180 psikiyatrik hastadan oluşmaktadır. Her iki grubun tamamının yaklaşık %70' i bir ya da daha fazla yıldır üniversitede okumaktadır, %55'i bekar, %23'ü evli ve %22'si boşanmıştır (Hirschfeld ve ark.,1977).

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği yanında karşılaştırma ya da kontrol ölçekleri olarak; Belirti Tarama Listesi (Symptom Check List-90 (Revised) /SCL-90-R; Derogatis, 1977), Maudsley Kişilik Envanteri Genel Nörotisizm Envanteri (General Neuroticism scale of Maudsley Personality Inventory MPI; Eysenck, 1962) ve MMPI Sosyal Beğenirlik Ölçeği (MMPI Social Desirability Scale; Edwards,1953) kullanılmıştır (Hirschfeld ve ark.,1977).

19x19 korelasyon matrisi hesaplandıktan sonra, normal varimax rotasyon ile birlikte birincil bileşen metodu aracılığıyla faktör analizi yapılmıştır. 4 bileşenin öz değerleri 1.0 ve üstü çıkmıştır. Bu bileşenler toplam varyansın %55'ni açıklamıştır. Bu çözüm ölçeği geliştirenlerin kuramsal çerçevelerine uygun olmadığından, üç bileşenle sınırlandırılmış faktör analizi yapılmıştır. Toplam varyansın % 49' nu açıklayan bu analiz tatmin edici bulunmakla birlikte yedekte tutulmuştur. Üç bileşenli benzer bir analiz, toplam varyansın %48'ni açıklayan 180 psikiyatrik hastadan oluşan örneklemden de elde edilmiştir (Hirschfeld ve ark.,1977).

İki örnekleme birleştirildikten sonra 400 deneğin 98 maddelik yanıtlarının korelasyon matrisi için birincil bileşen metodu kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. 3 bileşenli faktör analizinde normal varimax rotasyonu uygulanmıştır. 220 öğrencinin her birinin üç bileşendeki faktör puanları hesaplanmış ve sonra 98 madde ile olan korelasyonları hesaplanmıştır. Yine 180 hasta örnekleme için de faktörlerin korelasyon değerleri hesaplanmıştır. Birleştirilmış 400 kişilik örneklemin 98x98'lik matrisli faktör analizinden elde edilen maddelerin faktör yükleri üçüncü bir bilgi kaynağı oluşturmuştur (Hirschfeld ve ark.,1977).

Maddelerin, üç faktörlü bileşene yerleştiğini saptamak için önem sırasına göre a) atandığı faktör yükü ya da korelasyon değerinin yüksek olması, b) diğer iki faktör

yükünün ya da korelasyon değerinin düşük olması, c) hasta ve normal örneklemin ortalama değerlerinin (puanlarının) farklılaşması, d) sosyal beğenirlik ölçeği ile düşük korelasyon göstermesi, e) anksiyete ölçeği ile düşük korelasyon göstermesi, f) kadın ve erkek örneklemin ortalama puanlarının göreceli eşitliği ve g) her alt ölçek içindeki maddelerin heterojenliğini sağlamak için içeriklerinin çeşitliliği şeklinde ölçütler belirlenmiştir. Bu ölçütler dikkate alınarak 98 maddeden 48'i seçilmiştir. Böylelikle Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğine son şekli verilmiştir. Ölçekte 18 maddeden oluşan Duygusal Güven alt ölçeği; 16 maddeden oluşan Sosyal Öz Güven Eksikliği alt ölçeği; 14 maddeden oluşan Otonomi alt ölçeği olmak üzere üç alt ölçek bulunmaktadır. Duygusal Güven alt ölçeği tek bir kişiyle olan ilişkinin yoğunluğu ve düzeyini; Sosyal Öz Güven Eksikliği alt ölçeği genel olarak insanlarla olan bireysel ilişkiyi ve Otonomi alt ölçeği bireyin diğerlerinin değerlendirmelerinden bağımsız ya da diğerlerinin değerlendirmelerini dikkate almamayı ölçmektedir. Duygusal Güven alt ölçeği bağımlılık ve bağıllık kavramlarını yaklaşık olarak eşit düzeyde yansıtmaktadır. Duygusal Güven alt ölçeğinde yer alan bağıllık ile ilişkili maddeler, bir kişiyi kaybetme korkusunun ifadesi gibi özel kişilerden duygusal destek alma ve onlarla ilişki içinde olmayı içerirken; bağımlılıkla ilişkili maddeler, genel olarak diğerleri tarafından gösterilen ilgi ve onay isteğini içerir. Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği neredeyse sadece bağımlılık kavramını açıklar niteliktedir. Bu ölçek maddeleri karar verme aşamasında, sosyal ortamlarda ve girişimde bulunma sürecinde yardıma ihtiyaç duyulduğuna işaret eder. Otonomi alt ölçek maddeleri diğerlerine karşı hem bağıllığı hem de bağımlılığı inkar etmektedir. Yalnız olmak ve bağımsız davranma önceliklidir. Bu maddeler, kişinin öz güveninin diğerlerinin onayına bağlı olmadığını taşımaktadır (Hirschfeld ve ark.,1977).

Üç alt ölçeğin puanları bütün örneklem (400 kişiden oluşan karma örneklem) için hesaplanmış, sırasıyla düzeltilmiş split-half güvenilirliği .87, .78 ve .72 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin kendi arasındaki korelasyon değerleri ise şöyledir: Duygusal Güven alt ölçeği ile Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği arasında .42; Duygusal Güven alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasında -.23 ve Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasında -.08 bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca ölçüt bağıntılı geçerlik çalışması için kişiler arası bağımlılık ölçeği ile yukarıda bahsedilen diğer ölçekler arasındaki ilişkiye bakılmıştır (Hirschfeld ve ark., 1977).

Genel Nörotisizm ile Duygusal Güven alt ölçeği arasında .49, Sosyal Özgüven Eksikliği arasında .47 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken ve Otonomi

alt ölçeği arasında .01 düzeyindeki ilişki anlamlı bulunmamıştır. Sosyal beğenirlik ile Duygusal Güven alt ölçeği arasında -.44 , Sosyal Özgüven alt ölçeği arasında -.56 düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, Otonomi alt ölçeği arasında -.09 düzeyindeki ilişki anlamlı bulunmamıştır. SCL-90-R Kaygı alt ölçeği ile Duygusal Güven alt ölçeği arasında .34, Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği arasında .27 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, Otonomi arasında .06 düzeyindeki ilişki anlamlı bulunmamıştır. SCL-90-R Depresyon ölçeği ile Duygusal Güven alt ölçeği arasında .44 , Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği arasında .42 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, Otonomi alt ölçeği arasında .08 düzeyindeki ilişki anlamlı bulunmamıştır. SCL-90-R Kişiler arası duyarlılık ölçeği ile Duygusal Güven alt ölçeği arasında .45, Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği arasında .53 düzeyinde, Otonomi alt ölçeği arasında ise .17 düzeyinde pozitif yönde ilişki anlamlı bulunmuştur (Hirschfeld ve ark.,1977).

Çapraz geçerlik ve ölçek tutarlılığını incelemek için farklı iki gruba daha uygulama yapılmıştır. 121'i normal kişilerden, 66'sı ayakta tedavi gören psikiyatrik hastadan oluşan iki örneklem üzerinde split-half güvenirlilik değerleri hesaplanmıştır. Normal örneklem için Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliği ve Otonomi alt ölçekleri split-half güvenirlilik değerleri sırasıyla .86, .76 ve .84' tür. Hasta örneklem için split-half güvenirlilik değerleri sırasıyla .85, .84 ve .91'dir. İki örneklem grubundan elde edilen sonuçlar büyük benzerlik göstermiştir. Bu iki örneklemin 48x48 madde korelasyon matrisi, birincil bileşen faktör analizi ve üç faktör çözümlü normal varimax kullanılarak incelenmiştir. Faktör dağılımı kriteri olarak maddelerin faktör yükününün büyüklüğü dikkate alınarak 48 maddenin 43'ü normal örnekleme, 40'ı hasta örnekleme uygun şekilde faktörlere yüklenmiştir (Hirschfeld ve ark.,1977).

Frank ve diğ. (1987) 68 kadın ve erkek depresif psikiyatrik hastadan oluşan gruba Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği uygulayarak test tekrar test güvenirliliğini incelemişlerdir. 17 haftadan fazla süre ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliği ve Otonomi alt ölçeklerinin sırasıyla test tekrar test güvenirlilik değerleri .77, .85 ve .61 olarak bulunmuştur.

Hirschfeld ve ark. (1977) ölçeği geliştirme aşamasında alt ölçekleri ayrı ayrı puanlamışlardır. Ancak toplam puandan da yararlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu üç ölçeğin önem dereceleri net bir şekilde belirtilmemiştir.

Hirschfeld ve ark. (1977) aslında Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinden toplam puan elde etmek için kullanılacak formülün açıklandığı bir araştırma

yayınlanmamışlardır. Bu ölçekten yararlanan birçok araştırmacı Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin alt ölçek puanlarını kullanmışlardır. Ölçeğin toplam puanlarını içeren verinin yetersizliğinden dolayı Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin alt ölçeklerinin yapı geçerliliği üzerinde durulmuştur.

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği toplam puanının hesaplanması için bir formülün sunulmamasından dolayı bazı araştırmacılar kendilerinin geliştirmiş oldukları formülleri kullanmışlardır. Mahon (1982) $0.67 \times \text{Duygusal Güven alt ölçeği} + 1 \times \text{Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği} - 1 \times \text{Otonomi alt ölçeği}$ formülünü; Stewart ve diğ.(1992) $1 \times \text{Duygusal Güven alt ölçeği} + 1 \times \text{Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği} + 1 \times \text{Otonomi alt ölçeği}$ formülünü; Bornstein ve diğ.(1993) $1 \times \text{Duygusal Güven alt ölçeği} + 1 \times \text{Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği} - 1 \times \text{Otonomi alt ölçeği}$ formülünü kullanmıştır (Akt: Bornstein, 1994).

Loas ve diğ. (2002) DMS-IV Bağımlı Kişilik Bozukluğu tanı kriterlerini kullanarak kendilerinin geliştirdiği formül ile yukarıda bahsedilen üç formülün de içinde bulunduğu geliştirilmiş beş formülün duyarlık, özgüllük, pozitif yordayıcılık değeri ve teşhis gücü ölçütlerine göre yordayıcılık düzeylerini belirlemişlerdir. Bu kriterleri en iyi yordayan Loas ve diğ. (2002) tarafından geliştirilen $3 \times \text{Duygusal Güven alt ölçeği} + 1 \times \text{Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği} - 1 \times \text{Otonomi alt ölçeği}$ formülüdür. Loas ve diğ.(2002) tarafından geliştirilen bu formülden sonra bu ölçütleri en iyi yordayan ve Bornstein (1993) tarafından geliştirilen $1 \times \text{Duygusal Güven alt ölçeği} + 1 \times \text{Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği} - 1 \times \text{Otonomi alt ölçeği}$ formülüdür.

Sağlık durumları istatistiksel olarak kontrol altına alındığında, bağımlı deneklerin bağımsız deneklere oranla sağlık hizmetlerinden daha yüksek oranda yararlanacakları hipotezi ile 60 kadın, 32 erkekten oluşan üniversite mezunu 92 deneğin kişiler arası bağımlılık ve sağlık hizmetlerinden yararlanma sıklığının incelendiği araştırmada Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin (Hirschfeld ve ark.,1977) alt ölçek puanları ile toplam puanlar arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Duygusal Güven alt ölçeği ile toplam puan arasında ($r=.85$), Öz Güven Eksikliği alt ölçeği ile toplam puan arasında ($r=.65$) ve Otonomi alt ölçeği ile toplam puan arasında ($r= -.60$) anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Bornstein ve diğ., 1993b).

Bornstein ve diğ. (1993) tarafından geliştirilen toplam puan hesaplama formülünün kullanıldığı bu araştırmada Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği toplam puanları ile Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında .85, Sosyal Öz Güven Eksikliği alt ölçeği puanları arasında .65 düzeyinde pozitif yönde yüksek ilişkinin bulunması ve

Otonomi alt ölçeği puanları arasında -.60 düzeyinde negatif yönde yüksek ilişkinin bulunması, toplam puan hesaplama formülünün kişiler arası bağımlılık değişkenini yüksek düzeyde ölçtüğü ve geçerli olduğu hakkında fikir vermektedir.

Hirschfeld ve ark. (1977) tarafından geliştirilen Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin objektif ölçekler arasında son 25 yıl boyunca en yaygın kullanılan ölçeklerden biri olduğu ayrıca yatarak ve ayakta tedavi gören kurumlarda oldukça geçerli olduğu belirtilmektedir (Bornstein, 2005a).

Böylelikle Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin 1980'den bu yana en yaygın kullanılan objektif bağımlılık ölçeklerinden biri olduğu görülmektedir.

3.3.2. Sosyotropi-Otonomi Ölçeği

Özgün adı Sociotropy-Autonomy Scale (SAS) olan Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOSOTÖ) Beck ve arkadaşları tarafından 1983 yılında geliştirilmiştir. Ölçeği, Türkçe'ye Şahin ve arkadaşları 1993 yılında uyarlamışlardır. 60 maddeden oluşan ölçeğin 30 maddesi sosyotropi alt ölçeğine, 30 maddesi otonomi alt ölçeğine aittir. Her bir madde için "sizi ne kadar tanımlıyor?" sorusuna karşılık "hiç tanımlamıyor"dan başlayıp, "çok iyi tanımlıyor"a kadar giden beşli likert tipi bir derecelendirme kullanılmaktadır. Sosyotropi ve otonomi alt boyutlarının soru maddeleri karışık olarak yer almaktadır. Bir alt ölçekten alınabilecek en yüksek puan (30 maddeden) 120' dir. Sosyotropi alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar yüksek sosyotropi kişilik özelliklerine, otonomi alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar yüksek düzeydeki otonomi özelliklerine işaret etmektedir. Sosyotropi-Otonomi Ölçeğinin faktör analizi sonuçlarına göre, her iki boyut için üçer faktör bulunmuştur. Sosyotropi alt ölçeğinde; Onaylanmama Kaygısı (11.,17., 18., 24., 27., 29., 33., 38., 44.ve 50.madde), Ayrılık Kaygısı (4., 8., 19., 26., 31., 34., 35., 40., 47., 49., 53., 58. ve 59. madde) ve Başkalarını Memnun Etme (1., 5., 7., 15., 46., 52. ve 56. madde) faktörleri belirlenmiştir. Otonomi alt ölçeğinde; Kişisel Başarı (2., 3., 9., 12., 14., 20., 32., 39., 45., 48. ve 60. madde), Özgürlük (6., 13., 21., 22.,23.,28., 36., 41., 43., 54., 55., ve 57. madde) ve Yalnızlıktan Hoşlanma (10., 16., 25., 37., 42. ve 51. madde) faktörleri bulunmuştur (Savaşır ve Şahin,1997).

Sosyotropi-Otonomi Ölçeğinin hasta grubu verileri üzerinde elde edilmiş Cronbach alfa katsayıları Sosyotropi ve Otonomi alt ölçekleri için sırasıyla .70 ve .81 olarak bulunmuştur. Öğrenci grubunun Cronbach alfa katsayıları ise sırasıyla .83 ve .81 olarak bulunmuştur (Şahin ve diğ.,1993; Akt: Savaşır ve Şahin,1997).

Serinkan ve Barutçu (2006) Sosyotropi-Otonomi Ölçeğinin Otonomi alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeğinin Kişisel Başarı, Özgürlük ve Yalnızlıktan Hoşlanma boyutları arasında sırasıyla .74, .76 ve .82 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur.

Beck ve diğ. (1983) Sosyotropi alt ölçeğinin test tekrar test güvenilirliğinin .65 ile .88 arasında; Otonomi alt ölçeğinin test tekrar test güvenilirliğinin .66 ila .75 arasında değiştiğini belirtmiştir (Akt: Savaşır ve Şahin,1997).

3.3.3. Belirti Tarama Listesi (Symptom Check List-90 Revised /SCL-90-R)

Çevirisi psikiyatrist ve klinik psikologlarca yapılan ve Gökler (1978) tarafından bir araştırma kapsamında kullanılan ve ülkemizde daha sonra birçok araştırmada kullanılan Belirti Tarama Listesi (Aydemir ve Köroğlu, 2006), psikiyatrik belirti ve yakınmaları içeren 90 maddesiyle 9 ayrı boyutta değerlendirme yapmak üzere yapılandırılmıştır (Dağ, 1991).

Somatizasyon (SOMA) boyutu, çeşitli bedensel işlevlere ilişkin zorlanmayı (distress) (“Göğüs veya kalp bölgesinde ağrılar”); obsesif-kompulsif (OBKO) boyutu, bireyin düşünmekten ve/veya yapmaktan kendini alamadığı istenmeyen düşünce ve davranışların yarattığı zorlanmayı (“yikanma, sayma, dokunma gibi bazı hareketleri yineleme hali”); kişiler arası duyarlılık (KADU) boyutu, kişinin yetersizlik ve kendini aşağılama duygularından kaynaklanan zorlanmayı (“başkaları tarafından eleştirilme duygusu”) içeren maddelerden oluşmaktadır (Derogatis, 1977; Akt:Dağ, 1991).

Depresyon (DEPR) boyutu, depresif ruh hali ve duygulanımla, yaşam ilgilerinin azalması, güdü ve enerji kaybı ve intihar düşünceleri gibi belirtilerden oluşan zorlanmayı (“her şeyin bir yük gibi görünmesi”); kaygı (KAYG) boyutu, aşırı düzeyde kaygıyla bağlantılı zorlanmayı (“dehşet ve panik nöbetleri); düşmanlık (DÜŞM) boyutu öfke, saldırganlık ve kırgınlık duygularından kaynaklanan zorlanmayı (“kontrol edilemeyen öfke patlamaları”) içeren maddelerden oluşmaktadır (Derogatis, 1977; Akt: Dağ, 1991).

Fobik kaygı (FOKA) boyutu, kaçma ve kaçınma gibi fobik davranışlarla belirginleşen tablonun yarattığı zorlanmayı (“çarşı, sinema gibi kalabalık yerlerde rahatsızlık hissi”); paronoid düşünce (PADÜ) boyutu, yansıtıcı, kuşkucu ve düşmanca düşünceleri büyütme ve otonomi kaybı gibi korku ve sanrıların ön plana çıktığı zorlanmayı (“çoğu kişiye güvenilmemesi gerektiği hissi”); psikotizm (PSİK) boyutu ise sosyal çevreden uzaklaşma, şizoid yaşam biçimi veya şizofrenik sanrı ve

varsanların belirgin olduğu zorlanmayı (“size ait olmayan düşüncelere sahip olma”) gösterdiği söylenen maddeleri içermektedir. Bu boyutlara girmeyen maddelerden oluşan EK ölçek (EKÖL) de, suçluluk duygularıyla yeme ve uyku bozuklukları gibi genel zorlanma belirtilerini (“aşırı yemek yeme”) içermektedir. Her boyut 6 ile 13 arasında maddeden oluşmaktadır. (SOMA) Somatizasyon alt boyutu 1., 4., 12., 27., 40., 42., 48., 49., 52., 53., 56. ve 58. maddeden; (OBKO) Obsesif-Kompulsif alt boyutu: 3., 9., 10., 28., 38., 45., 46., 51., 55. ve 65. maddeden; (KADU) Kişilerarası Duyarlık alt boyutu: 6., 21., 34., 36., 37., 41., 61., 69. ve 73. maddeden ; (DEPR) Depresyon alt boyutu : 5., 14., 15., 20., 22., 26., 29., 30., 31., 32., 54., 71. ve 79 maddeden; (KAYG) Kaygı alt boyutu: 2., 17., 23., 33., 39., 57., 72., 78., 80. ve 86. maddeden; (DÜŞM) Düşmanlık alt boyutu: 11., 24., 63., 67., 74. ve 81. maddeden; (FOKA) Fobik Kaygı alt boyutu: 13., 25., 47., 50., 70., 75. ve 82. maddeden; (PADÜ) Paranoid Düşünce alt boyutu: 8., 18., 43., 68., 76. ve 83. maddeden; (PSİK) Psikotizm alt boyutu: 7., 16., 35., 62., 77., 84., 85., 87., 88. ve 90. maddeden; (EKÖL) Ek Ölçek: 19., 44., 59., 60., 64., 66. ve 89. maddeden oluşmaktadır (Derogatis, 1977; Akt:Dağ, 1991).

SCL-90-R ”her bir durumun son 15 gün içinde sizi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiği” sorusunu içeren bir yönergeyle uygulanmaktadır. Deneklerden, listedeki her maddeyi “hiç”, “çok az”, “orta derecede”, “oldukça fazla” ve “ileri derecede” seçeneklerinden birini kullanarak işaretlemesi istenmektedir. Puanlama, her maddeye bu seçenekler üzerinden 0 ile 4 arasında puan verilmek suretiyle yapılmaktadır (Dağ, 1991). Alt ölçek puanları kapsadıkları maddelerin ağırlıklı puan ortalamalarından oluşmakta ve 0 ile 4 arasında bir değer alabilmektedir (Aydemir ve Köroğlu, 2006).

Derogatis (1977) psikiyatrik bir örnekleme uygulanan SCL-90-R’nin iç tutarlığının çeşitli alt ölçekleri için .77 ile .90 arasında değiştiğini belirtmiştir. Bir hafta arayla hesaplanan test tekrar test güvenilirliği ise yine çeşitli alt ölçekleri için .78 ile .90 arasında değişmektedir (Akt: Dağ, 1991).

Dağ (1991) üniversite öğrencilerine uygulanan SCL-90-R DÜŞM ve SOMA boyutu arasındaki .31’lik anlamsız korelasyon dışında, diğer alt ölçeklerin birbirleriyle gösterdikleri korelasyonların .51 ile .91 değerleri arasında değiştiğini bulmuştur. Her bir alt ölçeğin Test tekrar test güvenilirliğinin .65 ile .90 arasında değiştiği bulgusuna da ulaşmıştır.

3.4. Ölçek Uyarlama Çalışmasındaki Aşamalar

Hambleton ve Patsula (2000) son yıllarda ölçek uyarlamaya ilginin arttığını, farklı dil ve kültürlerle uygun yeni bir ölçek geliştirmekten ziyade bir ölçeği uyarlamanın önemle dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Yeni bir ölçek geliştirmek mi ya da var olan bir ölçeği uyarlamak mı gerekir? sorusuna yanıt olarak bir ölçeği uyarlamanın sunabileceği çeşitli nedenler üzerinde durulmaktadır.

Birinci olarak, bir ölçeği uyarlamak yeni bir ölçek geliştirmekten daha ucuz ve daha az zaman alıcıdır, puanlama formunun kullanımına izin verir. Aynı zamanda ölçek adaptasyonu, uyarlanan ölçeğin geçerlik çalışmalarını yorumlamaya ve yönlendirmeye temel oluşturan bir veritabanıdır. Ayrıca orijinal ve uyarlaması yapılan ölçekten elde edilen bulgular, uyarlanan ölçeğin geçerliğini artırmanın bir kanıtı olarak yorumlanmaktadır (Hambleton ve Patsula, 2000).

İkinci olarak, kültürler, diller ya da etnik gruplar arası karşılaştırmaların yapılabilmesi ölçek adaptasyonunu gerektirmektedir (Hambleton ve Patsula, 2000).

Üçüncü olarak, araştırmacılar ikinci bir dil ya da kültürde yeni bir ölçek geliştirmekten ziyade uyarlamayı daha güvenli bir yol olarak görmektedirler. Ancak ölçek uyarlamanın dürüstçe/adaletli yapılamadığı zamanlar da vardır. Bu durum uyarlanan ölçeğin geçerli bir ölçek olduğu sonucuna varılması gerektiği yönündeki yanlış bir inanç ya da umuttan kaynaklanabilmektedir. Aynı zamanda araştırmacılar diğer kültürde kullanılan kavramları kendi kültürlerinde var olan kavramlar üzerinde en az hatayla temellendirmenin verdiği riskle karşı karşıyadırlar. Ölçekler belli kavramların işe vuruk tanımlarını yapmaya izin vermekle birlikte bu kavramların diğer kültürlerde bire bir karşılığı olduğu anlamına gelemmez (Hambleton ve Patsula, 2000).

Ölçek adaptasyonunda dikkate alınması gereken bazı noktalar vardır.

- 1) Yapı eşitliği (her iki dilde ölçek benzer bir yapıyı ölçüyor mu?)
- 2) Testin uygulanması (ölçeğin her iki dildeki versiyonu benzer şekilde uygulanıyor mu?)
- 3) Ölçeğin biçimi/formatı (ölçeğin biçimi, her iki dildeki versiyonuna tam olarak uygun olacak mı?)
- 4) Yanıtlama süresi (ölçeğin bir maddesinin orijinal dildeki versiyonu için harcanan zaman, diğer dildeki çevirisinde harcanan zamandan daha fazla mı olacak?) (Hambleton ve Patsula, 2000).

Guillemin ve diğ.(1993) ve Bonomi ve diğ.(1996) tarafından yürütülen araştırmalardan derlenen ölçek uyarlamasının adımları şöyle sıralanmaktadır:

- a) Ölçeğin hedef dile çevrilmesi (ön çeviri),
- b) Hedef dile çevrilen ölçeğin, orijinal dile geri çevrilmesi (geri çeviri),
- c) Orijinal ve çevrilen ölçeğin yeniden gözden geçirilmesi, bu iki çeviri arasındaki uyumsuzlukları ortadan kaldırılması, orijinal ve uyarlanan ölçeğin kültürler arası eşitliğinin incelenmesi. Bu basamakta kelimelerin anlamsal eşitliği, deyimler ve konuşma dilinde kullanılan sözcüklerin deyimsel eşitliği, kelimeleri çağrıştıran ya da betimleyen durumlardaki yaşantısal eşitlik incelenir.
- d) Orijinal ve uyarlanan ölçeğin eş değer olduğunu karşılaştırmak için ön test uygulamak (geçerlik ve güvenilirliğini test etme) (Akt: Hambleton ve Patsula, 2000).

Ölçek uyarlamada önemli sorunlardan biri çevirmenlerin seçimidir. Çevirinin bir ya da birkaç grup çevirmen tarafından yapıp denetlenmesi üzerinde önemle durulmaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalarda çeviriye daha fazla önem verildiği ve iki farklı grup çevirmenin kullanıldığı görülmektedir (Savaşır, 1994).

Hambleton ve Patsula (2000)' ya göre çevirmenlerin seçiminde, çevirmenlerin o dilde uzman olmalarının yanında, hedef grubun kültürüne aşina olmaları da gerekmektedir. Çeviri tamamlandıktan sonra maddelerin orijinal ölçekteki maddelere eşdeğer olup olmadıklarının sınanması amacıyla çeşitli yöntemler kullanılmaktadır (Savaşır, 1994). Çevirinin değerlendirilmesi aşamasında kullanılan yöntemlerden biri geri çevirme yöntemidir.

Geri- Çevirme yönteminde ölçek orijinal (kaynak) dilden, kullanılacak olan (hedef) dile çevrilir. Sonra çeviri her iki dili de çok iyi bilen çevirmen ya da çevirmenlerce kaynak dile geri çevrilir. Bu geri-çeviri orijinal ölçekle karşılaştırılır ve tutarsızlıklar incelenerek gerekli değişiklik ve düzeltmeler yapılır (Savaşır, 1994).

Çevirinin değerlendirilmesi aşamasında geri-çeviri yöntemi dışında kullanılan diğer yöntem ise tek yönde çeviridir. Tek yönde çeviri yönteminin "çeviri sonrası sorgulama" ve "çevirinin başka çevirmenlerce değerlendirilmesi" şeklinde iki çeşidi vardır. *Çevirinin başka çevirmenlerce değerlendirilmesi yönteminde*, çeviri testi çevirenlerden farklı bir çevirmen grubu tarafından incelenir, kaynak dille karşılaştırılır ve değerlendirilir. İki farklı grubun çeviriyi birbirinden bağımsız olarak yapması ve

çevirilerin karşılaştırılması bu yöntemin farklı uygulamalarıdır. *Çeviri sonrası sorgulama yönteminde*, ilk çeviri çalışmaları tamamlandıktan sonra ölçek, testin uygulanacağı evrenden seçilen ufak bir örnekleme uygulanır. Deneklere her maddenin ne anlama geldiği sorulur. Bu yöntem bir maddenin neden işlemediğiyle ilgili iç görü kazandırır, çünkü deneklerin maddeyi nasıl yorumladıkları bilinmektedir (Savaşır, 1994).

Ölçek maddelerinin eş değerliliğini değerlendirmek amacıyla çeşitli istatistiksel yöntemler kullanılmaktadır. Ölçeğin uyarlanmasıdaki amaçlara göre hangi yöntemin kullanılacağına karar verilebilir. Ölçek orijinal dilde ya da kültürde belli bir yapının ölçümü amacıyla kullanılıyorsa maddelerin zorluk sıralamaları, madde toplam korelasyonları, varyans analizi, faktör analizi kullanılmasına öncelik verilir (Savaşır, 1994).

Son olarak, hedef dile çevrilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği test edilir. Testin güvenilirlik katsayısının bulunmasında testin tekrarı yöntemi, paralel formlar güvenilirliği, testi yarılama yöntemi ve iç tutarlılık güvenilirlik katsayılarının hesaplanması yöntemleri kullanılmaktadır. Geçerliğin sınanması için kapsam geçerliği, ölçütlere dayalı geçerlik ve yapı-kavram geçerliği olmak üzere üç tür geçerlik yöntemi kullanılmaktadır (Özgüven, 2003).

3.5. Ölçeğin uyarlanması çalışmasında uygulanan işlem basamakları

Ölçek uyarlama çalışmasındaki aşamalar ışığında Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanmasında uygulanan işlem basamakları şöyle sıralanmaktadır.

İlk aşamada, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği üç İngilizce Öğretmeni tarafından birbirlerinden bağımsız biçimde Türkçe'ye çevrilmiştir. Üç ayrı çeviri formu iki dili iyi bilen Eğitim Bilimleri bölümündeki iki öğretim üyesi tarafından birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Öğretim Üyelerinin görüşleri alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

İkinci aşamada, ölçeğin orijinal formu ile Türkçe formunun eşdeğerliliğini sınamak için geri çevirme yöntemine başvurulmuştur. Türkçe form İngilizce Öğretmenliği Anabilim Dalında bir öğretim üyesi tarafından İngilizceye çevrilerek, geri çevirisi yapılan İngilizce form orijinal ölçeği geliştiren araştırmacılardan birine

gönderilmiştir. Araştırmacının geri bildirimleri dikkate alınarak son düzeltmeler yapılmış ve ölçeğin Türkçe formuna son hali verilmiştir

Üçüncü aşamada, ölçeğin çevirisi yapılmış formunun üniversite öğrencileri tarafından anlaşılır olup olmadığını incelemek amacıyla Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği 3.sınıfa devam eden 38 öğrenciye ölçek uygulanmıştır. İfadelerin anlaşılır olup olmadığına karar vermeleri ve anlaşılır olmayan ifadelerin yerine alternatif ifadeler yazmaları istenmiştir. Son hali verilen Türkçe form ile orijinal form iki hafta arayla İngiliz Dili Edebiyatı Bölümü üçüncü sınıfına devam eden 42 öğrenciye uygulanarak maddelerin toplam puanları arasındaki korelasyon değeri hesaplanarak maddelerin anlamlarının benzerliğine bakılmıştır. Böylece Türkçe'ye çevrilen ölçeğin maddelerinin orijinal kültür ile hedef kültür arasındaki anlamsal eşdeğerliği sınanmıştır.

Dördüncü aşamada, uyarlanan ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği test edilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik için yapılan işlem basamakları aşağıda açıklanmıştır.

3.5.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Ölçek uyarlama aşamalarında belirtilen yöntemler ışığında geçerlik ve güvenilirlik sınaması için yapılan çalışmalar aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

3.5.1.1. Geçerlik Çalışmaları

Uyarlanan ölçeğin Türkçe formunun yapı geçerliğini incelemek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Büyüköztürk (2007) faktör analizini, birbiriyle ilişkili çok sayıda değişkeni bir araya getirerek az sayıda ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistik olarak tanımlamıştır.

Yapı geçerliğinin dışında diğer bir geçerlik türü olan ölçüt bağıntılı geçerliği test etmek amacıyla benzer ölçekler geçerliği yapılmıştır. Özgüven (2003)'e göre psikolojik testlerden elde edilen bilgilerle gelecekteki insan davranışlarını tahmin etmek, olasılıkları belirtmek gerekmektedir. Ölçütlere dayalı geçerlikler, psikolojik testlere bu tür geleceğe yönelik bilgiler için ne derece yararlanılabileceği hakkında bilgi vermektedirler. Benzer ölçekler geçerliği, psikolojik testin uygulandığı aynı zaman diliminde elde edilebilen bir ölçütle korelasyonunun bulunmasıdır.

Türkiye’de kişiler arası bağımlılığı tüm boyutlarıyla ölçen bir ölçek olmamakla birlikte Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt ölçekleri ile ilişkisi olduğunu gösteren araştırma bulguları göz önünde bulundurularak benzer ölçekler geçerliğini incelemek için Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği ile ilişkili Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) ile Sosyotropi-Otonomi Ölçeğinden yararlanılmıştır.

99 öğrenciye SCL-90-R ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği; 91 öğrenciye Sosyotropi-Otonomi Ölçeği ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği uygulanmış, Belirti Tarama Listesinin (SCL-90-R) Depresyon, Kaygı ve Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçek puanları ve Sosyotropi-Otonomi Ölçeğinin Otonomi alt ölçeği puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliği ve Otonomi alt ölçek puanları arasındaki korelasyon değerlerine bakılmıştır.

3.5.1.2. Güvenirlik Çalışmaları

Türkçe’ye uyarlanan ölçeğin güvenilirliğini incelemek amacıyla testin tekrarı yöntemi kullanılmıştır. Güvenirlik bir ölçme aracının ölçme sonuçlarındaki kararlılık derecesidir. Testin tekrarı yöntemi bir zaman örnekleme modelidir. Bu yöntem ölçülen niteliğin kararlı olduğu durumlarda uygulanır. Cronbach alfa katsayısı güvenirlik katsayısının alabileceği minimum değeri vermektedir (Özgüven, 2003). Madde – toplam puan korelasyonu, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde - toplam korelasyonun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2007).

Ölçek 82 öğrenciye iki hafta arayla uygulanarak test tekrar test alt ölçekler korelasyon değerleri hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlığına Cronbach alfa güvenirlik katsayıları ve madde-toplam korelasyonu hesaplanarak bakılmıştır.

Ayrıca ölçeğin maddelerinin yer aldıkları alt ölçeklerin toplam puanlarıyla gösterdikleri korelasyonlar hesaplanarak kişiler arası bağımlılık ile ilişkisine bakılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin Türkçe' ye uyarlanan formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına ilişkin bulgular açıklanmıştır.

4.1. Çeviri Çalışmalarına İlişkin Bulgular

İlk aşamada, ölçeğin orijinal formu üç İngilizce Öğretmeni tarafından bağımsız olarak Türkçe' ye çevrilmiştir. Daha sonra bu üç çeviri iki dili iyi bilen Eğitim Bilimleri Bölümündeki iki öğretim üyesi tarafından birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Hem her iki dili iyi bilen hem de alandan iki öğretim üyesinin değerlendirmeleri orijinal ölçek ile uyarlanan ölçek arasındaki kavramsal uyumsuzlukları değerlendirme olanağı sağlamıştır.

İkinci aşamada, ölçeğin orijinal formu ile Türkçe formunun eşdeğerliliğini sınamak için geri çeviri yöntemi uygulanmıştır. İngilizce Öğretmenliği Anabilim Dalı'ndaki bir öğretim üyesi tarafından geri çevirisi yapılan yeni İngilizce form yazışmalar aracılığıyla ölçeği geliştiren araştırmacılardan birinin değerlendirmesine sunulmuştur. Araştırmacı yedi maddenin (9., 14., 26., 28., 32., 44. ve 47. madde) ifadesini değiştirmiştir. Örneğin araştırmacı geri çevirisi yapılan maddelerden "insanların bana kendilerini sempatik sunmaya çalışmalarından nefret ederim" ifadesi yerine "insanların bana sempatik görünmeye çalışmalarından nefret ederim" şeklinde düzeltmeler yapmıştır.

Üçüncü aşamada, geri çeviri sonrası ölçeği geliştiren araştırmacının üzerinde değişiklik yaptığı maddelerin ifadeleri gözden geçirilmiştir. Maddelerin ölçmeyi amaçladığı özellikleri dikkate alınarak, üniversite öğrencilerinin anlayabileceği düzeyde, kendi yaşantılarına yakın ve uygun olabilecek yönde, günlük yaşamda kullanılan kelimelerden yararlanmaya özen gösterilerek gerekli düzeltmeler yapılmış (örneğin cesaretim kırılır yerine moralim bozulur), ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuştur. Türkçe formun üniversite öğrencileri tarafından anlaşılır olup olmadığını incelemek amacıyla Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümü 3.sınıfa devam eden 38 öğrenciye ölçek uygulanmış, ifadelerin anlaşılır olup olmadığına karar vermeleri ve anlaşılır olmayan ifadelerin yerine

alternatif ifadeler yazmaları istenmiştir. 48 maddenin 32'si üzerinde öğrencilerin alternatif ifadeleri dikkate alınarak gerekli değişiklikler yapılmıştır. Son hali verilen Türkçe form ile orijinal form iki hafta arayla İngiliz Dili Edebiyatı Bölümü üçüncü sınıfına devam eden 42 öğrenciye uygulanarak maddelerin anlamlarındaki tutarlılığa bakılmıştır. Orijinal ve Türkçe formundan elde edilen maddelerin toplam puanları arasında .82 ($p < .01$) düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Böylece uyarlanan ölçeğin maddelerinin orijinal kültürdeki anlamları ile hedef kültürdeki anlamları arasında eşdeğerlik sağlanmaya çalışılmıştır.

4.2. Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Ölçeğin geçerliğini test etmek amacıyla yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği çalışmaları yapılmış ve aşağıda sunulmuştur.

4.2.1.Yapı Geçerliği Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Uyarlanan ölçeğin Türkçe formunun yapı geçerliğini test etmek için dört kez faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizinde dört temel aşama söz konusudur. Bunlar; veri setinin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesi, faktörlerin elde edilmesi, faktörlerin rotasyonu ve faktörlerin isimlendirilmesidir. Veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığını değerlendirmek amacıyla korelasyon matrisinin oluşturulmasında, Barlett testi ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testlerinden yararlanılır (Kalaycı, 2006).

Bu amaçla gerçekleştirilen birinci çalışmada yapılan analizde, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .86, Barlett testi sonucu ise $x^2 = 8559,070$, ($df = 1128$, $p < .000$) olarak bulunmuştur. 48 maddeden oluşan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinden elde edilen veriler üzerinde, varimaks dönüştürme yöntemi kullanılarak uygulanan üç faktörlü temel bileşenler analizi sonucu 9 madde dışında tüm maddelerin ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörde toplandığı görülmüştür. Ayrıca 1 maddenin kendi faktörüne yüklenmekle birlikte, yakın bir yükü başka bir faktöre de yüklediği görülmüştür. Bu üç faktörün varyansı açıklama yüzdesi % 29.61'dir. Faktörlerin öz değerleri sırasıyla Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE) 6.60, Duygusal Güven (DG) 4.11 ve Otonomi (Oİ) 3.34 olarak bulunmuştur. Varyansı açıklama yüzdeleri ise sırasıyla; 13.74, 8.56 ve 7,31 olarak bulunmuştur.

Kalın yazılan maddeler kendi faktörleri dışında başka faktör/faktörlere yüklenen maddeler, italik yazılan maddeler ise kendi faktörü ile yüklendiği diğer faktör/faktörler arasında farkın az olduğunu temsil eden maddeler olarak gösterilmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yükleri Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. KBÖ’ nün Uyarlanan Türkçe Formundaki Maddelere İlişkin İlk Çalışma Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri

Madde No ve Orijinal Faktörü	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)	Duygusal Güven (DG)	Otonomi (Oİ)
Madde 14 Oİ	-,70	,08	,18
Madde 46 SÖGE	,67	,01	,04
Madde 30 SÖGE	,62	,09	,15
Madde 10 SÖGE	,59	-,06	-,29
Madde 5 SÖGE	,57	-,12	,14
Madde 20 SÖGE	,56	,09	,11
Madde 19 DG	,55	,38	,05
Madde 44 SÖGE	,54	-,16	-,36
Madde 32 SÖGE	,51	,16	,13
Madde 24 SÖGE	,50	,22	,04
Madde 13 SÖGE	,38	,27	-,09
Madde 27 SÖGE	,36	,24	,11
Madde 23 SÖGE	,05	-,58	,12
Madde 45 DG	,03	,56	-,09
Madde 22 DG	-,13	,55	,04
Madde 03 DG	,08	,53	-,10
Madde 09 DG	,15	,53	-,04
Madde 29 DG	,17	,53	,00
Madde 26 DG	,03	,52	-,02
Madde 47 DG	,39	,50	,08
Madde 16 DG	,27	,50	,01
Madde 15 DG	,23	,49	-,06
Madde 35 DG	,32	,48	-,11
Madde 12 DG	,02	,46	-,17
Madde 39 SÖGE	,35	,43	,09
Madde 06 DG	,07	,42	,12

Tablo 7. (Devam)

Madde No ve Orijinal Faktörü	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)	Duygusal Güven (DG)	Otonomi (Oİ)
Madde 33 DG	,22	,41	,09
<i>Madde 40 DG</i>	-,14	,39	,31
Madde 43 DG	,20	,34	,23
Madde 07 DG	-,02	,29	-,08
Madde 02 SÖGE	,20	,28	-,17
Madde 31 Oİ	-,04	,07	,61
Madde 37 Oİ	,23	,06	,58
Madde 08 Oİ	-,22	-,19	,53
Madde 42 Oİ	-,24	-,09	,50
Madde 21 Oİ	,03	-,08	,50
Madde 34 Oİ	-,30	,03	,48
Madde 38 DG	,21	,16	,47
Madde 01 Oİ	,14	,05	,45
Madde 25 Oİ	,15	-,15	,43
Madde 48 Oİ	-,22	-,13	,43
Madde 04 Oİ	,01	-,17	,40
Madde 28 Oİ	-,01	,05	,38
Madde 17 SÖGE	,26	,16	,38
Madde 41 SÖGE	,35	,25	,38
Madde 36 SÖGE	,21	-,07	,35
Madde 18 Oİ	,00	,02	,33
Madde 11 Oİ	-,06	-,11	,31

Tablo 7’de görüldüğü gibi birinci çalışma kapsamında yapılan faktör analizi sonucunda, 2.,14.,17.,19.,23.,36.,38. ve 39. maddelerin kendi faktörleri dışındaki faktörlere yüklendikleri; 41. maddenin ise hem kendi faktörüne hem de başka bir faktöre birbirine yakın faktör yükleri ile yerleştiği görülmüştür.

Kendi faktörü dışında bir faktöre yüklenen maddeler (2., 14., 17., 19., 23., 36., 38., 39. ve 41. maddeler) ile kendi faktörüne yüklenip, yakın bir yükte başka bir faktöre de yüklenen 40. maddenin ifadeleri üzerinde değişiklikler yapılarak ikinci kez faktör analizi yapılmıştır.

İkinci çalışma kapsamında yapılan ikinci faktör analizi sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .82, Barlett testi sonucu ise $\chi^2 = 6015,050$, ($df=1128$, $p<.000$) olarak bulunmuştur. Varimaks dönüştürme yöntemi kullanılarak uygulanan üç faktörlü temel bileşenler analizi sonucunda 5 madde dışında tüm maddelerin ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörde toplandığı görülmüştür. Bu maddelerin dışında 5 maddenin ise kendi faktörlerindeki yüklerinden az bir farkla diğer faktör/faktörlere de yüklendiği bulunmuştur. Bu üç faktörün varyansı açıklama yüzdesi % 27.83'tür. Faktörlerin öz değerleri sırasıyla Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE) 6.11, Duygusal Güven(DG) 4.03 ve Otonomi (Oİ) 3.21 olarak bulunmuştur. Varyansı açıklama yüzdeleri sırasıyla; 12.74, 8.40 ve 6,69'dır. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yükleri Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. KBÖ' nün Uyarlanan Türkçe Formundaki Maddelere İlişkin İkinci Çalışma Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri

Madde No ve Orijinal faktörü	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)	Duygusal Güven (DG)	Otonomi (Oİ)
Madde 32 SÖGE	,61	-,00	,10
Madde20 SÖGE	,58	,02	-,04
Madde30 SÖGE	,57	,05	,04
Madde46 SÖGE	,55	-,05	,05
Madde39 SÖGE	,54	,26	,02
Madde10 SÖGE	,52	-,12	-,39
Madde13 SÖGE	,52	,14	-,14
Madde44 SÖGE	,49	-,31	-,36
Madde24 SÖGE	,48	,03	-,08
Madde27 SÖGE	,42	,19	,02
Madde02 SÖGE	,40	,18	-,13
Madde47 DG	,38	,35	-,14
Madde5 SÖGE	,37	-,23	,21
Madde35 DG	,37	,30	-,01
<i>Madde17 SÖGE</i>	,32	,32	,10
<i>Madde36 SÖGE</i>	,27	,25	-,14
Madde23 SÖGE	,01	-,59	,09
Madde19 DG	,32	,55	-,04
Madde16 DG	,25	,52	,01

Tablo 8. (Devam)

Madde No ve Orijinal faktörü	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)	Duygusal Güven (DG)	Otonomi (Oİ)
Madde22 DG	-,08	,51	,07
Madde26 DG	,15	,50	,03
Madde45 DG	,07	,49	-,12
Madde06 DG	-,02	,47	,10
Madde09 DG	,14	,47	-,14
Madde29 DG	,21	,45	,04
Madde12 DG	,02	,45	-,17
Madde40 DG	-,08	,42	,19
Madde03 DG	-,10	,41	-,17
Madde07 DG	,01	,35	-,02
<i>Madde15 DG</i>	,31	,34	-,10
<i>Madde43 DG</i>	,26	,33	,16
<i>Madde33 DG</i>	,24	,30	,05
Madde 31 Oİ	,06	-,11	,64
Madde37 Oİ	,03	-,01	,62
Madde8 Oİ	-,10	-,14	,57
Madde42 Oİ	-,25	-,09	,55
Madde25 Oİ	,06	,19	,51
Madde34 Oİ	-,27	,17	,50
Madde48 Oİ	-,23	-,18	,49
Madde21 Oİ	-,01	-,05	,47
Madde1 Oİ	-,11	,03	,47
Madde14 Oİ	-,35	,11	,45
Madde4 Oİ	,06	-,25	,41
Madde38DG	,35	,26	,41
Madde28 Oİ	,16	,01	,40
Madde41SÖGE	,30	,20	,37
Madde18 Oİ	-,05	,09	,33
Madde11 Oİ	,13	-,17	,32

Tablo 8’de görüldüğü gibi ikinci çalışma kapsamında yapılan faktör analizi sonucunda, 23., 35., 47., 38. ve 41. maddelerin kendi faktörleri dışındaki faktörlere

yüklendikleri; 15.,17.,33., 36. ve 43. maddelerin ise kendi faktörlerine yüklenmekle birlikte kendi faktörlerindeki yüklerine çok yakın bir yükle başka bir faktörlere daha yerleştikleri görülmüştür. Kendi faktörü dışında faktör/faktörlere yüklenen maddelerden 23., 38. ve 41. maddelerin ifadelerinde değişiklikler yapılmasına rağmen 35. ve 47. maddenin kendi faktörlerindeki yük değerlerinin yüksek olmasından ve maddelerin ifadeleri üzerinde değişiklik yapmanın ölçeğin orijinal formundaki anlamını değiştirebileceği düşünüldüğünden bu iki madde üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Aynı nedenle 15., 33. ve 43. maddelerin üzerinde de değişiklik yapılmamıştır. Bu maddeler üzerinde değişiklik yapılmamasına karşın örneklemin sınıf düzeyinde değişiklik yapılmıştır.

Bununla birlikte 17. maddenin kendi faktörü ile yüklendiği faktördeki yükünün eşit olması ve 36.maddenin kendi faktöründeki yükü ile yüklendiği faktördeki yükü arasındaki fark az olmakla birlikte kendi faktöründeki yükünün düşük olmasından dolayı bu maddelerin ifadelerinde değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler yapıldıktan sonra üçüncü kez faktör analizi yapılmıştır.

Üçüncü çalışma kapsamında yapılan üçüncü faktör analizi sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .80, Barlett testi sonucu ise $x^2= 4644,863$ (df=1128, $p<.000$) olarak bulunmuştur. Varimaks dönüştürme yöntemi kullanılarak uygulanan üç faktörlü temel bileşenler analizi sonucunda 5 madde dışında tüm maddelerin ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörde toplandığı, 2 maddenin ise kendi faktörüne yüklenmekle birlikte diğer bir faktördeki yükü ile kendi faktör yükü arasındaki farkın az olduğu görülmüştür. Bu üç faktörün varyansı açıklama yüzdesi % 27.60'tır. Faktörlerin öz değerleri sırasıyla, Duygusal Güven(DG) 5.66, Otonomi İddiası (OI) 4.33 ve Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE) 3.26 olarak bulunmuştur. Varyansı açıklama yüzdeleri sırasıyla; 11.80, 9.01 ve 6,78 olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yükleri Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9. KBÖ' nün Uyarlanan Türkçe Formundaki Maddelere İlişkin Üçüncü Çalışma Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri

Madde no ve Orijinal Faktörü	Duygusal Güven (DG)	Otonomi (Oİ)	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)
Madde 19 DG	,62	,01	,08
Madde47 DG	,60	-,15	,22
Madde45 DG	,57	-,18	,03
Madde09 DG	,57	-,05	,03
Madde03 DG	,56	-,08	-,13
Madde22 DG	,54	-,06	-,07
Madde16 DG	,50	,08	,24
Madde29 DG	,50	,01	,12
Madde06 DG	,49	,03	-,01
Madde26 DG	,47	,00	-,01
Madde43 DG	,47	,30	,09
Madde12 DG	,45	-,24	,03
Madde15 DG	,42	-,14	,18
Madde07 DG	,40	-,05	-,07
Madde40 DG	,37	,16	-,20
Madde33 DG	,36	,13	,08
<i>Madde38 DG</i>	,35	,30	,13
Madde35 DG	,31	-,15	,17
Madde 27 SÖGE	,23	,06	,18
Madde 37 Oİ	-,02	,59	,12
Madde31 Oİ	-,14	,59	-,14
Madde08 Oİ	-,11	,56	-,17
Madde01 Oİ	,02	,48	,10
Madde25 Oİ	-,00	,48	,15
Madde42 Oİ	-,10	,48	-,17
Madde21 Oİ	-,02	,47	-,06
Madde 34 Oİ	-,05	,45	-,38
Madde28 Oİ	,11	,45	-,07
Madde48 Oİ	-,19	,44	-,07
Madde18 Oİ	,22	,42	,11
Madde41 SÖGE	,34	,41	,19

Tablo 9. (Devam)

Madde no ve Orijinal Faktörü	Duygusal Güven (DG)	Otonomi (Oİ)	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)
Madde17SÖGE	,19	,40	,25
Madde11 Oİ	-,02	,34	,00
Madde 04 Oİ	-,11	,34	,04
Madde36SÖGE	-,10	,33	,23
Madde46 SÖGE	,02	,10	,64
Madde10 SÖGE	-,04	-,27	,58
Madde44 SÖGE	-,10	-,31	,58
Madde30 SÖGE	,13	,22	,57
Madde14 Oİ	-,01	,41	-,50
Madde32 SÖGE	,15	,09	,50
Madde05 SÖGE	-,12	,23	,50
Madde23 SÖGE	-,20	,01	,47
Madde20 SÖGE	,09	-,01	,45
<i>Madde39 SÖGE</i>	,35	,12	,41
Madde 24 SÖGE	,16	,03	,36
Madde13 SÖGE	,17	-,00	,35
Madde02 SÖGE	,21	-,21	,29

Tablo 9’da görüldüğü gibi üçüncü çalışma kapsamında yapılan faktör analizi sonucunda, 14., 17., 27., 36., ve 41. maddelerin kendi faktörleri dışındaki faktörlere yüklendikleri; 38. ve 39. maddelerin ise kendi faktörlerindeki yükleri ile başka faktördeki yükleri arasındaki farkın az olduğu görülmüştür.

14. maddenin faktör yükünün yüksek olması ve bu madde ile birlikte 38. ve 39. maddelerin ifadelerinde değişiklik yapmanın ölçeğin orijinal formundaki anlamından uzaklaşılmasına neden olacağı düşünüldüğünden herhangi bir değişiklik yapılmamış ancak kendi faktörü dışında bir faktör/faktörlere yüklenen 17., 27., 36. ve 41. maddelerin ifadelerinde son kez değişiklikler yapılmıştır.

Dördüncü çalışma kapsamında yapılan dördüncü faktör analizi sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .82, Barlett testi sonucu ise $\chi^2=5203,285$ (df=1128, $p<.000$) olarak bulunmuştur. Varimaks dönüştürme yöntemi kullanılarak uygulanan üç faktörlü temel bileşenler analizi sonucunda 1 madde (17 .madde) dışında tüm maddelerin ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörde toplandığı, 1 maddenin (39.

madde) hem kendi faktörüne hem de başka bir faktöre yüksek bir yük ile yerleştiği ve 2 maddenin (2. ve 27. madde) ise düşük faktör yükü ile kendi faktörlerine yüklendiği görülmüştür. Bu üç faktörün varyansı açıklama yüzdesi % 29.24'tür. Faktörlerin öz değerleri sırasıyla, Duygusal Güven (DG) 6.91, Otonomi (Oİ) 5.03 ve Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE) 3.13 olarak bulunmuştur. Varyansı açıklama yüzdeleri sırasıyla; 12.31, 9.40 ve 7,53 olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yükleri Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. KBÖ' nün Uyarlanan Türkçe Formundaki Maddelere İlişkin Dördüncü Çalışma Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri

Madde No ve Orijinal Faktörü	Duygusal Güven (DG)	Otonomi (Oİ)	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)
Madde 19 DG	,59	-,04	,23
Madde45 DG	,54	-,25	-,06
Madde22 DG	,53	-,08	-,21
Madde33 DG	,52	,06	,17
Madde29 DG	,52	,01	,05
Madde26 DG	,50	-,01	,09
Madde47 DG	,49	-,13	,30
Madde09 DG	,49	-,11	,22
Madde39 SÖGE	,48	,02	,42
Madde15 DG	,45	-,15	,15
Madde38 DG	,44	,26	,25
Madde12 DG	,44	-,28	,02
Madde43 DG	,44	,22	,12
Madde03 DG	,44	-,01	-,19
Madde40 DG	,43	,25	-,15
Madde16 DG	,42	,01	,14
Madde06 DG	,36	,13	-,19
Madde35 DG	,36	-,17	,20
Madde 07 DG	,30	-,01	-,06
Madde31 Oİ	-,02	,67	-,02
Madde37 Oİ	,02	,57	,19
Madde08 Oİ	-,19	,54	-,19
Madde34 Oİ	-,01	,51	-,32

Tablo 10. (Devam)

Madde No ve Orijinal Faktörü	Duygusal Güven (DG)	Otonomi (Oİ)	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)
Madde42 Oİ	-,13	,50	-,27
Madde14 Oİ	-,05	,49	-,37
Madde01 Oİ	,03	,46	,15
Madde17SÖGE	,06	,45	,20
Madde25 Oİ	-,08	,45	,01
Madde21 Oİ	-,00	,45	,01
Madde48 Oİ	-,13	,44	-,22
Madde28 Oİ	,06	,42	,01
Madde11 Oİ	-,01	,37	-,01
Madde04 Oİ	-,18	,34	,06
Madde18 Oİ	,07	,34	-,08
Madde 10 SÖGE	,05	-,31	,60
Madde30 SÖGE	,11	,12	,55
Madde46 SÖGE	,01	,07	,54
Madde44 SÖGE	-,15	-,31	,53
Madde23 SÖGE	-,21	-,08	,51
Madde20 SÖGE	,04	,06	,51
Madde05 SÖGE	-,21	,01	,48
Madde24 SÖGE	,04	,02	,44
Madde32 SÖGE	,26	,08	,44
Madde41 SÖGE	,20	,21	,40
Madde36 SÖGE	,14	-,10	,35
Madde13 SÖGE	,17	-,11	,34
<i>Madde02 SÖGE</i>	,27	-,25	,28
<i>Madde27 SÖGE</i>	,15	-,02	,22

Tablo 10' da görüldüğü gibi 17. ve 39. maddeler kendi faktörlerine yüklenmelerine rağmen daha yüksek bir faktör yükü ile başka bir faktöre de yüklenmelerinden; 2. ve 27. maddenin ise kendi faktörlerine yüklenmelerine rağmen, yüklendikleri diğer faktörlerin yükleri ile kendi faktör yükleri arasındaki farkın az olmasından dolayı bu dört madde atılarak yeniden faktör analizi yapılmıştır.

Dört madde (2., 17., 27. ve 39. madde) çıkarılarak yapılan beşinci faktör analizi sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .81, Barlett testi sonucu ise $\chi^2=4655,716$ (df=946, $p<.000$) olarak bulunmuştur. Varimaks dönüştürme yöntemi kullanılarak uygulanan üç faktörlü temel bileşenler analizi sonucunda tüm maddelerin ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörde toplandığı görülmüştür. Bu üç faktörün varyansı açıklama yüzdesi % 28.91'dir. Faktörlerin öz değerleri sırasıyla, Duygusal Güven (DG) 6.40, Otonomi (Oİ) 4.82 ve Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE) 3.06 olarak bulunmuştur. Varyansı açıklama yüzdeleri sırasıyla; 11.28, 9.68 ve 7,95 olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yükleri Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11. KBÖ' nün Uyarlanan Türkçe Formundaki Maddelere İlişkin Beşinci Çalışma Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri

Madde no ve Orijinal Faktörü	Duygusal Güven (DG)	Otonomi (Oİ)	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)
Madde19 DG	,60	-,04	,23
Madde45 DG	,54	-,25	-,06
Madde22 DG	,54	-,08	-,20
Madde33 DG	,52	,05	,16
Madde29 DG	,52	-,00	,04
Madde47 DG	,50	-,14	,30
Madde26 DG	,49	-,01	,07
Madde09 DG	,48	-,12	,21
Madde15 DG	,45	-,15	,15
Madde38 DG	,45	,26	,27
Madde12 DG	,44	-,29	,01
Madde43 DG	,44	,21	,12
Madde40 DG	,43	,25	,15
Madde03 DG	,43	-,01	-,19
Madde16 DG	,43	,00	,14
Madde35 DG	,36	-,18	,20
Madde06 DG	,36	,14	-,20
Madde07 DG	,30	-,02	-,07
Madde31 Oİ	-,02	,68	-,00

Tablo 11. (Devam)

Madde no ve Orijinal Faktörü	Duygusal Güven (DG)	Otonomi (Oİ)	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)
Madde37 Oİ	03	,58	,23
Madde08 Oİ	-,20	,55	-,17
Madde34 Oİ	-,01	,52	-,31
Madde42 Oİ	-,13	,51	-,26
Madde 14 Oİ	-,05	,51	-,35
Madde01 Oİ	,04	,47	,18
Madde25 Oİ	-,07	,45	,10
Madde48 Oİ	-,14	,44	-,21
Madde28 Oİ	,06	,44	,04
Madde21 Oİ	-,01	,42	,00
Madde11 Oİ	-,01	,37	,01
Madde18 Oİ	,07	,35	-,06
Madde04Oİ	-,18	,33	,05
Madde10 SÖGE	,05	-,32	,59
Madde46 SÖGE	,02	,04	,54
Madde30 SÖGE	,10	,09	,53
Madde20 SÖGE	,05	,05	,52
Madde23 SÖGE	-,21	-,09	,52
Madde44 SÖGE	-,15	-,37	,51
Madde05 SÖGE	-,20	,08	,49
Madde24 SÖGE	,05	,01	,44
Madde32 SÖGE	,27	,07	,44
Madde41 SÖGE	,21	,30	,42
Madde36 SÖGE	,14	-,12	,35
Madde13 SÖGE	,17	-,11	,34

Tablo 11’ de görüldüğü gibi uyarlanan ölçeğin Türkçe formundan 4 madde atıldıktan sonra kalan diğer maddeler orijinal formundaki faktörlere .30 ile .68 arasında değişen faktör yükleri ile yerleşmişlerdir. Birden fazla faktöre yüklenen maddelerin kendi faktörlerindeki ve diğer faktörlerdeki yükleri arasındaki fark .14 ile .66 arasında değişmektedir. En düşük faktör yükü .30 en yüksek faktör yükü ise .68 olarak bulunmuştur.

Hirschfeld ve ark. (1977) ölçeğin orijinal formunda yapmış oldukları faktör analizinde 48 maddeden normal örneklem için 43; hasta örneklem için 40 maddenin üç faktöre yerleştiğini ifade etmişlerdir. Ancak bu maddelerin hangileri olduğu belirtilmemiştir.

Son şekli verilen Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin alt ölçekleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla hesaplanan korelasyon katsayıları Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12. Faktörlerin Birbirleriyle Gösterdikleri Korelasyon Katsayıları

	Duygusal Güven (DG)	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)	Otonomi (Oİ)	Toplam
Duygusal Güven (DG)	-			
Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)	.22*	-		
Otonomi İddiası (Oİ)	-.14*	-.19*	-	
Toplam	.76*	.59*	-.64*	-

N=482, *p<0.01

Tablo 12’de görüldüğü gibi Duygusal Güven alt ölçeği ile Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği arasında .22 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki; Otonomi alt ölçeği arasında -.14 düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasında -.19 düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe formunun Bornstein ve diğ. (1993) tarafından geliştirilen toplam puan hesaplama formülü kullanılarak elde edilen toplam puanlar ile Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçek puanları arasında sırasıyla .76 ve .59 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, Otonomi alt ölçeği puanları arasında -.64 düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4.2.2.Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları kapsamında ölçekte yer alan alt ölçeklerin depresyon, kaygı, kişiler arası duyarlılık ve otonomi değişkenleriyle arasındaki ilişkiyi incelemek için bu değişkenleri ölçen SCL-90-R Depresyon, Kaygı ve Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçekleri ve Sosyotropi-Otonomi Ölçeği Otonomi alt ölçeğinden elde edilen puanlar ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliği ve Otonomi alt ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonlar hesaplanarak Tablo 13 ve 14’te sunulmuştur.

Tablo 13. KBÖ Alt Ölçekleri ile SCL-90-R Depresyon, Kaygı, Kişiler Arası Duyarlılık Alt Ölçekleri Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	Duygusal Güven (DG)	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)	Otonomi (Oİ)	Toplam
Depresyon	.45**	.47**	-.33**	.58**
Kaygı	.38**	.26**	.13	.66**
Kişiler Arası Duyarlılık	.54**	.44**	-.40**	-.46**

N=99, p<0.01

Tablo 13’ de görüldüğü gibi SCL-90-R Depresyon alt ölçeği puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında .45 düzeyinde, Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği puanları arasında .47 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, Otonomi alt ölçeği puanları arasında -.33 düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

SCL-90-R Kaygı alt ölçeği puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında .38 düzeyinde, Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği puanları arasında .26 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, Otonomi alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

SCL-90-R Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçeği puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında .54 düzeyinde, Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği puanları arasında .40 düzeyinde pozitif yönde anlamlı

ilişki bulunurken, Otonomi alt ölçeği puanları arasında -.40 düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ölçeğin Türkçe formunun Bornstein ve diğ. (1993) tarafından geliştirilen toplam puan hesaplama formülü kullanılarak elde edilen toplam puanla, depresyon, kaygı ve kişiler arası duyarlılık arasında sırasıyla .58, .66. ve .38 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 14. KBÖ Alt Ölçekleri ile Sosyotropi-Otonomi Ölçeği Otonomi Alt Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	Duygusal Güven (DG)	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)	Otonomi (Oİ)	Toplam
Otonomi	-01	-37**	57**	-46**

N=91, p<0.01

Tablo 14'te görüldüğü gibi Sosyotropi-Otonomi Ölçeği Otonomi alt ölçeği puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği puanları arasında -.37 düzeyinde negatif yönde, Otonomi alt ölçeği puanları arasında .57 düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Otonomi alt ölçeği puanları ile Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Ölçeğin Türkçe formunun Bornstein ve diğ. (1993) tarafından geliştirilen toplam puan hesaplama formülü kullanılarak elde edilen toplam puanla, Otonomi alt ölçeği puanları arasında -.46 düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4.3. Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Ölçeğin Türkçe formunun güvenilirliğini test etmek amacı ile madde-toplam puan korelasyonları, iç tutarlık katsayıları ve zamana karşı güvenilirliğini test etmek için de test-tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmış ve bulgular Tablo 15, 16 ve 17'de sunulmuştur.

44 maddelik Türkçe formdaki her bir maddenin yer aldığı alt ölçeğin temsil ettiği kişiler arası bağımlılık ile ilişkisini belirlemek amacıyla, ölçek maddelerinin yer aldıkları alt ölçeklerin toplam puanlarıyla gösterdikleri korelasyonlar hesaplanmış ve bu

değerler, maddelerin aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri ile birlikte Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Madde Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Madde Alt Ölçek Toplam Puan Korelasyonları

Madde No ve Yer Aldığı Alt Ölçek	\bar{X}	Ss	R
Madde 1 (Oİ)	2,50	,89	,33
Madde 2 (DG)	3,49	,81	,30
Madde 3 (Oİ)	1,78	,90	,24
Madde 4 (SÖGE)	1,42	,77	,36
Madde 5 (DG)	3,00	,92	,24
Madde 6 (DG)	3,14	,95	,22
Madde 7 (Oİ)	2,16	1,06	,47
Madde 8 (DG)	2,95	1,07	,42
Madde 9 (SÖGE)	1,74	,81	,46
Madde 10 (Oİ)	1,59	,86	,28
Madde 11 (DG)	3,33	,88	,36
Madde 12 (SÖGE)	1,68	,73	,29
Madde 13 (Oİ)	2,86	,93	,44
Madde 14 (DG)	1,91	1,02	,38
Madde 15 (DG)	2,45	1,04	,36
Madde 16 (Oİ)	2,74	1,13	,24
Madde 17 (DG)	2,72	1,04	,53
Madde 18 (SÖGE)	1,39	,72	,40
Madde 19 (Oİ)	2,59	,95	,32
Madde 20 (DG)	3,34	,87	,41
Madde 21 (SÖGE)	2,17	,89	,36
Madde 22 (SÖGE)	1,53	,77	,33
Madde 23 (Oİ)	1,69	,93	,33
Madde 24 (DG)	2,73	,99	,40
Madde 25 (Oİ)	1,69	,95	,33
Madde 26 (DG)	2,42	1,12	,40
Madde 27 (SÖGE)	1,88	,95	,42
Madde 28 (Oİ)	1,58	,92	,54
Madde 29 (SÖGE)	1,65	,74	,35

Tablo 15. (Devam)

Madde no ve Yer Aldığı Alt Ölçek	\bar{X}	Ss	R
Madde 30 (DG)	2,53	1,11	,43
Madde 31 (Oİ)	2,61	,90	,40
Madde 32 (DG)	1,79	,84	,30
Madde 33 (SÖGE)	1,64	,98	,27
Madde 34 (Oİ)	2,21	,96	,42
Madde 35 (DG)	2,46	1,02	,38
Madde 36 (DG)	3,04	1,02	,31
Madde 37 (SÖGE)	1,75	,89	,29
Madde 38 (Oİ)	2,25	1,03	,44
Madde 39 (DG)	2,63	1,05	,35
Madde 40 (SÖGE)	1,88	,77	,37
Madde 41 (DG)	3,42	,84	,43
Madde 42 (SÖGE)	1,61	,78	,43
Madde 43 (DG)	2,26	1,06	,46
Madde 44 (Oİ)	2,31	1,03	,39

Tablo 15'te görüldüğü gibi ölçeğin Türkçe formunda yer alan maddelerin ait oldukları alt ölçeklerle aralarındaki korelasyon katsayıları .22 ile .54 arasında değişmektedir.

44 maddelik Türkçe formdaki her bir alt ölçeğin iç tutarlık katsayıları Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanarak Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. KBÖ Alt Ölçeklerinin İç Tutarlık Katsayıları

	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)	Otonomi (Oİ)	Duygusal Güven (DG)	Toplam
Cronbach alfa Katsayıları	.72	.76	.79	.75

Tablo 16'da görüldüğü gibi Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt ölçekleri için Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları .72 ile .79 arasında değişmekte, toplam puan için ise .75 değeri elde edilmektedir.

Ölçeğin zamana karşı güvenilirliğini incelemek amacıyla hesaplanan test-tekrar test korelasyon katsayıları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. KBÖ Alt Ölçeklerinin Test-tekrar Test Korelasyon Katsayıları

	Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE)	Otonomi (Oİ)	Duygusal Güven (DG)	Toplam
Test tekrar Test Korelasyonları	.83	.69	.89	.82

N=82

Tablo 17’de de görüldüğü gibi test-tekrar test korelasyon katsayıları Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği için .83, Otonomi alt ölçeği için .69 ve Duygusal Güven alt ölçeği için .89 olarak bulunmuştur. Ayrıca toplam puan için test-tekrar test korelasyon katsayısının .82 olduğu bulunmuştur.

V. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın bulgular bölümünde açıklanan sonuçlar yorumlanmış ve kişiler arası bağımlılık ile ilgili araştırma bulguları ile karşılaştırılmıştır.

5.1. Çeviri Çalışmalarından Elde Edilen Bulgulara Yönelik Yorumlar

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin üç İngilizce Öğretmeni tarafından birbirlerinden bağımsız biçimde Türkçe'ye çevrilen formları Eğitim Bilimleri Bölümündeki iki Öğretim Üyesi tarafından değerlendirilmiş ve ölçek maddelerinin ifadelerinde gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Ölçeğin orijinal formu ile Türkçe formu arasındaki eşdeğerliliğini incelemek için geri çeviri ve çeviri sonrası sorgulama yöntemleri kullanılmıştır. Öncelikle Türkçe formun İngilizce Öğretmenliği Anabilim Dalındaki bir Öğretim Üyesi tarafından İngilizceye çevrilen formu ölçeği geliştiren araştırmacılardan birinin değerlendirilmesine sunulmuş, araştırmacının üzerinde değişiklik yaptığı maddelerin Türkçe ifadeleri tekrar gözden geçirilerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Türkçe formunun üniversite öğrencileri tarafından ne oranda anlaşıldığını incelemek amacıyla Türkçe Öğretmenliği bölümü üçüncü sınıfa devam eden öğrencilere uygulanarak anlaşılır olmayan ifadeler yerine yazdıkları alternatif ifadeler dikkate alınarak ölçeğe son şekli verilmiştir. Türkçe form ile orijinal formda yer alan maddelerin anlamsal eş değerliliğini incelemek amacıyla İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü üçüncü sınıfa devam eden öğrencilere iki hafta arayla orijinal form ve Türkçe form uygulanmış, madde toplam puanları arasındaki korelasyon değeri .82 ($p < .01$) düzeyinde pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç maddelerin orijinal ifadeleri ile Türkçe ifadelerin birbiriyle tutarlı olduğunu göstermiştir.

Türkçe formun yapı geçerliğini incelemek için yapılan üç çalışmada 2., 14., 17., 19., 23., 27., 36., 38., 39., 40. ve 41. maddenin kendi faktörleri dışındaki faktörlere yüklenmeleri ya da kendi faktör yükü ile yüklendiği diğer faktördeki yükleri arasında farkın az olması sonucunda maddelerin ifadelerinin orijinalindeki anlamlarıyla anlaşılmadığı düşünülerek, yani Türkçe formdaki maddelerin ifadelerinin orijinal formdaki maddelerin ifadelerini tam olarak karşılayamadığı düşünülerek maddelerin ifadeleri üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Araştırmacı Eğitim Bilimleri Bölümündeki

Öğretim Üyelerinin önerilerini de dikkate alarak ve ölçeğin orijinal formundaki anlamına bağlı kalarak bu maddelerin ifadeleri üzerinde günlük yaşamda sık kullanılan kelimeleri de (örneğin cesaretim kırılır yerine moralim bozulur) kullanarak bazı değişiklikler yapmıştır. Ölçek maddeleri üzerindeki bu tür değişikliklerin ve örnekleme dahil edilen üniversite öğrencilerinin 1. ve 4. sınıf arasındaki öğrencilerden seçilmesinin ölçeğin orijinalindeki yapısına benzer bir yapıya ulaşmada etkili olduğu düşünülmektedir.

5.2. Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar

Ölçeğin Türkçe formunun yapı geçerliğini incelemek için yapılan çalışmalarda uygulanan faktör analizi sonucunda örnekleme yeterliliğinin .80 ile .86 arasında değiştiği görülmüştür. Tabachnick ve Fidel (2001) faktör analizi yapmak için örnekleme yeterliliğinin .60 ve üzerinde olmasının uygun olduğunu belirtmiştir. Elde edilen bu sonuçlar örnekleme yeterliliğinin faktör analizi yapmak için uygun olduğunu göstermektedir.

Varimaks dönüştürme yöntemi kullanılarak yapılan üç faktörlü temel bileşenler analizi sonucunda 10 madde dışında tüm maddelerin ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörde toplandığı görülmüştür. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda ölçeğin üç faktörlü yapısının Türk kültüründe de var olduğu görülmektedir.

Türkçe formun yapı geçerliğini incelemek için yapılan birinci çalışmada 2, 14., 17., 19., 23., 36., 38., 39, 40. ve 41. maddelerin kendi faktörleri dışındaki faktörlere yüklendikleri görülmüştür. Türkçeye çevrilen bu maddelerin orijinal formundaki faktörlerine yüklenememesi örneklem grubunun uygun olmamasından, kültürel farklılıklardan, Türkçe formdaki maddelerin ifadelerinin orijinal formdaki maddelerin ifadelerini tam olarak karşılayamamasından ya da örneklem grubunun içten yanıtlar vermemesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu nedenlerden hangisinin etkili olduğu tahmin edilemediğinden ve kültürel farklılıklar ile örneklem grubunun içten yanıtlar vermemesi gibi nedenleri kontrol etmenin zorluğundan dolayı hem maddelerin ifadelerinde hem de örneklem grubunda değişiklik yapmaya karar verilmiştir.

Bu maddelerin ifadeleri üzerinde orijinal formundaki anlamını yitirmeden günlük yaşamda sık kullanılan ve katılımcıların aşına olabileceği kelimelerden de yararlanılarak değişiklikler yapılmıştır. Örneğin ‘‘birinden yardım istemek benim için zordur’’ ifadesi ‘‘başkalarından herhangi bir istekte bulunmakta zorlanırım’’ şeklinde

değiştirilmiştir. Birinci çalışmada örneklem grubunu oluşturan 4. sınıf öğrencilerinin okulu bitirme, sınavlara hazırlanma ve iş bulma kaygılarını taşıdığı, tezsiz yüksek lisans eğitimine devam eden öğrencilerin ise ölçek uygulamalarını önemsemeyecekleri düşünüldüğünden ikinci çalışma maddelerin ifadelerinde gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra üçüncü sınıf öğrencileriyle yapılmıştır.

İkinci çalışma kapsamında Varimaks dönüştürme yöntemi kullanılarak yapılan üç faktörlü temel bileşenler analizi sonucunda 5 madde dışında tüm maddelerin ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörde toplandığı bu maddelerin dışında 5 maddenin de kendi faktörlerindeki yüklerinden az bir farkla başka faktöre de yüklendikleri görülmüştür. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda ölçeğin üç faktörlü yapısının Türk kültüründe de var olduğu görülmektedir.

İkinci çalışmada 23., 35., 38., 41. ve 47. maddeler kendi faktörleri dışındaki faktörlere yüklenmiş böylece birinci çalışmada hem maddelerin ifadelerinin hem de örneklem grubunun sınıf düzeyinin değiştirilmesinin kendi faktörü dışındaki faktörlere yüklenen madde sayısının yarıya düşmesinde etkili olduğu görülmüştür. Ancak 15., 17., 33., 36. ve 43. maddelerin kendi faktörüne yüklenmekle birlikte başka faktörlerdeki yükü ile aralarındaki farkın az olduğu görülmüştür. Yukarıda belirtilen maddelerin kendi faktörü dışındaki faktöre yüklenmesi ya da kendi faktöründeki yüküne çok yakın bir yükü başka bir faktöre de yüklenmesinin nedeninin sadece Türkçe formdaki maddelerin ifadelerinin orijinal formdaki maddelerin anlamlarını tam olarak karşılayamamasından değil, örneklem grubunun homojen olmasından (sadece 3.sınıfların dahil edilmesi) kaynaklandığı düşünülmüştür.

İkinci çalışma sonucunda kendi faktörleri dışında başka faktörlere yüklenen 23., 38. ve 41. maddelerin ifadeleri tekrar gözden geçirilerek değişiklik yapılmış, 35. ve 47. maddelerin faktör yüklerinin yüksek olmasından dolayı değişiklik yapılmasının orijinal formundaki anlamından uzaklaştırabileceği ve üçüncü çalışmada örneklem grubunun çeşitlendirileceği düşünülerek herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Yine aynı sebeple 15., 33. ve 43. maddeler üzerinde değişiklik yapılmamış ancak 17. maddenin kendi faktöründeki yükü ile yüklendiği başka faktördeki yükünün eşit olması ve 36. maddenin faktör yükünün düşük olmasından dolayı bu maddelerin ifadeleri üzerinde değişiklik yapılmıştır. Örneğin, “insanlardan ihtiyacım olan şeyleri asla alamadığımı düşünüyorum” ifadesi “insanlardan umduğumu bulamıyorum” şeklinde değiştirilmiştir. Üçüncü uygulama heterojenliği sağması bakımından birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflar üzerinde yapılmıştır.

Üçüncü çalışma kapsamında Varimaks dönüştürme yöntemi kullanılarak yapılan üç faktörlü temel bileşenler analizi sonucunda 5 madde dışında tüm maddelerin ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörde toplandığı, bu maddeler dışında 3 maddenin kendi faktörlerindeki yükleri ile başka faktörlerdeki yükleri arasındaki farkın az olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda ölçeğin üç faktörlü yapısının Türk kültüründe de var olduğu görülmektedir.

Üçüncü çalışmada örneklem grubunun heterojenliğinin sağlanması ve maddelerin ifadelerindeki değişikliklerin 23., 19. ve 40. maddelerin kendi faktörlerine yüklenmeleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Ancak 14., 17., 27., 36. ve 41. maddenin kendi faktörlerine yüklenmemelerinin ve 38., 39. ve 2. maddelerin kendi faktörlerine yüklenmekle birlikte kendi faktörlerindeki yükleri ile başka faktördeki yükleri arasındaki farkın az olmasının nedeninin Türkçe formdaki maddelerin ifadelerinin orijinal formdaki maddelerin ifadelerini tam olarak karşılayamaması ve örneklem grubunun heterojen olmayışı değil, bu maddelerin Türk kültüründe kişiler arası bağımlılık özelliğini tam olarak ölçmemesi yani kültürel farklılıklar olduğu düşünülmektedir. Şahin (1994) ölçek uyarlama çalışmalarında ölçeklerin kültürler arasında önemli farklılıklar göstermesinin sıklıkla gözlemlendiğini belirtmektedir. Kendi faktörlerine yüklenmeyen maddelerin Türk kültüründe kişiler arası bağımlılık özelliğini ölçüp ölçmediğinden emin olmak için 17., 27., 36. ve 41. maddelerin ifadeleri üzerinde değişiklik yapılmıştır. Örneğin “kendim için kıyafet satın almaktan hoşlanmam” ifadesi “tek başıma kendime kıyafet satın alamam” şeklinde değiştirilmiştir. Ancak kendi faktörlerine yüklenmekle birlikte başka faktörlerdeki yükleri arasındaki farkları az olan 38. ve 39. madde ile birinci ve ikinci çalışma sonucunda kendi faktörüne yüksek faktör yüküyle yüklendiği görülen 14. madde üzerinde değişiklik yapılmasının orijinal formundaki anlamından uzaklaşılmasına neden olacağı düşünüldüğünden bu maddeler üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Üçüncü çalışmadaki örneklem grubuna benzer başka bir grup üzerinde son uygulamanın yapılmasına karar verilmiştir.

Dördüncü çalışma kapsamında Varimaks dönüştürme yöntemi kullanılarak yapılan üç faktörlü temel bileşenler analizi sonucunda bir madde (17. madde) dışında tüm maddelerin ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörde toplandığı, bu maddenin dışında bir maddenin (39. madde) hem kendi faktörüne hem de başka faktöre yüksek bir yüküyle yüklendiği, bu maddelerin dışında iki maddenin (2. ve 27. madde) ise düşük faktör yükü ile kendi faktörüne yüklendiği görülmüştür. Elde edilen bu bulgular

doğrultusunda ölçeğin üç faktörlü yapısının Türk kültüründe de var olduğu görülmektedir

Dördüncü çalışmada 17 maddenin kendi faktörü dışındaki başka faktöre yüklenmesi, 39. maddenin kendi faktörüne yüksek faktör yükü ile yüklenmesine rağmen kendi dışındaki başka bir faktöre de yüklenmesi ve 2. ile 27. maddenin kendi faktörlerine yüklenmelerine rağmen faktör yüklerinin düşük olması bu maddelerin Türk kültüründe kişiler arası bağımlılık değişkenini ölçmediği şeklinde yorumlanmıştır. 17. maddenin orijinal formda Sosyal Özgüven Eksikliği ölçtüğü, ölçeğin Türkçe formunda ise Otonomi alt ölçeğine yüklendiği; 2. ve 27. maddenin orijinal formda Sosyal Özgüven Eksikliği ölçtüğü, ölçeğin Türkçe formunda da Sosyal Özgüven Eksikliği ölçmesine rağmen ayırt ediciliğinin yeterli olmadığı ve 39. maddenin orijinal formda Sosyal Özgüven Eksikliği ölçtüğü Türkçe formunda da Sosyal Özgüven Eksikliği ölçmekle beraber Duygusal Güveni de ölçmesinden dolayı ayırt edici olmadığına karar verilmiştir. Sonuç olarak 2. madde (‘‘bir karar verirken daima bana tavsiye verilmesini isterim.’’), 17. madde (‘‘başkalarından benim için bir iyilik yapmalarını isteyemem.’’), 27. madde (‘‘ başkalarının ne düşündüğünü öğrenene kadar hangi film ya da TV programını izleyeceğime karar veremem.’’) ve 39. madde (‘‘ yeni tanıştığım birinin yanında doğru şeyleri yapamayacağımdan korkarım.’’) atılmıştır.

Bu dört madde çıkarılarak yapılan beşinci çalışmada Varimax dönüştürme yöntemi kullanılarak yapılan üç faktörlü temel bileşenler analizi sonucunda tüm maddelerin ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörde toplandığı görülmüştür. Örneklem yeterliliği .81’dir. Bu üç faktörün varyansı açıklama yüzdesi %28.91’dir. Faktörlerin öz değerleri sırasıyla; Duygusal Güven (DG) 6.40, Otonomi (OI) 4.82 ve Sosyal Özgüven Eksikliği (SÖGE) 3.06’ tür. Varyansı açıklama yüzdeleri sırasıyla; 11.28, 9.68 ve 7.95’ tür. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda ölçeğin üç faktörlü yapısının Türk kültüründe de var olduğu görülmektedir.

Türkçe’ye uyarlanan ölçeğin Türkçe formundan dört madde çıkarıldıktan sonra kalan diğer maddelerin yer aldıkları faktörlere .30 ila .68 arasında değişen faktör yükleri ile yüklendikleri görülmektedir. Yani en düşük faktör yükü .30 en yüksek faktör yükü .68’dir. Maddelerin faktör yükleri arasındaki en düşük fark.14, en yüksek fark .66’dır. Bu bulgular ışığında Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin 44 maddelik Türkçe formunun Türk kültüründe de kişiler arası bağımlılık özelliğini ölçtüğü söylenebilir.

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt ölçekleri arasındaki korelasyonlara bakıldığında Duygusal Güven ve Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçekleri arasında .22

düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) bu iki alt ölçek arasında pozitif yönde daha yüksek düzeyde bir korelasyon ($r=.44$) elde etmişlerdir. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) bu korelasyon değerini normal bireylerin yanında psikiyatrik hastaların da bulunduğu karma örneklemden elde etmişlerdir. Normal örneklemin Duygusal Güven ve Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçek puanları arasında daha düşük bir korelasyon değerinin ($r=.22$) bulunması Hirschfeld ve ark.(1977)'nin psikiyatrik hastaların normal kişilere oranla daha bağımlı oldukları varsayımını destekler niteliktedir. Duygusal Güven alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasında $-.14$ düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Otonomi alt ölçek maddelerinin içeriği diğerlerine karşı duyulan bağılılığı ve bağımlılığını inkar edici bir niteliktedir. Duygusal Güven alt ölçeği ise bağılılık ve bağımlılık kavramlarını eşit düzeyde yansıtmaktadır (Hirschfeld ve ark., 1977). Dolayısıyla Duygusal Güven alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasındaki ilişkinin negatif olması beklenir. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) da Duygusal Güven alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasında negatif yönde ($r = -.23$) anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasında $-.19$ düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçek maddeleri neredeyse bağımlılık kavramını açıklar niteliktedir (Hirschfeld ve diğ.,1977). Yukarıda da belirtildiği gibi Otonomi alt ölçeği diğerlerine bağlanmayı ve diğerlerine bağımlı olmayı inkar eden bir içeriğe sahiptir. Bu nedenle Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasında negatif yönde bir ilişki beklenir. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) da Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasında negatif yönde ($r = -.08$) bir ilişki bulmuşlardır.

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinde yer alan alt ölçeklerin depresyon, kaygı, kişiler arası duyarlılık ve otonomi gibi değişkenlerle olan ilişkilerine bakılmıştır. SCL-90-R Depresyon alt ölçeği puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında $.45$ düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Overholser (1996) tarafından yapılan araştırmaya göre sosyal işlevselliğe uyum sağlayamayan bireylerin kişiler arası bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu ve depresyona karşı daha savunmasız olduğu ortaya çıkmıştır. Duygusal Güven alt ölçeği puanları ile Depresyon alt ölçeği puanları arasında pozitif yönde ilişki beklenen bir sonuçtur. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) da SCL-90-R Depresyon alt ölçeği puanları ile Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında pozitif yönde ($r = .44$) anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. SCL-90-R Depresyon alt ölçeği puanları ile Sosyal Özgüven

Eksikliği alt ölçeği puanları arasında .47 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yukarıdaki açıklamalarla tutarlı olarak Depresyon alt ölçek puanları ile Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçek puanları arasında pozitif yönde bir ilişki beklenen bir sonuçtur. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) da SCL-90-R Depresyon alt ölçeği puanları ile Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçek puanları arasında pozitif yönde ($r = .42$) anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. SCL-90-R Depresyon alt ölçeği puanları ile Otonomi alt ölçeği puanları arasında -.33 düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) SCL-90-R Depresyon alt ölçeği puanları ile Otonomi alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki ($r = .08$) bulmasalar da, Sosyal Özgüven Eksikliği ve Duygusal Güven alt ölçekleri ile Otonomi alt ölçeği arasında negatif yönde ilişkinin bulunması, Otonomi alt ölçeği ile Depresyon ölçeği arasındaki negatif yönde bir ilişkinin olabileceğini akla getirmektedir. Dolayısıyla SCL-90-R Depresyon alt ölçeği puanları ile Otonomi alt ölçeği puanları arasında negatif yönde bir ilişkinin olması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Bu bulgu kişiler arası bağımlılık düzeyleri yüksek olan kişilerin depresyona girme olasılıkları ne kadar yüksek ise otonom kişilik özellikleri taşıyan kişilerin depresyona girme olasılıklarının bir o kadar düşük olacağı şeklinde yorumlanabilir.

SCL-90-R Kaygı alt ölçeği puanları ile Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında .38 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) da SCL-90-R Kaygı alt ölçeği puanları ile Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında pozitif yönde ($r = .34$) anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. SCL-90-R Kaygı alt ölçeği puanları ile Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği puanları arasında .26 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) da SCL-90-R Kaygı alt ölçeği puanları ile Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği puanları arasında pozitif yönde ($r = .27$) anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Bu sonuçlar kaygı ile kişiler arası bağımlılık arasındaki araştırma bulguları ile tutarlıdır. Şöyle ki Alam (1986) 60 erkek üniversite öğrencisine Bağımlılık Ölçeği uygulayarak bağımlılık düzeyi düşük ve yüksek olmak üzere iki gruba ayırmış ve deneklere anlamsız hecelerden oluşan hatırlatıcı bir test sunmuş ve deneklerden bu heceleri ezberlemeleri istemiştir. 30 dakika sonra deneklerden mümkün olduğunca çok hece hatırlamaları istenmiştir. Alam, bağımlı deneklerin, bağımsız deneklere oranla heceleri hatırlamada daha düşük bir başarı gösterdiklerini bulmuştur. Deney sonrası görüşmelerden yola çıkarak önceden öğrenilen materyalleri hatırlamada bağımlılık düzeyi yüksek

deneklerin başarı kaygısı taşıdıklarını ifade etmiştir. SCL-90-R Kaygı alt ölçeği puanları ile Otonomi alt ölçeği puanları arasında .13 düzeyinde fakat anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) da SCL-90-R Kaygı alt ölçeği puanları ile Otonomi alt ölçeği puanları arasındaki ($r = .06$) ilişkiyi anlamlı bulmamışlardır. Bu sonuçlar bağımlı kişilik özellikleri gösteren kişilerin kaygı düzeylerinin yüksek olacağı, otonom kişilik özellikleri gösteren kişilerin kaygı düzeylerinin ise düşük olacağı şeklinde yorumlanabilir.

SCL-90-R Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçeği puanları ile Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında .54 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) da SCL-90-R Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçeği puanları ile Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında pozitif yönde ($r = .45$) anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. SCL-90-R Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçeği puanları ile Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği puanları arasında .44 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) da SCL-90-R Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçeği puanları ile Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği puanları arasında pozitif yönde ($r = .53$) anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. SCL-90-R Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçeği puanları ile Otonomi alt ölçeği puanları arasında -.40 düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Dağ (1991) SCL-90-R Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçeği ile Depresyon ve Kaygı alt ölçeklerinin her ikisi ile arasında .78 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Depresyon alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasında negatif yönde bir ilişkinin olmasından dolayı Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçeği ile Otonomi alt ölçeği arasında negatif bir ilişkinin olması beklenebilir. Bir başka deyişle kendilerini otonom hisseden bireylerin, kişiler arası ilişkilerinde daha az duyarlı oldukları söylenebilir. Ancak ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) SCL-90-R Kişiler Arası Duyarlılık alt ölçeği puanları ile Otonomi alt ölçeği puanları arasında pozitif yönde ($r = .17$) anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

Ölçeğin Türkçe formu için Bornstein ve diğ. (1993) tarafından geliştirilen toplam puanı hesaplama formülü kullanılarak hesaplanan toplam puanla, depresyon, kaygı ve kişiler arası duyarlılık alt ölçek puanları arasında sırasıyla .58, .66. ve .38 düzeyinde pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu formül kullanılarak elde edilen toplam puan ile depresyon, kaygı ve kişiler arası duyarlılık arasındaki ilişkinin pozitif yönde olması beklenir. Yukarıdaki bulgular da bu ilişkiyi desteklemektedir. Ayrıca bu formül kullanılarak elde edilen toplam puanla ile Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliği ve Otonomi alt ölçeği puanları arasında sırasıyla .76, .59 ve -.64 düzeyinde

anlamli ilişkiler bulunmuştur. Bu formül kullanılarak hesaplanan toplam puan ile kişiler arası bağımlılık ile pozitif yönde ilişkili Duygusal ve Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçek puanları arasında pozitif yönde yüksek ilişkinin bulunması ve kişiler arası bağımlılık ile negatif yönde ilişkili Otonomi alt ölçek puanları arasında negatif yönde yüksek ilişkinin bulunması, toplam puanı hesaplama formülünün geçerliğinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Sosyotropi –Otonomi Ölçeği Otonomi alt ölçeği puanları ile Duygusal Güven alt ölçeği puanları arasında -.01 düzeyinde negatif yönde anlamli olmayan bir ilişki bulunmuştur. Otonomi alt ölçek puanları ile Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği puanları arasında -.37 düzeyinde negatif yönde anlamli bir ilişki bulunmuştur. Sosyotropi –Otonomi Ölçeği Otonomi alt ölçeği ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Otonomi alt ölçeği arasında ise .57 düzeyinde pozitif yönde anlamli bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca Bornstein ve diğ. (1993) tarafından geliştirilen toplam puanı hesaplama formülü kullanılarak elde edilen toplam puan ile otonomi arasında -.46 düzeyinde anlamli bir ilişki bulunmuştur.

Ölçeğin orijinalinde de Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Otonomi alt ölçeği ile Sosyal Özgüven Eksikliği ve Duygusal Güven alt ölçekleri arasında negatif yönde bir ilişkinin bulunması, Sosyotropi – Otonomi Ölçeği Otonomi alt ölçeği ile Sosyal Özgüven Eksikliği ve Duygusal Güven alt ölçekleri arasında negatif yönde ilişkinin olmasını beklenen bir sonuç haline getirmektedir. Ölçeğin Türkçe formundan elde edilen bu bulguların, ölçeğin orijinal formundan elde edilen bulgularla tutarlı olduğu görülmektedir.

Sosyotropi –Otonomi Ölçeği Otonomi alt ölçek puanları ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Otonomi alt ölçek puanları arasında pozitif yönde ilişkinin bulunması Türkçe’ ye çevrilen Ölçeğin Otonomi alt ölçek boyutunun, Türkiye’ de kullanılan Otonomi ölçeği ile paralellik gösterdiğine işaret etmektedir. Bu bulgular ışığında Otonomi alt ölçeğinin Otonomi değişkenini ölçtüğu söylenebilir.

Böylece Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt ölçeklerinin Depresyon, Kaygı, Kişiler Arası Duyarlık ve Otonomi alt ölçekleri ile aralarında beklenen yönde ilişkilerin bulunması, ölçeğin orijinal formunun yordadığı değişkenleri Türkçe formun da yordadığının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

5.3. Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin Türkçe' ye uyarlanan formunun güvenirliliğini incelemek için iç tutarlık katsayıları, madde-toplam puan korelasyonları ve zamana karşı güvenirliliğini incelemek için de test tekrar test güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır.

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin her bir maddesinin yer aldığı alt ölçek ile ilişkisini belirlemek amacıyla hesaplanan madde- toplam puan korelasyon değerlerinin .22 ile .54 arasında değiştiği görülmektedir. Büyüköztürk (2007) madde toplam korelasyon değerinin .20' den yüksek bulunmasının maddelerin uygun faktörlere yerleştiğinin bir göstergesi olduğunu belirtmektedir. Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin Türkçe formundan elde edilen madde- toplam puan korelasyon değerlerinin .20'den yüksek olması, maddelerin uygun faktörlere yerleştiğini göstermektedir.

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin alt ölçeklerinin iç tutarlık Cronbach alfa katsayıları Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği için .72, Otonomi alt ölçeği için .76 ve Duygusal Güven alt ölçeği için .79' dur. Ayrıca toplam puan için iç tutarlık Cronbach alfa katsayısının .75 olduğu görülmektedir. Bu bulgular Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt ölçeklerinin maddelerinin iç tutarlılığının yüksek olduğuna işaret etmektedir ve alt ölçeklerinin güvenilir olduğu söylenebilir. Hirschfeld ve ark. (1977) iki yarı test güvenirliliğinden yararlanarak normal örneklem için Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliği ve Otonomi alt ölçekleri split-half güvenirlik değerlerini sırasıyla .86, .76 ve .84' olarak; Hasta örneklem için split-half güvenirlik değerlerini sırasıyla .85, .84 ve .91'olarak hesaplamışlardır. Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977)' nın bu bulguları ile Türkçe' ye uyarlanan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin alt ölçeklerinden elde edilen bulguların birbiriyle tutarlı olduğu görülmektedir.

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin zamana karşı güvenirliliğini incelemek için yapılan test-tekrar test sonucunda Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin alt ölçeklerinin korelasyon katsayılarının Duygusal Güven alt ölçeği için .89, Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği için .83 ve Otonomi alt ölçeği için .69 olduğu görülmektedir. Ayrıca toplam puan için test-tekrar test güvenirlik katsayısının .82 olduğu görülmektedir. Bu bulgular iki hafta ara ile uygulanan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin alt ölçeklerinin güvenirliliğinin bir diğer göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Ölçeği geliştiren Hirschfeld ve ark. (1977) test-tekrar test güvenirliliğini incelememişlerdir. Ancak Frank ve diğ. (1987) 17 haftadan fazla ara ile uygulanan

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliği ve Otonomi alt ölçeklerinin test-tekrar test güvenilirlik katsayılarını sırasıyla .77, .85 ve .61 olarak bulmuşlardır. Bu bulgular ile Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin alt ölçeklerinden elde edilen bulguların birbiriyle tutarlı olduğunu aynı zamanda 17 haftadan fazla bir süre ile uygulanan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin kararlı bir yapı sergilediğini de göstermektedir.

VI. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu çalışma Hirschfeld ve ark. (1977) tarafından kişiler arası bağımlılığın çeşitli boyutlarını ölçmeye yönelik olarak geliştirilmiş olan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin (Interpersonal Dependency Inventory) Türk Kültürüne uyarlamak amacıyla yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye çevirisi yapıldıktan sonra Çukurova Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesinin farklı bölüm ve sınıflarından seçilen öğrencilerden Şubat 2009 ve Şubat 2010 tarihleri arasında toplanan veriler üzerinde geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin 2., 17., 27., ve 39.. maddeleri çıkartıldıktan sonra 44 maddelik Türkçe form üzerinde yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının sonuçlarına göre, ölçeğin üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık eğilimlerini ölçebilen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Bu çalışmada Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin kullanımına ve daha sonra yapılabilecek çalışmalara yol gösterecek öneriler aşağıda yer almaktadır.

6.2. Öneriler

1. Bu araştırma yaşları 18 ila 48 arasında değişen üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık eğilimlerini ölçmek amacıyla Türk kültürüne uyarlanmıştır. Çalışma üniversite öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Ancak ölçek psikiyatrik hastalar üzerinde uygulanarak geçerlik ve güvenirliği tekrar incelenebilir.
2. Bu çalışmada kişiler arası bağımlılık ile depresyon, kaygı, kişiler arası duyarlılık ve otonomi arasındaki ilişki incelenmiştir. Orijinal ölçeğin geliştirilmesi aşamasında ise yaş, eğitim düzeyi, genel nörotisizm ve sosyal beğenirlik değişkenleri arasındaki ilişkilere de bakılmıştır. Bir başka çalışmada bu değişkenler ile kişiler arası bağımlılığın ilişkisi incelenebilir.
3. Amerika'da geliştirilen ve araştırmalarda sıklıkla kullanılan bu ölçeğin Türkçe formu kullanılarak kişiler arası bağımlılık eğilimleri arasında kültürel farkların incelendiği kültürler arası çalışmalar yapılabilir.
4. Ölçeği geliştiren araştırmacılar orijinal ölçeğin toplam puanının hesaplanacağı bir formül önermemişlerdir. Ancak başka araştırmacılar tarafından geliştirilen

formüllerden biri bu araştırma kapsamında uygulandığında ölçeğin toplam puanı ile alt ölçek puanları ve kişiler arası bağımlılık ile ilişkili bulunan diğer değişkenler arasında beklenen yönde korelasyon değerleri yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar uygulanan bu formülün Türk kültürüne uygun olduğunu göstermektedir. Diğer araştırmacılar tarafından kullanılan formüllerin Türk kültürüne uyguladığını inceleyen başka araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M.D.S. (1972). Attachment and Dependency: A comparison. (Ed.: J.L.Gewirtz). *Attachment and dependency*,97-137, New York: Wiley
- Alam, K. (1986) An experimental study of retention in relation to approval motive and dependence proness. *Journal of Psychological Research*, 30, 144-149.
- Albayrak, H. (1997). Annelerin Kaygı Düzeyleri ile Çocukların Bağımlılık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ançel, G. ve Kabakçı, E. (2009). Psychometric properties of the Turkish form of codependency assessment tool. *Archives of Psychiatric Nursing*, 23 (6), 441-453.
- Arntz, A. (2005). Pathological dependency: Distinguishing functional from emotional dependency. *Clinical Psychology: science and practice*, 12, 411-416
- Atkinson, R., Smith, E., Bem, D. ve Nolen, S. (1999). *Psikolojiye Giriş*. (Çev. Yavuz Alogan), Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Aydemir, Ö. ve Köroğlu, E. (2006). *Psikiyatride Kullanılan Klinik Ölçekler*. Ankara :Hekimler Yayın Birliği.
- Birtchnell, J. ve Kennard, J. (1983) What does the MMPI Dependency scale really measure? *Journal of Clinical Psychology*. 39, 532-543
- Bornstein, R.F. (1992). The dependent personality: Developmental, social and clinical perspectives. *Psychological Bulletin*, 112, 3-23.
- Bornstein,R.F., Manning, K.A., Krukonis, A.B., Rossner, S.C. ve Mastrosimone, C.C. (1993a) Sex differences in dependency: A comparison of objective and projective measures. *Journal of Personality assessment*, 61(1),169-181.
- Bornstein, R.F., Krukonis, A.B., Manning, K.A., Mastrosimone, C.C. ve Rossner, S.C. (1993b). Interpersonal dependency and health service utilization in a college student sample. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 12, 262-279.
- Bornstein, R.F.(1994). Construct validity of the interpersonal dependency inventory:1977-1992. *Journal of Personality Disorders*, 8,(1), 64-76.
- Bornstein, R.F., Hill, E.R., Robinson, K.J., Calabrese, C. ve Bowers, K.S. (1996). Internal reliability of Rorschach Oral Dependency Scale scores. *Educational and Psychological Measurement*, 56, 145-153.

- Bornstein, R.F ve O'Neill, R.M. (1997). Construct validity of the Rorschach Oral Dependency(ROD) Scale: Relationship of ROD scores to WAIS-R scores in a psychiatric inpatient sample. *Journal of Clinical Psychology*, 53(2),99-105.
- Bornstein, R.F. (1998). Interpersonal dependency and physical illness: A meta-analytic review of retrospective and prospective studies. *Journal of Research in Personality*, 32, 480-497
- Bornstein, R.F., Languirand, M.A., Geiselman, K.J., Creighton, J.A., West, M.A., Gallagher, H.A., Eisenhart, E.A. (2003). Construct Validity Of The Relationship Profile Test: A Self- Report Measure Of Dependency-Detachment. *Journal of Personality Assessment*, 80 (1), 64-74.
- Bornstein, R.F. (2005a). The dependent patient: Diagnosis, assessment and treatment. *Professional Psychology: Research and Practice*, 36 (1), 82-89
- Bornstein, R.F. ve Masling, J.M. (2005b). *Scoring the Rorschach: Seven validated systems*. Mahwah, NJ: Erlbaum. [Http://books.google.com.tr/books?isbn=080584730](http://books.google.com.tr/books?isbn=080584730) internet adresinden 12.05.2010 tarihinde edinilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Yedinci baskı, Ankara: Pegem yayıncılık.
- Corey, G. (2005). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*. Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D.(1993). *İçimizdeki Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi
- Dağ, İ. (1991). Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)'nin Üniversite Öğrencileri için Güvenirliği ve Geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2 (1), 5-12.
- Frank, E., Kupfer,D.J., Jacob, M. ve Jarrett, D. (1987). Personality features and response to acute treatment in recurrent depression. *Journal of Personality Disorders*, 1, 14-26.
- Freedman, J.L., Sears, D.O., Carlsmith, J.M.(2003). *Sosyal Psikoloji*, (Çev.Ali Dönmez) Dördüncü Baskı, Ankara: İmge Kitapevi.
- Fromm, E.(1998). *Sevme Sanatı*. (Çev. Özden Saatçi Karadana) Ankara:İlya Yayıncılık.
- Gall, M.D., Borg, W.R. ve Gall, J.P.(1996), *Educational Research: An introduction*. Sixth edition, New York: Longman Publishers.
- Gardner, D.K. ve Helmes, E. (2006). Interpersonal Depedency In Older Adults and The

- Risk Of Developing Mood and Mobility Problems When Receiving Care At Home. *Aging & Mental Health*, January, 10 (1), 63-68.
- Gjerde, P.F. (2001). Attachment, culture and amae. *American Psychologist*, 56, 826-827.
- Graham, J.R. (1998). *MMPI Uygulama ve Yorumlama Rehberi*. (Çev. Oya Sorias) Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Gude, T., Hoffart, A., Hedley, L. Ve Rø, Ø. (2004). The dimesionality of dependent personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 18, 604-610.
- Gürsoy, F., Aral, N., Ayhan, A. ve Aydoğan, Y. (2004). Annesi Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Bağımlılık Eğilimlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 62-72.
- Hambleton, R. K. ve Patsula, L. (2000), Adapting tests for use in multiple languages and cultures. *Laboratory of Psychometric and Evaluative Research Report*, 2-30. Massachusetts University, Amherst.
- Hammen, C.L., Marks, T., Mayol, A. ve DeMayo, R. (1985). Depressive self-schemas, life stres and vulnerability to depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 94, 308-319.
- Hetherington, E.M. ve Parke, R.D. (1993). *Child Psychology, A Contemporary Viewpoint*. Fourth Edition, New York: International Edition.
- Hilsenroth, J.M. ve Segal, D.L. (2004). *Comprehensive Handbook of Psychological Assessment, Personality Assessment*. Volum:2 (Edt: Michel Hersen), New Jersey: JohnWiley & Sons. [Http://books.google.com.tr/books?isbn=0471416126](http://books.google.com.tr/books?isbn=0471416126) internet adresinden 27.04.2010 tarihinde edinilmiştir.
- Hirschfeld, R., Klerman, G., Gough, H., Bareett, J. ve Korchin, S.(1977). A Measure of Interpersonal Dependency. *Journal of Personality Assessment*, 41 (6), 610- 618.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1973). *Gençlerin Tutumları Kültürler Arası Bir Karşılaştırma*. Ankara: ODTÜ.
- Kalaycı, Ş.(2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. (Ed.: Ş. Kalaycı). 2. Baskı. Ankara: Asil Yayıncılık.
- Klein, D.N., Harding, K., Taylor, E.B. ve Dickstein, S. (1988). Dependency and self-criticism in depression: Evaluation in a clinical population. *Journal of Abnormal Psychology*, 97, 399-404.

- Köroğlu, E.(2004). *Psikonozoloji/Tanımlayıcı Klinik Psikiyatri*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Laget, J., Plancherel,B., Stephan,P., Bolognini,M., Corcos, M., Jeammet,P., Halfon, O. (2006). Personality and Repeated Suicide Attempts In Dependent Adolescents and Young Adults. *Journal of Crisis*, 27, (4), 164-171
- Loas, G., Corcos, M., Perez-Diaz, F., Verrier, A., Guelfi, J.,D., Halfon, O., Lang, F., Bizouard, P., Venisse, J., L., Flament, M., Jeammet, P. (2002). Criterion validity of the interpersonal dependency inventory: a preliminary study on 621 addictive subjects. *Eur Psychiatry*,17, 447-478.
- Masling, J.M. ve Schwartz, M.A. (1979). A critique of research in psychoanalytic theory. *Genetic Psychology Monographs*,100, 257-307.
- Neki, J.S. (1976). An examination of cultural relativism of dependence as a dynamic of social and therapeutic relationships. *British Journal of Medical Psychology*, 49, 1-10.
- Ojha, H. ve Singh, R.R., (1988) Childrearing attitudes as related to insecurity and dependence proneness. *Psychological Studies*,33,75-79.
- O'Neill, R.M. ve Bornstein, R.F.(2006). Interpersonal dependency as a predictor of satisfaction with inpatient hospital treatment. *Individual Differences Research*, 4, (2), 129-137.
- Overholser, J.C. (1992). Interpersonal dependency and social loss. *Personality and Individual Differences*,13,17-23
- Overholser, J.C. (1996). The dependent personality and interpersonal problems. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 184, 8-16.
- Özbaran, B. ve Bildik, T. (2006). Bağlanmanın Nörobiyolojisi. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 13 (3), 137-144.
- Özgüven, İ.E. (2003). *Psikolojik testler*. Beşinci Baskı, Ankara: Pdrem Yayınları.
- Öztürk, M.O. (2004). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Onuncu Basım, Ankara: Nobel Yayınları
- Pritchard, M.E. ve Yalch, K.L. (2009). Relationships among loneliness, interpersonal dependency, and disordered eating in young adults. *Personality and Individual Differences* 46, 341-346.
- Pincus, A.L. ve Wilson, K.R. (2001). Interpersonal variability in dependent personality. *Journal of Personality*, 69 (2),224-251.

- Santor, A.D., Zuroff, D.C., Mongrain, M. ve Fielding, A. (1997). Validating the McGill revision of the Depressive Experiences Questionnaire. *Journal of Personality Assessment*, 69,(1), 164-182.
- Serinkan, C. ve Barutçu, E. (2006). Pamukkale Üniversitesi İİBF Öğrencilerin Kariyer Planları ve Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 8 (2), 317-339.
- Savaşır, I. (1994). Ölçek uyarlamasındaki sorunlar ve bazı çözüm yolları. *Türk psikoloji dergisi*, 9 (33), 27-33.
- Savaşır, I. ve Şahin, N.H. (1997). *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sim, W. (2006). East Asians' or East Asian Americans' Preferences for Different Types of Psychotherapy. *Master of Arts*, Faculty of The Graduate School of The University of Maryland.
- Şahin, N.(1994). Psikoloji araştırmalarında ölçek kullanımı. *Türk psikoloji dergisi*, 9 (33),19-26
- Tabachnick, B.G. ve Fidel, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics. Fourt Edition*. Boston : Allyn ve Bacon.
- Welkowitz, J., Lish, J.D. ve Bond, R.N. (1985) The Depressive Experiences Questionnaire: Revision and validation. *Journal of Personality Assessment*, 49, 89-94.
- Weinhold, B. ve Weinhold, J. (1999). *Bağlaşıklık Tuzağından Kurtulmak*. (Çev: A.Can Başaklar). Ankara : Palme Yayıncılık.
- Yörükoğlu, A. (2002). *Çocuk Ruh Sağlığı, Çocuğun Kişilik Gelişimi Eğitimi ve Ruhsal Sorunları*. Yirmi beşinci basım, Ankara: Özgür Yayınları.
- Zuroff, D.,C. ve Mongrain, M. (1987). Dependency and self-criticism: Vulnerability factors for depressive affective states. *Journal of Abnormal Psychology*, 96,14-22.

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

1. Yaş:.....
2. Cinsiyet: Kadın () Erkek ()
3. Okuduğunuz Üniversite :.....
4. Fakülte:.....
5. Bölüm:.....
6. Sınıf:.....
7. Üniversiteye şehir dışından mı geldiniz?
Evet () Hayır ()
8. Şuanda nerede kalıyorsunuz (barınıyorsunuz) ?
Ailemle ()
Yurtta ()
Ev arkadaşım/arkadaşlarımla ()
Evde tek başıma ()
Diğer (lütfen yazınız).....
9. Şuanda karşı cinsten biriyle romantik bir ilişkiniz var mı? Yanıtınız *Evet* ise 10. soruyu yanıtlayınız, *Hayır* ise 10. soruyu yanıtlamayınız.
Evet () Hayır ()
10. İlişkiniz ne kadar süredir devam etmektedir?
1 yıldan az () 1 – 2 yıl () 2 – 3 yıl () 4 ve üzeri yıl ()

EK 2: Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği

Bu ölçek devam etmekte olan bir araştırma için kullanılmaktadır. Vereceğiniz içten yanıtlar bu araştırmanın sağlıklı yürüyebilmesi açısından önem taşımaktadır. Aşağıda 48 tane ifade yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve sizin tutum ve davranışlarınıza uygun olup olmadığına karar verin. Sizden istenen her bir ifadenin karşısına *Tamamen uygun, Oldukça uygun, Biraz uygun, Hiç uygun değil* şeklindeki derecelendirmeleri dikkate alıp (X) kullanarak yanıtınızı vermenizdir. Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığından, sorulara verilecek cevaplar kimsenin kimliğini ortaya koymayacak biçimde kullanılacak ve kesinlikle kişisel bir değerlendirme yapılmayacaktır. *Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız.*

Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkürler...

	Tamamen uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Hiç uygun değil
1. Kendimle baş başa kalmayı tercih ederim.				
2. Yaptığım işin takdir edileceğini bildiğim zaman, elimden gelenin en iyisini yaparım				
3. Hasta olduğum zaman, üstüme titrenilmesine tahammül edemem.				
4. Lider olmaktansa geri plandaki kişi olmayı tercih ederim.				
5. İnanıyorum ki; insanlar istedikleri takdirde benim için daha fazlasını yapabilirler.				
6. Çocukken ailemi memnun etmek benim için çok önemliydi.				
7. Kendimi iyi hissetmek için başkalarına ihtiyaç duymam.				
8. Önemsemediğim biri tarafından beğenilmemek bana acı verir.				
9. Hayatta karşılaşacağım kişisel problemlerimin çoğuyla başa çıkmada kendime güvenirim.				
10. Yalnızca kendimi memnun etmek isterim.				
11. Yakın bir arkadaşımı kaybetme düşüncesi beni korkutur.				
12. Başkalarının fikirlerini çabuk kabul ederim.				
13. Başkasının yardımı olmadan kendi başımın çaresine bakabilirim.				
14. Özel bir arkadaşım olmazsa, kendimi yolumu kaybetmiş biri gibi hissederim.				
15. Yaptığım hatayı başkası fark ederse çok üzülürüm.				
16. İnsanların bana sempatik görünmeye çalışmalarından nefret ederim.				
17. Başkalarından beklediğimi elde edemediğim zaman hemen moralim bozulur.				
18. Bir tartışmada kolay pes ederim.				
19. İnsanlardan çok fazla bir şey beklemem.				

20.Hayatımda benim için özel olan biri olmalı.				
21.Bir partiye (sosyal eğlence ortamı) gittiğim zaman, diğer insanlar tarafından beğenilirim.				
22.Kontrolün başka birinin elinde olduğunu bildiğim zaman kendimi daha iyi hissederim.				
23.Hasta olduğum zaman, arkadaşlarımla beni yalnız bırakmalarını tercih ederim.				
24.Beni, insanların iyi bir iş yaptığımı söylemelerinden daha mutlu edecek başka bir şey yoktur.				
25.Benim için önemli olan bir şeyi başarmak adına, başkalarının duygularını göz ardı etmeye hazırım.				
26.Beni diğer insanlardan üstün tutan birine ihtiyaç duyarım.				
27.Sosyal ortamlarda çok çekingen davranırım.				
28.Hiç kimseye ihtiyacım yok.				
29.Kendi kendime aldığım kararların çoğunda sorun yaşadım.				
30.Sevdiğim bir kişi beklediğim süre içinde gelmezse, aklıma en kötü olasılıklar gelir.				
31. İşler ters gitse bile, arkadaşlarımdan yardım almadan var olan durumla baş edebilirim.				
32.Başkalarından beklentilerim çoktur.				
33.Tek başıma kendime kıyafet satın alamam.				
34.Yalnız kalmayı tercih ederim.				
35.İnsanlardan umduğumu bulamıyorum.				
36.Bütün insanlar bana karşı gelse bile, yanımda sevdiğim kişi olduğu sürece yoluma devam edebilirim.				
37.İnsanlar tarafından hayal kırıklığına uğratılma riskini göze alamadığım için onlardan uzak dururum.				
38.Başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri, benim duygularımı etkilemez.				
39.İnsanların çoğunun beni nasıl kolayca incittiklerinin farkında olmadıklarımı düşünüyorum.				
40.Kendi kararlarıma çok güvenirim.				
41.Desteğine ve sevgisine çok ihtiyaç duyduğum insanları kaybetmekten her zaman çok korkarım.				
42. İyi bir liderde olması gereken özellikler bende yok.				
43.Sevdiğim biri tarafından terk edilirse, kendimi çaresiz hissederim.				
44.Başkalarının ne söylediği beni rahatsız etmez.				

Ölçeğin Türkçe formunda 1, 3, 7, 10, 13, 16, 19, 23, 25, 28, 31, 34, 38 ve 44. maddeler Otonomi alt ölçeğinde; 4, 9, 12, 18, 21, 22, 27, 29, 33, 37, 40 ve 42. maddeler Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeğinde; 2, 5, 6, 8, 11, 14, 15, 17, 20, 24, 26, 30, 32, 35, 36, 39, 41 ve 43. maddeler Duygusal Güven alt ölçeğinde yer almaktadır.

EK 3. SCL-90-R

Aşağıda zaman zaman herkeste olabilecek yakınma ve sorunların bir listesi vardır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Sonra bu durumun bugün de dahil olmak üzere son on beş gün içinde sizi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini göz önüne alarak aşağıda belirtilen tanımlamalardan Hiç, Çok az, Orta derecede, Oldukça fazla ve Aşırı derecede şeklindeki derecelendirmeleri kullanarak uygun olanını işaretleyiniz. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkürler....

	Hiç yok	Çok az var	Orta derecede var	Oldukça var	Aşırı derecede var
1.Baş ağrısı					
2.Sinirlilik ya da içinin titremesi					
3.Zihinden atamadığınız yineleyici, hoşta gitmeyen düşünceler					
4.Baygınlık veya baş dönmesi					
5.Cinsel arzu ve ilginin kaybı					
6.Başkaları tarafından eleştirilme duygusu					
7.Herhangi bir kimsenin düşüncelerimizi kontrol edebileceği fikri					
8.Sorunlarınızdan pek çoğu için başkalarının suçlanması gerektiği duygusu					
9.Olayları anımsamada güçlük					
10.Dikkatsizlik veya sakarlıkla ilgili endişeler					
11.Kolayca gücenme, rahatsız olma hissi					
12.Göğüs veya kalp bölgesinde ağrılar					
13.Caddelerde veya açık alanlarda korku hissi					
14.Enejinizde azalma veya yavaşlama hali					
15.Yaşamınızın sonlanması düşünceleri					
16.Başka kişilerin duymadıkları sesleri duyma					
17.Titreme					
18.Çoğu kişiye güvenilmemesi gerektiği hissi					
19.İştah azalması					
20.Kolayca ağlama					
21.Karşı cinsten kişilerle utangaçlık ve rahatsızlık hissi					
22.Tuzağa düşürülmüş veya yakalanmış olma hissi					
23.Bir neden olmaksızın aniden korkuya kapılma					
24.Kontrol edilmeyen öfke patlamaları					
25.Evden dışarı yalnız çıkma korkusu					

26.Olanlar için kendini suçlama					
27.Belin alt kısmında ağrılar					
28.İşlerin yapılmasında erteleme duygusu					
29.Yalnızlık hissi					
30.Karamsarlık hissi					
31.Her şey için çok fazla endişe duyma					
32.Her şeye karşı ilgisizlik hali					
33.Korku hissi					
34.Duyularınızı kolayca incitilebilmesi hali					
35.Diğer insanların sizin özel düşüncelerinizi bilmesi					
36.Başkalarının sizi anlamadığı veya hissedemeyeceği duygusu					
37.Başkalarının sizi sevmediği ya da dostça olmayan davranışlar gösterdiği hissi					
38.İşlerin doğru yapılmadığından emin olabilmek için çok yavaş yapma					
39.Kalbin çok hızlı çarpması					
40.Bulantı veya midede rahatsızlık hissi					
41.Kendini başkalarından aşağı görme					
42.Adele (kas) ağrıları					
43.Başkalarının sizi görmediği veya hakkınızda konuştuğu hissi					
44.Uykuya dalmada güçlük					
45.Yaptığınız işlerin bir ya da birkaç kez kontrol etme					
46.Karar vermede güçlük					
47.Otobüs, tren, metro gibi araçlarla yolculuk etme korkusu					
48.Nefes almada güçlük					
49.Soğuk veya sıcak basması					
50.Sizi korkutan belirli uğraş, yer ve nesnelere kaçınma durumu					
51.Hiçbir şey düşünmeme hali					
52.Bedeninizin bazı kısımlarında uyuşma, karıncalanma olması					
53.Boğazınıza bir yumru tıkanmış olma hissi					
54.Gelecek konusunda ümitsizlik					
55.Düşüncelerinizi bir konuya yoğunlaştırmada güçlük					
56.Bedeninizin çeşitli kısımlarında zayıflık hissi					
57.Gerginlik ve çöşku hissi					
58.Kol ve bacaklarda ağırlık hissi					

59.Ölüm ya da ölme düşünceleri					
60.Aşırı yemek yeme					
61.İnsanlar size baktığı veya hakkınızda konuştuğu zaman rahatsızlık duyma					
62.Size ait olmayan düşüncelere sahip olma					
63.Bir başkasına vurmak, zarar vermek, yaralamak dürtülerinin olması					
64. Sabahın erken saatlerinde uyanma					
65.Yıkanma, sayma, dokunma gibi bazı hareketleri yineleme hali					
66.Uykuda huzursuzluk, rahat uyumama					
67.Bazı şeyleri kırıp dökme isteği					
68.Başkalarının paylaşıp kabul etmediği inanç ve düşüncelerin olması					
69.Başkalarının yanında kendini çok sıkılgan hissetme					
70.Çarşı, sinema gibi kalabalık yerlerde rahatsızlık hissi					
71. Her şeyin bir yük gibi görünmesi					
72.Dehşet ve panik nöbetleri					
73. Toplum içinde yiyip-içerken huzursuzluk hissi					
74.Sık sık tartışmaya girme					
75.Yalnız bırakıldığımızda sinirlilik hali					
76.Başkalarının sizi başarılarınız için yeterince takdir etmediği duygusu					
77.Başkalarıyla birlikte olunan durumlarda bile yalnızlık hissetme					
78. Yerinizde duramayacak ölçüde huzursuzluk duyma					
79.Değersizlik duygusu					
80.Size kötü bir şey olacakmış duygusu					
81. Bağırma ya da eşyaları fırlatma					
82. Topluluk içinde bayılacağımız korkusu					
83.Eğer izin verirseniz, insanların sizi sömüreceği duygusu					
84.Cinsiyet konusunda çok rahatsız eden düşüncelerin olması					
85.Günahlarınızdan dolayı cezalandırılmanız gerektiği düşüncesi					
86.Korkutucu türden düşünce ve hayaller					
87.Bedeninizde ciddi bir rahatsızlık olduğu düşüncesi					
88. Başka bir kişiye asla yakınlık duyamama					
89.Suçluluk duygusu					
90.Aklımızdan bir bozukluk olduğu düşüncesi					

EK 4. SOSOTÖ

Bu ölçek, insanların insanlarla olan etkileşim biçimini/tarzını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Lütfen aşağıdaki cümlelerin her birini dikkatlice okuduktan sonra, o cümlenin sizin kişiliğinizi ne ölçüde tanımladığını **hiç tanımlamıyor, biraz tanımlıyor, oldukça iyi tanımlıyor, iyi tanımlıyor ve çok iyi tanımlıyor** şeklindeki derecelendirmeleri dikkate alarak değerlendirin ve size uygun bir şekilde dolurunuz. Hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

	Hiç tanımlamıyor	Biraz tanımlıyor	Oldukça iyi tanımlıyor	İyi tanımlıyor	Çok iyi tanımlıyor
1.Kendimi diğer insanlara hep iyi davranmak zorundaymış gibi hissedirim.					
2.Özgür ve bağımsız olmak benim için çok önemlidir.					
3.İyi bir iş yaptığımda bunu benim bilmem, başkalarının bilmesinden daha önemlidir.					
4.Yaşadığım güzel olayları başka insanlarla paylaştığımda o olaylar, bana daha güzel gelir.					
5.Diğer insanların duygularını incitmekten korkarım.					
6.İnsanlar benim davranışlarımı ya da yaptığım işleri yönetmeye kalkarlarsa rahatsız olurum.					
7.İnsanlara ‘‘hayır’’ demek bana zor gelir.					
8.Hafta sonlarında başkalarıyla birlikte olacağım bir etkinlik planlamazsam kendimi kötü hissedirim.					
9.Bir grubun üyesi olmaktansa, kendine özgü bir birey olmayı daha değerli görürüm.					
10.Kendimi hasta hissettiğim zaman yalnız kalmayı tercih ederim.					
11.insanlar zayıf yönlerimi, hatalarımı bilirlerse, beni sevmeyecekler diye endişelenirim.					
12.Bir konuda kendimi haklı görüyorsam, başkalarının hoşuna gitmese de düşünce ve duygularımı açıkça söylemekten çekinmem.					
13.Misafirlikteyken sadece oturup konuşmaktan rahatsız olurum. Bunun yerine kalkıp bir şeyler yapmayı isterim.					
14.Bir işte insanın kendi amaçlarına ve standartlarına ulaşması, diğer insanların koyduğu standartlara ulaşmasından daha önemlidir.					
15.Diğerlerini memnun etmek için kendime ters düşen işler yapmam.					
16.Yalnız başıma uzun yürüyüşler yapmaktan hoşlanırım.					
17.Diğer insanların beni sevmeleri, önemli başarılar elde etmemden daha önemlidir.					
18.Bir lokantada kendi başıma akşam yemeği yemek beni rahatsız eder.					

19. Hayatımdaki bir insanın bana gerçekten ilgi duyduğunu hissetmezsem, yaptığım işlerden zevk almam.					
20. Bir şey yapmaya karar verirken, başka kişilerin düşüncelerinden etkilenmem.					
21. Kalkıp istediğim yere gidebilme özgürlüğüne sahip olmak benim için çok önemlidir.					
22. İşimde başarılı olmak, benim için arkadaş edinmekten daha önemlidir.					
23. Duygularımı kontrol altında tutmanın önemli olduğuna inanırım.					
24. Diğer insanların yanındayken benden ne beklediklerinden emin olmazsam, rahatsız olurum.					
25. Diğer insanlara yardım etmeyi, onların bana yardım etmelerinden daha rahat kabul ederim.					
26. İlk defa gideceğim bir yeri tek başıma ziyaret etmek, benim için eğlenceli olmaz.					
27. Eğer bir arkadaşım beni uzun süre aramazsa, beni unuttuğunu düşünerek endişelenirim.					
28. Diğer insanlarla yakın ilişkiler içinde olmaktansa, sürekli çalışıp iş çıkarmak benim daha önemlidir.					
29. Beni sevmediklerini bildiğim insanların yanında rahatsız olurum.					
30. Bir amaç benim için önemliyse, diğer insanları rahatsız etse bile o amaca ulaşmaya çalışırım.					
31. Sevdiğim insanlardan ayrı olmak benim için zordur.					
32. Bir amaca ulaştığım zaman insanlardan gelecek övgülerden çok, o amaca ulaşmaktan ötürü memnunluk duyarım.					
33. Diğer insanların hoşlanmayacağını düşünerek söyleyeceğim şeyleri dikkatlice seçerim.					
34. Geceleri evde tek başıma kaldığımda, kendimi yalnız hissedirim.					
35. Sık sık ailemi ya da arkadaşlarımı düşündüğümü fark ederim.					
36. Kendi planlarımı kendim yapmayı tercih ederim, böylece diğerleri tarafından kontrol edilmem.					
37. Çevremde başka insanların olmasına ihtiyaç duymadan, bütün bir gün rahatça tek başıma kalabilirim.					
38. Biri benim dış görünüşümü eleştirdiğinde, diğer insanların da benim çekici bulmayacaklarını düşünürüm.					
39. Bir işi bitirmek, insanların o konuda nasıl tepki göstereceklerini düşünüp endişelenmekten daha önemlidir.					
40. Boş zamanlarımı diğer insanlarla birlikte geçirmekten hoşlanırım.					
41. Özel hayatıma karışıldığını düşündüğüm için özel soruları yanıtlamayı sevmem.					
42. Bir sorunum olduğunda başkalarının beni etkilemelerine izin vermektense, sorunu kendi başıma düşünüp bir çözüm bulmayı tercih ederim.					

43. İnsanlar kişilerarası ilişkilerde genellikle, birbirlerinden çok şey beklemektedirler.					
44. Yeni tanıştığım bir kişinin beni beğendiğini ya da sevdiğini anlamayazsam rahatsız olurum.					
45. Diğer insanların hedeflerini kabul etmektense, kendi hedeflerimi ve standartlarımı kendim belirlemeyi tercih ederim.					
46. Başkalarını rahatsız ettiğimi düşünmek bana kaygı verir.					
47. Diğerleri tarafından beğenilip/sevilmek ve onaylanmak benim için önemlidir.					
48. Bir işi bitirmek, bana göre o iş için verilecek ödülde daha zevklidir.					
49. Diğer insanlarla yakın ilişkiler kurduğumda, kendimi emniyette hissederim.					
50. Diğer insanlarla beraber olduğumda, onların benimle birlikte olmaktan hoşlanıp hoşlanmadıklarını anlamak için ipuçları ararım.					
51. Yalnız başıma uzaklara gidip, yeni yerler keşfetmeyi, araştırmayı severim.					
52. Herhangi bir kişinin bana kızdığını düşünsem de, özür dilemek istemem.					
53. Başıma tatsız bir olay gelirse, başvuracağım bir yakınımın olduğundan emin olmak isterim.					
54. Uzun bir toplantıda sonuna kadar oturmak zorunda kalırsam, kendimi hapsedilmiş hissederim.					
55. İnsanların benim özel hayatıma ait konularda soru sormalarından ya da fikir vermelerinden hoşlanmam.					
56. Diğerlerinden farklı olmak beni rahatsız eder.					
57. Bence bir hapisanede bulunmanın en zor yanı, özgürce dolaşamamaktır.					
58. Yaşlanmanın en kötü yanı yalnız kalmaktır.					
59. Sevdiğim bir insanın öleceğini düşünerek çok endişelenirim.					
60. Diğer insanlar beni reddedecek olsa bile haklarımı savunmaya devam ederim.					

EK 5. Interpersonal Dependency Inventory

Instructions: 48 statements are presented below. Please read each one and decide whether or not it is characteristic of your attitudes, feelings or behavior. Then assign a rating to every statement, using the values given below.

4= very characteristic of me

3= quite characteristic of me

2= somewhat characteristic of me

1= not characteristic of me

-1. I prefer to be by myself.
-2. I do my best work when I know it will be appreciated.
-3. I can't stand being fussed over when I am sick.
-4. I would rather be a follower than a leader.
-5. I believe people could do a lot more for me if they wanted to.
-6. As a child, pleasing my parents was very important to me.
-7. I don't need other people to make me feel good.
-8. Disapproval by someone I care about is very painful for me.
-9. I feel confident of my ability to deal with most of personal problems I am likely to meet in life.
-10. I'm the only person I want to please.
-11. The idea of losing a close friend is terrifying to me.
-12. I am quick to agree with the opinions expressed by others.
-13. I rely on myself.
-14. I would be completely lost if I didn't have someone special.
-15. I get upset when someone discovers a mistake I have made.
-16. I hate it when people offer me sympathy.
-17. I easily get discouraged when I don't get what I need from others.
-18. In an argument, I give in easily.
-19. I don't need much from people.
-20. I must have one person who is very special to me.
-21. When I go to a party, I expect that the other people will like me.
-22. I feel better when I know someone else is in command.
-23. When I am sick, I prefer that my friends leave me alone.
-24. I'm never happier than when people say that I have done a good job.

-25. I am willing to disregard other people's feelings in order to accomplish something that's important to me.
-26. I need to have one person who puts me above all others.
-27. In social situations I tend to be very self-conscious.
-28. I don't need anyone.
-29. I have alot of trouble making decisions by myself.
-30. I tend to imagine the worst if a loved one doesn't arrive when expected.
-31. Even when things go wrong I can get along without asking for help from my friends.
-32. I tend to expect too much from others.
-33. I don't like to buy clothes for myself.
-34. I tend to be a loner.
-35. I feel that I never really get all that I need from people.
-36. Even if most people turned against me, I could still go on if someone I loved stood by me.
-37. I would rather stay free of involvements with others than to risk disappointments.
-38. What people think of me doesn't affect how I feel.
-39. I think that most people don't realize how easily they can hurt me.
-40. I am very confident about my own judgement.
-41. I have always had a terrible fear that I will lose the love and support of people I desperately need.
-42. I don't have what it takes to be a good leader.
-43. I would feel helpless if deserted by someone I love.
-44. What other people say doesn't bother me.

Orijinal formdaki numaralarıyla Türkçe formda yer almayan 4 madde

2. When I have a decision to make, I always ask for advice.
17. It is hard for me to ask someone for a favor.
27. It is hard for me to make up my mind about a TV show or movie until I know that other people think.
39. When I meet new people, I'm afraid that I won't do the right thing.

Ek 6. Rektörlük Onaylı Araştırma İzin Belgeleri



T. C.
 ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
 Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : B.30.2.ÇKO.0.70.72.00/ 666 - 2074 Adana, 19/2/2009

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İLGİ: 06.01.2009 tarih ve 4701 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Yağmur Ulusoy'un danışmanı Yrd.Doç.Dr. Meral Atıcı Yönetiminde hazırlamakta olduğu "Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Uyarlama Çalışması" başlıklı tez çalışmasını, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi hariç Üniversitemizin diğer fakültelerinde uygulaması uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

Banu İnanç
 Prof.Dr.Banu İNANÇ
 Rektör Yardımcısı

20.02.09
 4701-2009



T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
Rektörlüğü

Sayı : B.30.2.GZP.0.70.00.00/189/ 34-

360

13/01/2009

Konu : Anket Çalışması

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne)

ADANA

İlgi : 06.01.2009 tarih ve B.30.2.ÇKO.0.41.72.00/4701/2009 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrenciniz Yağmur Ulusoy' un "Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Uyarlama Çalışması" başlıklı tezi için anket çalışmasını Üniversitemiz Fakültelerinde uygulaması Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi arz ederim.

Prof.Dr.Abdurahman KADAYIFÇI
Rektör V.

Gereği
öğr. İ. İ.
19.01.2009

19.1.2009
4701-2009

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Yağmur ULUSOY
Doğum Yeri, Yılı: Malatya, 1984
Medeni Durumu: Bekar
İş Adresi: Aydınlar İlköğretim Okulu, Şehitkamil/Gaziantep
E-mail adresi: y_ulusoy@hotmail.com
Yabancı Dil: İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU

(2007-2010) Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
(2003-2007) Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Malatya.
(1998-2002) Lise, Malatya Süper Lisesi, Malatya.
(1995-1998) Ortaokul, Atatürk Ortaokulu, Malatya.
(1990-1995) İlkokul, Kemal Özalper İlkokulu, Malatya.

İŞ DURUMU

(2008-2010) Aydınlar İlköğretim Okulu, Şehitkamil/Gaziantep.
(.....- 2008) M.Şükrü Tülay Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Adana.